T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KIRSALDA KADIN İSTİHDAMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE YAŞAM KOLAYLAŞTIRICI FAALİYETLER -"SEYDİŞEHİR İLÇESİ ÖRNEĞİ"

Nurcan ÜNAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARIM EKONOMİSİ ANA BİLİM DALI

Konya, 2009

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRSALDA KADIN İSTİHDAMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE YAŞAM KOLAYLAŞTIRICI FAALİYETLER -"SEYDİŞEHİR İLÇESİ ÖRNEĞİ"

Nurcan ÜNAL
Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Kenan PEKER
2009, 84 sayfa
Jüri: Doç. Dr. Kenan PEKER
Prof. Dr. Cennet OĞUZ
Yrd. Doç. Dr. Nazan AKTAŞ

Bu çalışmada, Konya ili Seydişehir ilçesinde kadınların yaşamlarını kolaylaştırıcı düzenlemeler ve kadın işgücü kullanımını etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler, Seydişehir ilçesinin 5 köyünde tabakalı örnekleme yöntemine göre seçilen 78 hanede yapılan anketler ile elde edilmiştir.

Araştırma sonucunda; kadınların %60'ı yöreye merkezi ısıtma sistemi kurulması ile genel anlamda, %44'ü tarımsal faaliyetlerde yardımlaşma sağlanması ile bitkisel ve hayvansal üretimde, %37'si elektrikli ev aletlerinin kullanılması ile hane içinde yaşamın büyük ölçüde kolaylaşacağını belirlemişlerdir. Araştırma bölgesindeki kadınların yoğun olarak sadece tarımsal üretimde değil, aynı zamanda hane içinde çalışmakta ve kadınların ev işleri, ekmek yapımı, tarla-bahçe işleri, su taşıma, hayvan bakımı gibi günlük rutin işler dışında kışlık yiyecek hazırlığı, yakacak temini gibi işleri de aksatmadan yürüttükleri tespit edilmiştir. Kadınların, %48'inin işgücüne katılımını etkileyen en önemli ekonomik faktör gelir seviyesi, %36'sının işgücüne katılımı etkileyen en önemli sosyal faktör eğitim düzeyi olarak belirlenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Kadın işgücü, yaşam kolaylaştırıcı faaliyetler, ekonomik faktörler, sosyal faktörler, Seydişehir

ABSTRACT

PhD Thesis

THE FACTORS AFFECTING WOMAN EMPLOYMENT AND FACILITATE ACTIVITIES FOR THEIR LIFE -KONYA DISTRICT IN SEYDISEHIR PROVINCE

Nurcan UNAL

Selcuk University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Agricultural Economics

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Kenan PEKER

2009, 84 Page

Jury : Assoc. Prof. Dr. Kenan PEKER
Prof. Dr. Cennet OĞUZ
Assoc. Prof. Dr. Nazan AKTAŞ

The factors affecting woman employment and facilitate activities for their life were investigated in this study in Seydisehir, Konya. The data were collected from 78 questioners which applied to randomly selected household in 5 villages in Seydisehir.

Results of the study, 60% of the woman indicated establishing central heating system, 44% of woman point out the importance of collaboration in agricultural activities, and 37% of them increasing the use of electronic machines in household as significant variables for easy life in rural. Woman in the research area not only working agricultural activities, but also they work on household activities as well as preparing food and heading wood for winter. The constricts of woman employment were explained income as economics, education level as social factors by 48%, and 36% of the woman respectively.

KEY WORDS: Woman work force, living facilitative activities, economics factors, social factor, Seydisehir

TEŞEKKÜR

Danışmanlığımı üstlendiği ve çalışmama yaptığı katkılarından dolayı Doç. Dr. Kenan Peker'e teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmama yaptığı katkıları ve düzeltmelerinden dolayı Prof. Dr. Cennet Oğuz'a ve Yrd.Doç.Dr. Nazan AKTAŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Beni en güzel şekilde yönlendiren hocalarım Arş. Gör. Zuhal KARAKAYACI'ya ve Arş. Gör. Arzu KAN'a teşekkür ederim.

Çalışmamın başından sonuna kadar beni teşvik eden, anketlerimin uygulanmasında her türlü desteklerini gördüğüm aileme ve eşim Zir. Müh. Gökhan Uçar'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Anket sorularına büyük bir sabır ve içtenlikle cevap veren Boyalı, İncesu, Gökçehüyük, Karabulak ve Taşağıl köylerindeki kadınlara teşekkür ederim.

Nurcan ÜNAL

Konya, Ocak 2009

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET……...i
ABSTRACT…….. iii
TEŞEKKÜR…….……..iv
KISALTMALAR…….viii
ÇİZELGELER DİZİNİ……..……ix
1. GİRİŞ…….1
1.1. Konunun Önemi…….....1
1.2. Konunun Amacı……...5
2. LİTERATÜR ÖZETİ……..6
3. MATERYAL VE YÖNTEM……13
3.1. Materyal…….13
3.2. Yöntem……...13
4. ARAŞTIRMA BÖLGESİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER……...17
4.1. Tarihçesi ……....……17
4.2. Coğrafik Konumu ve İklim Koşulları ……...18
4.3. Nüfus …….18
4.4. Ulaşım ……...19
4.5. Tarımsal Yapı ……20
4.5.1. Arazi dağılımı …….……20
4.5.2. Bitkisel üretim ……21
4.5.3. Hayvan varlığı ……23
5. ARAŞTIRMA BULGULARI……...25
5.1. İncelenen İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Yapısı……25
5.1.1. Arazi……25
5.1.1.1 Arazi mülkiyeti ve kullanma şekilleri……...25
5.1.1.2. Ekilen ürün çeşitlerine göre arazi kullanım durumu……26
5.1.1.3. İncelenen işletmelerde parsel sayısı ve parsel büyüklüğü……28
5.1.2. İşletmelerde hayvan varlığı…….29
5.1.3. İşletmelerde alet-ekipman varlığı……29

5.1.4. Nüfus ve işgücü……...30
5.1.4.1. Nüfus……30
5.1.4.2. İşgücü……...31
5.1.5. İncelenen işletmelerde üretim değerleri……..33
5.1.6. Eğitim……..35
5.2. İncelenen işletmelerde kadının statüsü……..36
5.2.1. Kadın işgücünün kullanım durumu…….37
5.2.1.1. Bitkisel üretim faaliyetinde kadın işgücü kullanım durumu……37
5.2.1.2. Hayvansal üretim faaliyetinde kadın işgücü kullanım durumu……38
5.2.1.3. Tarım dışı faaliyetlerde kadın işgücü kullanım durumu……..38
5.2.2. Kadınların kararlara katılımı……...39
5.2.2.1.Kadınların ekonomik kararlara katılma durumu……...40
5.2.2.2.Kadınların sosyal kararlara katılma durumu…….40
5.2.3. Kadınların tarımsal faaliyetlerde çalışma süreleri……...41
5.2.4. Kadınların sosyal güvence durumu…….42
5.2.5. Kadınların Dünya'yı ve Türkiye'yi izleme kaynakları……..…... 42
5.3. İncelenen işletmelerde aile yapısı ve kadının ailede üstlendiği rol……44
5.3.1. Aile yapısı……...44
5.3.2. Kadının ailede üstlendiği rol……...45
5.4. İncelenen İşletmelerde Kadının Yardımlaşma Durumu…….....45
5.4.1. Kadının ailedeki bireylerle yardımlaşma durumu……...45
5.4.2. Kadının eşi ile yardımlaşma durumu…….....46
5.5. Kadınların Yaşamdan Beklentileri ve Karşılaştıkları Sorunlar……..47
5.5.1. İncelenen işletmelerde kadınların geleceğe yönelik beklentileri……48
5.5.2. Kadının kendini güçlü hissetmesindeki unsurlar……48
5.5.3. Kadınların tarımsal bilgi ihtiyaçları……49
5.5.4. Kadınların eğitim almak istedikleri kişilerden beklentileri……50
5.5.5. Kadınların kooperatif ile ilgili düşünceleri…….51
5.5.6. Kadınların köy yaşamında karşılaştıkları sorunlar…….53
5.6. Kadın Yaşamını Kolaylaştırıcı Faaliyetler……54
5.6.1. Yörede kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler……54
5.6.2. Bitkisel ve hayvansal üretimde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler…..55

5.6.3. Hane içinde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler……56
5.7. Yörede Kadın İstihdamına Yönelik Alternatif Faaliyetler……58
5.8. Kadının İşgücüne Katılımını Etkileyen Faktörler……..58
6. SONUÇ VE ÖNERİLER……60
6.1. SONUÇ……60
6.2. ÖNERİLER……...66
7. KAYNAKLAR……70
EK-1 (Anket formu)……75
ÖZGEÇMİŞ……84

KISALTMALAR

AB	**Avrupa Birliği**
ÇATOM	**Çok Amaçlı Toplum Merkezleri**
DPT	**Devlet Planlama Teşkilatı**
ILO	**Uluslararası Çalışma Örgütü**
PKÇYP	**Pilot Kadın Çiftçi Yayım Projesi**
SRAP	**Sosyal Riski Azaltma Projesi**
TUİK	**Türkiye İstatistik Kurumu**
UNIFEM	**BM Kadınlar İçin Kalkınma Fonu**
INSTRAW	**Uluslararası Araştırma ve Çalışma Enstitüsü**

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge No ve Adı

Sayfa No

Çizelge 1.1 AB ülkelerinde işgücüne katılım oranları (%)…….2
Çizelge 1.2. Türkiye'de işgücü piyasasının durumu……...3
Çizelge 1.3 Türkiye'de kadın işgücünün durumu……...4
Çizelge 3.1 İncelenen İşletmelerin Arazi Genişlik Gruplarına Göre Dağılımı…….15
Çizelge 3.2 Nüfusun erkek işgücü birimine çevrilmesinde kullanılan katsayılar….16
Çizelge 3.3 Büyükbaş hayvan birimine çevirmede kullanılan katsayılar…….17
Çizelge 4.1 Seydişehir ilçesine bağlı köylerin nüfusları……...19
Çizelge 4.2 Seydişehir ilçesi arazi kullanım durumu……20
Çizelge 4.3 Seydişehir ilçesinde tarımsal alanların sulama durumu…….……20
Çizelge 4.4 Seydişehir ilçesinde tarla ürünlerinin ekiliş üretim ve verim durumu...21
Çizelge 4.5 İlçede yıllar itibariyle sebze türlerinin ekilişi, üretim ve verim dur.,,,,,,22
Çizelge 4.6. İlçede başlıca meyvelerin ağaç sayısı ve üretim durumu……..23
Çizelge 4.7 Seydişehir ilçesinde hayvan varlığı……..……..24
Çizelge 5.1 İncelenen işletmelerde arazi kullanım durumu…...……25
Çizelge 5.2 İncelenen işletmelerde ürün ekiliş alanları (dekar) ve oranları (%)..…..27
Çizelge 5.3 İncelenen işletmelerde ortalama parsel sayısı ve büyüklüğü…….….28
Çizelge 5.4 İncelenen işletmelerde hayvan varlığı ve oranları (BBHB)……....29
Çizelge 5.5 İncelenen işletmelerde alet-ekipman varlığı (adet)…….30
Çizelge 5.6 İncelenen işletmelerde nüfusun yaş grupları ve cinsiyete göre dağ……31
Çizelge 5.7 İncelenen işletmelerde aile işgücü varlığı (EİB*)……...31
Çizelge 5.8 İncelenen işletmelerde işgücü varlığı ve kullanım durumu (EİG*)…...33
Çizelge 5.9 İncelenen işletmelerde bitkisel üretim değeri……..34
Çizelge 5.10 İncelenen işletmelerde hayvansal üretim değeri……34
Çizelge 5.11 İncelenen işletmelerde 6 yaşından yukarı nüfusun eğitim dur.(kişi).....35
Çizelge 5.12 Bitkisel üretim faaliyetinde kadın işgücü kullanım durumu……..37
Çizelge 5.13 Hayvansal üretim faaliyetinde kadın işgücü kullanım durumu……..38
Çizelge 5.14 Tarım dışı faaliyetlerde kadın işgücü kullanım durumu…….39
Çizelge 5.15 İncelenen işletmelerde kadının ekonomik kararlara katılma durumu….40

Çizelge 5.16 İncelenen işletmelerde kadının sosyal kararlara katılma durumu……..41
Çizelge 5.17 Kadınların yaş gruplarına göre tarımsal faaliyetlerde çalışma süreleri..41
Çizelge 5.18 İncelenen işletmelerde kadınların sosyal güvence durumu……....42
Çizelge 5.19 Kadınların Dünyada ve Türkiye'de olup bitenleri öğrenme kaynakları.43
Çizelge 5.20 İncelenen işletmelerde aile yapısı……...44
Çizelge 5.21 İncelenen işletmelerde kadının ailede üstlendiği rol……...45
Çizelge 5.22 Kadının aile tipine göre aile bireylerle yardımlaşma durumu…….46
Çizelge 5.23 İncelenen işletmelerde kadının eşi ile yardımlaştığı alanlar……47
Çizelge 5.24 İncelenen işletmelerde kadınların geleceğe yönelik beklentileri…….48
Çizelge 5.25 Kadının kendini güçlü hissetmesindeki önemli unsurlar…….49
Çizelge 5.26 İncelenen işletmelerde kadınların eğitim almak istedikleri konular……50
Çizelge 5.27 Kadınların eğitim almak istedikleri kişilerden beklentileri…….51
Çizelge 5.28 Kadınların kendi aralarında kurmayı düşündükleri kooperatif çeşitleri..52
Çizelge 5.29 Kooperatif kurulduğunda kooperatiften beklentileri…….....53
Çizelge 5.30 Kadınların köy yaşamında karşılaştıkları sorunlar …….54
Çizelge 5.31 İncelenen işletmelerde yörede kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetle..55
Çizelge 5.32 Bitkisel ve hayvansal üretimde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetl.55
Çizelge 5.33 İşletmelerde kullanılan elektrikli ev aletleri varlığı ……..57
Çizelge 5.34 İşletmelerde pişirmede ve sıcak su temininde kullanılan malzeme…...57
Çizelge 5.35 Hane içinde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler……57
Çizelge 5.36 Yörede Kadın İstihdamına Yönelik Alternatif Faaliyetler…….....58
Çizelge 5.37 Kadının işgücüne katılımını etkileyen ekonomik faktörler……59
Çizelge 5.38 Kadının işgücüne katılımını etkileyen sosyal faktörler…….....59

1.GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Kadın, tarihsel süreç içinde, her dönemin koşul ve niteliklerine göre değişen biçim ve statülerde çeşitli şekillerde ekonomik faaliyetlere katılmıştır. Kadınların ücretli işçi statüsünde çalışma yaşamına katılmaları ise ancak Sanayi Devrimi ile birlikte gerçekleşmiştir (Anonim, 1992). Kadınların ücretli bir işçi statüsünde işgücü piyasasına katılımı birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. İşgücü piyasasında varlığını gösteren kadın, cinsiyeti nedeniyle işveren tarafından ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Kadınların temelde taşıdıkları özelliklerin birçok işin yapılmasında engel oluşturacağı önyargıları yüzünden kadınlar, cinsiyet rollerine uymayan işlere başvurduklarında yoğun bir engellenme ve zorlanma ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Örneğin, Yunanistan'da kadınların baroya ve noterlik mesleğine kabul edilmesi 1954 yılında çıkarılan yasa ile sağlanmıştır. Türkiye'de, geçmişte, Elektrik İşleri Etüd İdaresi ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nda mühendis olmak için açılan sınavlara kadın mühendislerin başvuruları kabul edilmemiştir. Kadınlara yönelik olan mesleğe girişteki bu tür engellemeler sonucu, kadınların büyük kısmı, kadınların yoğun olarak yer aldıkları mesleklerde çalışmaktadır (Anonim, 1992). Ayrıca, ülkelerin büyük bölümünde işlerin kadın ve erkek işleri olarak ayrıldığı görülmektedir. Kadınlar, çoğunlukla kadın işleri olarak belirlenmiş işlerde çalışmakta, düşük statülü işlerde istihdam edilmekte, bulundukları iş kolu veya işyerlerinin alt kademelerinde yoğunlaşmaktadırlar. Tüm bu engellerden dolayı kadınların işgücüne katılımları düşük kalmaktadır. AB'ye üye ülkelerin işgücüne katılım oranları incelendiğinde; kadınların işgücüne katılım oranı %57,00 iken, bu oran erkekler %78,20'dir. Ülkeler bazında ise birbirinden oldukça farklılık göstermektedir. Örneğin Malta'da kadınların işgücüne katılım oranı %37,00 iken, İsveç'te %76,90 olarak karşımıza çıkmaktadır (Çizelge 1.1).

Çizelge 1.1 AB ülkelerinde işgücüne katılım oranları (%)

	Kadın	Erkek
AB-27	57.00 (Dünyada 52.4)	78.20
AB-15	63.20	79.20
Malta	37.00	77.90
İtalya	49.60	74.20
Yunanistan	54.70	79.20
Romanya	54.90	68.80
Macaristan	55.40	68.50
İspanya	58.20	81.30
Portekiz	68.10	79.10
İngiltere	69.00	82.20
Hollanda	70.10	83.90
Finlandiya	73.00	77.20
Danimarka	76.30	83.70
İsveç	76.90	81.90

Kaynak : Anonymous, 2007

Türkiye'de işgücü piyasasının durumu incelendiğinde yaş grupları, cinsiyet ve kent-kır ayrımına göre işgücüne katılım farklılık göstermektedir. 1990-2004 döneminde çalışma yaşındaki nüfus yıllık ortalama % 2,5 artarken, istihdam artışı %1,3 gerçekleşmiştir. Bu durum, hızlı nüfus artışı karşısında nüfusa yeterli iş imkânlarının sağlanamadığını göstermektedir. Kadınların istihdamında çizelge 1.2'de Türkiye'de işgücü piyasasının durumu verilmiştir.

Çizelge 1.2. Türkiye'de işgücü piyasasının durumu

Yıllar	1990	2000	2001	2002	2003	2004
15 yaş-+nüfus (bin kişi)	35.601	46.211	47.158	48.041	48.912	49.906
İşgücü (bin kişi)	20.150	23.078	23.491	23.818	23.640	24.289
İşgücüne katılım (%)	56,6	49,9	49,8	49,6	48,3	48,7
Kadın (%)	34,2	26,6	27,1	27,9	26,6	25,4
Erkek (%)	79,7	73,7	72,9	71,6	70,4	72,3
İstihdam	18.539	21.581	21.524	21.354	21.147	21.791
İstihdam (%)	52,1	46,7	45,6	44,4	43,2	43,7
Kır (%)	63,6	56,4	56,0	54,3	51,9	52,1
Kent (%)	41,5	40,2	38,9	38,1	37,7	38,4
İşsiz	1.612	1.497	1.967	2.464	2.493	2.498
İşsizlik Oranı(%)	8,0	6,5	8,4	10,3	10,5	10,3
Kır (%)	4,9	3,9	4,7	5,7	6,5	5,9
Kent (%)	12,1	8,8	11,6	14,2	13,8	13,6
Genç İşsizlik *%	16	13,1	16,2	19,2	20,5	19,7
Eksik İstihdam (%)	6,5	6,9	6,0	5,4	4,8	4,1

Kaynak: Anonim, 2005 a. * 15-24 yaş grubundaki nüfus

Türkiye'de işgücü piyasasının diğer önemli bir özelliği ise tarım sektörünün toplam istihdam içerisindeki payının yüksekliğidir. Tarım sektöründe yaşanan çözülme ve kırdan kente göç büyük ölçüde işgücü piyasasını şekillendirmektedir. Tarım sektöründe istihdamda niteliksiz işgücü fazlasının ortaya çıkması ve kentlere göç etmesi başta kadınlarda olmak üzere işgücüne katılma ile istihdam oranlarının ve verimliğin düşük, işsizliğin yüksek olmasına neden olmaktadır. Kadınların işgücüne katılma oranı 2006 yılında Türkiye genelinde %24,9'dur. Bu oran, her 4 kadından sadece birinin işgücüne katıldığını göstermektedir. Kadınlarda işsizlik oranının%10,3 olduğu ve tarım dışı işsizlik oranının %17,9 olduğu görülmektedir (Çizelge 1.3)

Çizelge 1.3 Türkiye'de kadın işgücünün durumu

	2004		2005		2006	
	Toplam	Kadın	Toplam	Kadın	Toplam	Kadın
Nüfus (bin kişi)	70.556	35.330	71.611	35.864	72.606	36.392
15-+ nüfus (bin kişi)	49.906	25.150	50.826	25.617	51.668	26.067
İşgücü (bin kişi)	24.289	6.388	24.565	6.352	24.776	6.480
İstihdam (bin kişi)	21.791	5.768	22.046	5.700	22.330	5.810
İşsiz (bin kişi)	2.498	620	2520	652	2446	670
İşgücüne katılım (%)	48,7	25,4	48,3	24,8	48,0	24,9
İşsizlik (%)	10,3	9,7	10,3	10,3	9,9	10,3
Tarım dışı işsizlik (%)	14,3	19,6	13,6	18,8	12,6	17,9
İstihdam (%)	43,7	22,9	43,4	22,3	43,2	22,3

Kaynak: Anonim, 2007

Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye'de kadınların işgücüne katılımları ve istihdamlarını engelleyen faktörler hüküm sürerken, ABD 'de kadınların işgücüne katılım yaşı 16, istihdam oranı ise kır ve kente göre değişmekle birlikte %85'in üzerindedir (Anonymous, 2008a). Kadınların istihdamları halk okulları, sürekli eğitim merkezleri, teknik lise, rehabilitasyon merkezleri, danışmanlık ofisleri, topluluk gelişim organizasyonları, çamaşır yıkama yerleri, sivil toplum kuruluşları gibi yerlerde yoğunlaşmaktadır (Anonymous, 2008b).

Kadınların toplumdaki yeri; yaşadıkları ülkenin gelişme düzeyi, bulunduğu toplumun kültür değerleri tarafından belirlenmektedir. Türkiye'de kadınların tarım kesiminde özellikle köy yaşamında erkeğe oranla daha fazla çalışması, içinde doğup büyüdüğü sosyal değerler açısından doğal sayılmaktadır. Halen geleneksel sosyal değerlerin ve kapalı toplum ilişkilerinin yaşandığı kırsal alanda kadın ağır bir yük ve sorumluluk altında bulunmaktadır. Toplum ve aile yaşamının her alanında; üretimde, eğitimde, sağlıkta, gıda ve beslenme alanında erkeklere göre daha fazla sorumluluk yüklenen kadınların kalkınmaya katılımı, hem ülke ekonomileri hem de kadının çalışma hayatında ve istihdamında statüsünün yükseltilmesi açısından büyük önem taşıyan öncelikli bir koşuldur. Kırsal kesim kadını gerek geleneksel yapısı, gerekse uğraşı biçiminin farklılık nedeni ile kentlerdeki yaşıtlarına göre farklı bir hayat yaşamaktadırlar. Kırsal kesimde yaşayan kadınlar bir yandan temizlik, çocuk bakımı,

yakacak temini, gıda ve beslenme gibi ev işleri yaparken diğer yandan bitkisel ve hayvansal üretim, el sanatları etkinlikleri, tarım dışı işler ile gelir getirici faaliyetlerde bulunmaktadır. Kadının tarımsal etkinlikleri yanında, besin maddelerinin hazırlanması ve saklanması, içme suyunun, yakacakların taşınması, pazar için yoğurt, peynir yapımı gibi etkinlikleri kapalı aile ekonomisi içinde kaybolmakta, kadın bağımsız olarak emeğinin karşılığını alma ve kullanma olanağından yoksun bulunmaktadır. Bu durumda yaptığı ev dışı iş, kırsal yapılanma modelinde ev işinin bir uzantısı olarak görülmekte ve çoğunlukla ekonomik faaliyet sınıfına alınmamaktadır.

Kırsal alanda zor ve sınırlı koşullarda yaşayan, çoğunluğu tarım kesiminde çalışan, tarımın her alanında aktif rol oynayan ve erkeklerden daha fazla emek harcayan kadınlar, cinsiyet ayrımına maruz kalmakta ve fırsat eşitliğinden faydalanamamaktadırlar. Okuma-yazma oranının düşük olması, genç yaşta evlilik, plansız doğum, yüksek düşük oranı gibi durumlar da kadınların halen ücretsiz tarım işçisi kimliğinden kurtulamamalarına engel teşkil etmektedir. Bu çalışmada önemli bir konu, daha önceki araştırmaların ortaya koydukları "kadınların ev işlerine çok zaman ayırmaları" nın azaltılmasının ele alınıp incelenmesidir. Bu kapsamda ev işlerine ayrılan zamanın azaltılması için yaşam kolaylaştırıcı ve istihdam sağlayıcı faaliyetler belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. Konunun Amacı

Bu çalışmanın amacı Konya ili Seydişehir ilçesinde kadınların işgücüne katılımlarını etkileyen faktörleri ve kadın yaşamını kolaylaştırıcı düzenlemeleri belirlemektir. Çalışmada yaşam kolaylaştırıcı faaliyetler olarak kadınların ev işlerine ayırdıkları zamanlarından tasarruf sağlayan teknolojiler ele alınmıştır. Böylece, açığa çıkacak zamanın gelir elde edilecek işlerde kullanılabileceği, bunun da kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmalarında etkili olacağı varsayılmış ve kadın işgücünün kullanımını etkileyen faktörler ekonomik ve sosyal olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, kırsal kesimde işsiz, gelir bağımsızlığı olmayan ve ağır koşullarda çalışan kadınlar için yaşam kolaylaştırıcı faaliyetler ile işgücüne katılım için alınması gereken önlemler belirlenmiştir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Harry ve Thorpe (1990) Trinidad'da kadınların tarım sistemine katılımını belirlemek ve analiz etmek amacıyla 130 aileyi araştırma kapsamına alarak anket uygulamışlardır. Tarımsal faaliyetlere eşlerine yardımcı olarak katılan kadınların oranının (%51.5) tarımsal işlerden tek başına sorumlu olanların oranından (%18.5) daha fazla olduğunu, yetiştirilecek ürün çeşidine erkeklerin (%49.2) ya da eşlerin birlikte (%26.2) karar verdiklerini, hayvan bakımına ilişkin sorumlulukları ise kadınların çocukları ile paylaştıklarını saptamışlardır.

Sarptürk (1990) "Adana Kır Toplum Yapısı İçinde Kadının Yeri" adlı çalışmada kadının konumuna ilişkin olarak Adana'nın 9 köyünde 52 kadına anket uygulamıştır. Kadınların çoğunluğunun (%69,2) ev işlerinin yanı sıra, işletmede çapalama, hasat ve tohum ekimi gibi tarımsal faaliyetlerde de uğraştıkları, özellikle hayvanların bakımının kadınlara ait olduğu ve işletmede ücretsiz aile işçisi konumunda olduğu belirtilmiştir.

Yıldırak (1992) "Köy Kadınlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Konumları" konulu çalışmasında, 14 ile bağlı 42 köyden 420 kadını araştırma kapsamına almıştır. Kadın işgücü azlığının, küçük işletmelerde genelde iki açıdan sorun yaratacağı sonucu vurgulanmıştır. Birincisi, toplumsal değerler açısından bazı işlerin kadınlara ait olmasıdır. Bu işleri erkeklerin yapmasının düşünülemeyeceği, böyle bir kadın işini yapmaya kalkan erkeğin köyde itibarını kaybedeceğidir. İkincisi ise, kadınların çeşitli kişilere uyumu ve esnekliklerinin daha fazla olması ve erkeğin olmadığı yerde kadının rahatça onun işini yapabilmesidir.

Nazik ve Gönen (1993), "Kadınların Mevsimlik Tarım İşlerinde Çalışmalarının Ailenin Ekonomik Durumu ve Yaşam Biçimine Etkisi" konulu çalışmada; Çukurova illerinden seçilen 9 köyde kendi işletmesi dışında başka bir tarım işletmesinde ücretli mevsimlik tarım işçiliği yapan 178 kadın ve başka yörelerden gelen 240 kadın tarım işçisi ile anket uygulamıştır. Mevsimlik tarım işçiliğinin aile kararlarına katılımda, kadınların giyim kuşamlarında, sofra düzenlerinde bir değişiklik yaratmadığı

saptanmış, yılın belli mevsimlerinde iş bulamayan kadınlara ve diğer aile üyelerine çalışma olanağı sağlanması ile ailelerin yaşam düzeyinin yükseltilmesi açısından uygun ev ekonomisi programlarının düzenlenmesi ve kadınların örgütlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Singal vd (1993) Hindistan'ın Haryan'a kırsalında yaşayan 120 aile üzerinde kadının iş statüsünü ve zaman kullanımını saptamak amacıyla yaptıkları araştırmada, tarımda işlerin yoğun olduğu (Mart-Nisan) ve yoğun olmadığı (Ocak-Şubat) aylarda kadının ev işlerine ayırdığı zamanın değişmediği tespit etmişlerdir. Ancak günlük çalışma süresinin tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu mevsimde arttığı, boş zaman uğraşları için ayrılan sürenin tarımsal işlerde yoğun olarak çalışılan sürelerde azaldığını belirlemişlerdir.

Erkuş ve ark. (1995), çeşitli ülkelerde nüfusun tarım sektöründeki istihdamını inceledikleri araştırmada, aktif nüfusun çok az bir bölümünün tarımda çalıştığının görüldüğünü, örneğin Fransa'da aktif nüfusun %7'si tarım sektöründe istihdam edilirken, %30'u sanayi ve %63'ü hizmet sektöründe faaliyet gösterdiğini aktif nüfusun istihdamının sırasıyla İngiltere'de %2.5, %31 ve %66.5; İtalya'da %11, %32 ve %57; Yunanistan'da ise %28, %28 ve % 44 olduğunu belirtmektedirler.

Oğuz (1995), Konya ilinde kır toplum yapısı içinde hayvancılığın gelişmesinde kadının rolünün değerlendirildiği çalışmasında, 40 işletmeden anketler ile elde edilen verileri imcelemiştir. Araştırma alanında toplam iktisaden faal nüfusun %81.3'ünü tarımda çalışan kadınların oluşturduğunu, kadın işgücünün kış aylarında atıl olduğunu ve bu atıl işgücünün değerlendirilmesi için hayvancılık ve el sanatları gibi konulara önem vermek gerektiğini belirtmiştir.

Özbay (1995), Ankara ili Elmadağ ilçesi köylerinde yaşayan kadınların tarımsal faaliyetlere katılımını belirlemek amacıyla yapmış olduğu araştırmada 9 köy belirleyerek anket çalışması yapmıştır. Araştırma kapsamındaki kadınların %15,1'inin sürekli işçi, %18,6'sının mevsimlik işçi, %7'sinin işveren ve %85'ininde ücretsiz aile işçisi olarak tarımda istihdam ettiklerini tespit etmiştir.

Kadınların yaklaşık %34'ünün aile işletmesi dışındaki tarımsal faaliyetlere günde ortalama 8 saat ayırdıklarını, aile işletmesi içerisinde ortalama çalışma sürelerinin 5,5 saat olduğunu, ayrıca %53,5'inin de pazarlama faaliyetlerine bireysel olarak katıldıklarını belirlemiştir.

Abay ve ark (1996) İzmir yöresinde kırsal kesimde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen "İzmir Yöresinde Kadının Kırsal Alanda İstihdamına Etkisi" başlıklı araştırmada, 102 kadın kursiyerden elde edilen verilere göre kursların kadınların el becerilerini geliştirici yönde katkı sağladığı belirlenmiştir. Kırsal alana götürülen eğitim hizmetlerinin istihdam yaratıcı etkisinin olabilmesi için, kurs konularının kadınların sadece aile içi geleneksel rollerini güçlendirici yönde sınırlı kalmaması, yöre koşullarına ve kadınların ilgi duydukları tarım ve tarım dışı konuları da kapsaması gerektiği vurgulanmıştır.

Hablemitoğlu (1996) "Kırsal Ailede Kadının İş Modelleri ve Kararlara Katılımı" isimli çalışmada Ankara'da 22 köyde 238 evli kadın ve eşlerine anket uygulamıştır. Kadınların tarımsal faaliyetlere ve ev işlerine ilişkin kurslara katılamamakta tarımsal faaliyetlere katılım ve ev işlerinin yapılma zamanının etkili olduğunu belirlemiştir. Ayrıca kadınların sağlık, eğitim, aile planlaması olanaklarının geliştirilmesine ve tarımsal yayım, ücretli iş, tarımsal girdi, yönetim vb konularda fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik gelişmeler ihtiyaç olduğu; bunun kadınların aile kararlarına katılımının bir nedeni ve sonucu olabileceğini vurgulamıştır.

Gökçe (1996) "Tarımsal Faaliyetler Açısından Kemalpaşa Örneği İle Köy Kadını" konulu çalışmada dağ köylerinde yaşayan köy kadınlarının köy toplum yapısı ve yöre tarım işletmeleri içindeki yerini, önemini ve sorunlarını saptamak amacıyla, 140 kadın ve 140 erkek denekle anket uygulaması yapılmıştır. Kadınların çalışma sürelerinin %42'sinin ev dışında ve tarım işlerinde geçtiğini belirtmiştir. Ayrıca kadınlar, hem tarımsal hem de tarım dışı konularda bilgiye gereksinim duyduklarını ve bu konularda kurs istedikleri ve kurs hocalarının özellikle kadın olmasını istediklerini belirtmişlerdir.

Shoremi ve ark. (1997), Nijerya'da hayvancılığın alt sektörlerinin gelişmesi ile kırsal kadının ilişkisini incelemişlerdir. Kırsalda kadının eve ait birçok sorumlulukları yanında hayvancılık faaliyetleri ile ilgilenebilmek kısa olan zamanını elverişli bir şekilde kullanabilmek gibi sorumlulukları da yerine getirmek zorunda olduğunu bildirmişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre kadınların genelde hayvancılıkla daha az uğraştıklarını, fazla uğraş gösterildiğinde kendileri için tehlikeli olacağına inandıklarını, kırsaldaki kadınların cinsiyet ayrımı yüzünden Tarımsal kredi Kuruluşlarının kredi imkanlarından fiyat teklifleri ve yayım çalışanlarının faaliyetlerinden nadiren faydalanabilmekte olduklarını tespit etmişlerdir.

Ermetin (1999), Konya ilinin 10 ilçesine bağlı 35 köyündeki 100 evli ve dul kadın ile yapılan anket çalışmasında, kadınların % 59'unun hiçbir kursa katılmadığını, kursa katılanların ise %51.22'sinin yalnız dikiş kursuna, % 39.02'sinin dikiş-nakış kursuna, % 4.88'inin halıcılık kursuna ve % 4.88'inin dikiş-nakış ve yemek kursuna katıldığını tespit etmiştir. Köylerde açılan kursların sürekli olması gerektiği, kadınların, bitkisel ve hayvansal üretime yönelik kurslara fazla ilgi duymadıkları, kursa katılma istekleri bakımından okur-yazar olmayanların ve ilkokul mezunlarının isteksiz, okur-yazar ve tahsilli olanların ise daha istekli olduğu belirlenmiştir.

Gidarakou (1999) "Yunanistan Kırsalında Genç Kadınların Tarıma Yönelik Tutumları ve Kadınların Yeni Rolleri: İlk Yaklaşım" adlı çalışmada son yıllarda içsel gelişme çerçevesinde kırsal alanda özellikle kadınların yeni iş olanaklarıyla birlikte kadınlar için istihdamın giderek kötüleştiği belirtilmiştir. Çalışma, bu koşullar ışığında genç kadınların tarımsal işlere olan tutumlarını araştırmak amacıyla yapılmıştır. Veriler, dört ayrı grupla yapılan alan araştırmasında 18-30 yaş arasındaki evli olmayan tüm kadınlarla yapılan kişisel anket görüşmelerinden elde edilmiştir. Bulgular, kadınların yaşam yerlerine bağlı olarak yaptıkları tercihler, köyden kentsel alana güçlü bir göç etme isteği ile nitelendirilmektedir. Ancak tutumlarının, gelecekte tarımsal üretici bir eşe sahip olma açısından daha esnek olduğu, kadınlar için geliştirilen rollerin geçici algılandığı sonucu vurgulanmıştır.

Rickson ve Daniels (1999), çalışmalarında Avustralya'da tahıl üretiminde, toprak kullanımında, kaynak yönetimi ve ailenin karar verme süreçlerinde kadının önemini incelemişlerdir. Çiftlik yönetiminde karar verme, cinsiyete göre ayrılmıştır. Kadınlar, genellikle iç kaynakların yönetiminde, erkekler ise dış kaynakların yönetiminde söz sahibidir. Kırsal kadının; tarım, toprak koruma ya da ailesinin devamını ve gelişimini sağlayacak stratejik planlamalar konusunda etkili, çevre konusunda da umulandan daha fazla bilgiye sahip olduğunu belirlemişlerdir.

Sinn ve ark. (1999) Amerika'da yapılan "Koyun ve Keçi Sektöründe Kadının Rolü" konulu çalışmada tarım sektöründe kadının rolü, özellikle keçi ve koyun gibi küçükbaş hayvanların bakıcısı, ailelerin geçimine ve sağlığına katkıda bulunarak dünya gıda güvenliğini geliştirmek olduğu belirtilmiştir. Kadınların, küçük ölçekli işletmelerde işgücünde, ailenin kendine yeterliliğinde temel rolü oynamasına rağmen kredi, girdi, hizmetler ve kaynaklara ulaşmada erkeklerden daha fazla zorlandıkları doğrulanmıştır.

Oğuz ve Mülayim (2000) "Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçinde Kadınların Yeri ve Önemi" konulu çalışmada Konya İli'ne bağlı 10 köyde 65 kadın denek ile anket görüşmesi yapılmıştır. Türkiye nüfusu içinde önemli yere sahip olan kadının sürdürülebilir kırsal kalkınma içerisindeki yeri ve ülke ekonomisine olan katkısı incelenerek sosyal statü belirlenmeye çalışılmıştır. İncelenen işletmelerde kadınların tarımsal üretimin her aşamasında yer almasının yanında hayvan bakımı, beslemesi, ev işleri, çevre, çocuk bakımı ve eğitimi gibi pek çok görevi de yerine getirdiği saptanmıştır.

Özgen ve Ufuk (2000), Ankara'nın kırsal kesiminde yaptığı bir çalışmada kadınların genellikle birden fazla işe katıldıklarını, %91.6'sının ürün pazarlamada, %89.5'inin hasatta, %88.2'sinin toprağı ekime hazırlamada, %87.0'ının çapa yapmada, %83.2'sinin sulamada çalıştıklarını saptamışlardır. Kadınların katıldıkları diğer tarımsal faaliyetlerin ise %79.0 taşıma, %77.3 hayvan bakımı, %76.9 budama ve %73.5 ekim ve gübreleme işleri olduğunu belirtmektedir.

Özkan (2000) "Antalya İli Sera Sebzeciliğinde Kadın Üreticilerin Rolü" konulu çalışmada kadınların sebze üretim sistemindeki rolleri, üretimle ve pazarlama ile ilgili karar sürecine katılımı, sebze üretimindeki başlıca sorunları ve beklentilerinin araştırılması amacıyla, Antalya'da 8 köyde toplam 75 işletmede kadın üreticilerle görüşülmüştür. Kadınların işgücü olarak büyük katkılarına karşın işletmede üretim ve pazarlama ile ilgili çeşitli konularda etkin olmadıkları, sebze üretiminde kadınların en önemli eksikliğinin hastalık ve zararlılarla ilgili bilgi eksikliği olduğunu vurgulamıştır.

Fremont (2001), tarımsal işletmelerde düzenli olarak çalışan kadınların dağılımının ülkelere göre farklılık gösterdiğini, bu oranın en yüksek %34 ile İtalya'da olduğunu ve bunu sırası ile İspanya ve Yunanistan %13, Portekiz ve Fransa %9, Almanya %8, Avusturya'nın %4 ile takip ettiğini ve 15 üyeli topluluktaki diğer 8 üye ülkede de bu oranın %10 olduğunu bildirmektedir.

Hablemitoğlu (2001) "Kırsal Alanda İşgücü Değeri İle Kadınlar: Bir Toplumsal Cinsiyet Analizi Örneği" adlı çalışmada, kırsal alan kadınlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin önyargıları kadın ve erkek bakış açısı ile incelenerek, Ankara ili Kızılcahamam ilçesinde 22 köyde 238 denekle anket uygulaması yapılmıştır. Erkeklerin ve kadınların kadın rollerine ilişkin değerlendirmelerinin farklı olduğu, erkekler kadınların rollerine geleneksel değerlerle yaklaşırken, kadınların hem tarımsal faaliyetlerde ve hem de aile yaşamı bağlamında daha eşitlikçi bir rol paylaşımını benimsediği sonucuna varılmıştır. Kırsal alanda erkeği de içine katan toplumsal cinsiyet çalışmalarının acil bir ihtiyaç olduğunu vurgulamıştır.

Özçatalbaş (2001) "Adana İlinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri Farklı İki Köyünde Kadınların Tarımsal Faaliyetlere katılımı ve Yayımdan Yararlanma Olanakları" konulu çalışmada toplam 119 kadın denekle görüşme yapılarak, her iki köyde de kadınlara yönelik tarımsal yatırım hizmetlerinin bulunmadığı, %46'sının tarımsal etkinliklere katıldığı saptanmıştır. Kadınlara yönelik tarımsal yayım çalışmalarını özel projeler ve sınırlı alanlar yerine nitelik ve nicelik bakımından erkeklerle eşitlik sağlanacak biçimde tüm ülke genelinde verilmesi gerektiğini, böylece kırsal kadının yayım çalışmasının ana ekseninde yer almasının sağlanması gerektiğini belirtmiştir.

Doss (2002) “Erkeğin mi, Kadının mı Bitkisi? Ghana’da Üretimin Cinsiyet Deseni”adlı çalışmada yetiştirilen bitkilerin cinsiyeti ile ilgili üç konu üzerinde odaklanılmıştır. Birincisi, kadına ve erkeğe özel bitkiler olup olmadığı, ikicisi kadın üreticiler için hangi bitkinin önemli olduğu ve kadınlar tarafından önemli olan bitkilerin erkek üreticiler tarafından da önemli görülüp görülmediği ve üçüncüsü ise tipik olarak erkekler tarafından yetiştirilen bitkileri yetiştiren kadınlar olup olmadığı ve bunları gözlenebilir bir biçimde diğer kadınlardan ayrılıp ayrılamamasıdır. Çalışmadan üç sonuç çıkarılmıştır. İlki, birçok bitki kadın ve erkek bitkisi olarak sınıflanamayacağı, sadece çok az sayıda bitkinin erkekler tarafından yetiştirildiği, yalnızca kadınlar tarafından yetiştirilen bir bitkinin olmadığı vurgulanmıştır. İkincisi, birçok bitki kadın ve erkek tarafından üretilir ancak, üreticinin kim olduğunun tanımı da önemlidir. Çalışmada, işletmenin erkek yönetiminde ya da kadın yönetiminde olması durumlarında farklı sonuçlar alınmıştır. Son olarak bitki yetiştiriciliğinin bir cinsiyet temeli olduğu, ancak kadın ya da erkek bitkisi olarak ayıracak kadar basit olmadığı görülmüştür.

Olgun (2005) “Tarımda Kadın İşgücünün Rolü ve Bilgi İhtiyaçları: Erzurum İli’nde Bazı Tarla Bitkilerinin Üretimi Örneği” adlı çalışmada kadınların tarımda önemli bir role sahip olduklarını vurgulamış ve bu bağlamda Erzurum İli’ne bağlı Pasinler, Ilıca, Aşkale ve Oltu ilçelerine bağlı köy yerleşimlerinde anket çalışması yapılmıştır. İlk olarak tarımda çalışan kadınların eğitim seviyelerindeki değişim karşılaştırılmıştır. Daha sonra ise, bazı tarla bitkilerinin işgücü talebi ve işgücü fiyatları karşılaştırılmış ve son olarak öneriler geliştirilmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Çalışmanın ana materyalini Konya ili Seydişehir ilçe merkezine yakın 5 köydeki kadınlardan anketlerle sağlanan veriler oluşturmaktadır. Elde edilen veriler birincil veriler olup, anket uygulaması 2008 yılı Ocak ve Mart ayları arasında işletme sahipleri ile görüşmek suretiyle, bizzat araştırıcı tarafından yapılmıştır.

Araştırmada alan verilerine ek olarak, konu ile ilgili daha önce yapılmış çeşitli araştırmalar, yayınlar ve Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Özel İhtisas Komisyon Raporu veri kaynaklarından da yararlanılmıştır.

3.2. Yöntem

Araştırma yöresinin seçilmesinde belirleyici unsurlar; ilçenin tarımsal ağırlıklı ekonomik yapı sergilemesi, kadın işgücüne katılımın artma eğiliminde olması, kadınların tarımsal üretimin her alanında faaliyet göstermesi ve alanda daha önce benzer bir araştırma yapılmamış olmasıdır.

Konya ili Seydişehir ilçesindeki tüm köyler çalışmanın populasyonunu oluşturmaktadır. Ancak, zaman ve maddi imkanlar göz önünde bulundurularak ve tüm populasyonda anket yapmanın zorluğu dikkate alınarak Gayeli örnekleme ile anket uygulanacak köyler belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini; Gökçehüyük, İncesu, Karabulak, Taşağıl ve Boyalı köyleri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınacak köyler belirlendikten sonra, Seydişehir Tarım İlçe Müdürlüğünden 5 köyün tarımsal işletme genişliklerine göre listeleri alınmış ve numaralandırılmıştır. Populasyonu oluşturan 814 işletmeden ekstrem genişlikteki 8 işletme çıkartılarak 806 işletmenin arazi varlığı dikkate alınarak örnekleme yapılmıştır. Örneklerin varyasyon bakımından karşılaştırılmalarında kullanılan varyasyon katsayısı aşağıda verilen formül yardımı ile hesaplanmıştır.

$$C.V = \frac{S}{\overline{X}} 100$$

C.V = Varyasyon Katsayısı

S = Standart Sapma
X = Ortalama

Bu katsayı standart sapmanın ortalamaya bölümünün yüzdesi olarak ifade edilir (Çiçek ve Erkan 1996). Varyasyon katsayısı bir populasyon veya örneğe ait birimlerin değerlerinin homojen veya heterojen olup olmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca varyasyon katsayısı %33'ün üzerinde olan bir örneğin normal bir populasyonu temsil etmesi şüphelidir (Düzgüneş ve ark. 1983). Çalışmada varyasyon katsayısı (C.V) %81 olarak hesaplanmıştır. Bu nedenle çalışmada tesadüfi örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılması uygun görülmüştür. Tabakalı örneklemede temel ilke, ana kitleyi kendi içinde homojen tabakalara ayırıp varyansı azaltmaktır. Bu şekilde örneklemenin sağlık derecesi bozulmadan daha az örnekle çalışmanın olası olduğu belirtilmektedir (Güneş ve Arıkan, 1988). Tabakalı örneklemeyle, populasyona ait tahminlerin doğruluğunu artırmak ve populasyondaki farklı bölümlerin yeterince temsil edilmesini sağlamak mümkün olacaktır (Güneş ve Arıkan 1988). Örnek hacmi tabakalı örnekleme yöntemlerinden Neyman Yöntemi ile hesaplanmıştır. Bu yöntemin esası her tabakanın ortalaması ve varyansının ağırlıkları dikkate alınarak tabakaların tamamı için tek bir örnek hacmi belirlenir (Çiçek ve Erkan 1996). Tarım işletmelerinde, tabakalar arasında hacim ve varyasyon bakımından büyük farklılıklar varsa, Neyman Yöntemini kullanmak örneklemenin etkinliğini artırmaktadır (Yamane 1967). Neyman Yöntemine göre örnek hacminin belirlendiği eşitlik aşağıdaki gibi formüle edilmektedir (Yamane 1967).

Formülde;

$$n=\frac{\left[\sum\left(N_h S_h\right)\right]^2}{N^2 D^2+\sum\left[N_h\left(S_h\right)^2\right]}$$

n = Örnek Hacmi

Nh = h'ıncı tabakadaki birim sayısı (frekans)

Sh = h'ıncı tabakanın standart sapması

N = Toplam birim sayısı

D = d / Z

d = ortalamadan belirli bir oranda (%10) sapmayı ifade etmektedir

Z = t dağılım çizelgesinde (N-1) serbestlik derecesi %90 güven sınırında t değeridir.

İşletme arazisi genişlikleri çeşitli tabakalar düzenlenerek incelenmiş, frekans dağılımları da dikkate alınarak 4 tabaka oluşturulmuştur. Bu tabakaların sınırları 1-50 dekar, 51-100 dekar, 101-150dekar, 151 dekar ve daha büyük işletmeler olmak üzere belirlenmiştir. Örnek hacmini belirlerken %90 güven sınırına (t=1,645) göre değerler formülde yerine konulup hesaplamalar yapılmıştır. Buna göre araştırma bölgesinde örnek hacmini oluşturan işletme sayısı 78 olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu işletmelerin tabaka gruplarına göre dağıtımı, tabakaların birim sayısı ve standart sapma ağırlığına göre yapılmaktadır. Örneğe girecek işletmelerin seçimi ise tamamen tesadüfi olarak yapılmıştır. Sonuç olarak, araştırma bölgesinde bulunan işletmelerin arazi genişlik grupları itibariyle dağılımları belirlenmiştir.

Çizelge 3.1 İncelenen İşletmelerin Arazi Genişlik Gruplarına Göre Dağılımı

Arazi genişlik grupları (da)	1-50	51-100	101-150	150-+	Toplam
Örnek sayısı (adet)	39	25	9	5	78

Köylerde verilerin toplanması amacıyla anket uygulanmıştır. Anketler Tarım Ekonomisi ve benzer diğer disiplinlerde daha önce hazırlanmış anketlerden yararlanılarak çalışmanın istihdam ve yaşam kolaylaştırıcı amaçlarını içerecek şekilde hazırlanmıştır. Anketlerde işletmelerin arazi durumu, yetiştirilen ürünler, hayvan varlığı, alet-ekipman varlığı, nüfus ve işgücü durumu, kadınların bitkisel ve hayvansal üretime katılımı, tarım dışı faaliyetlerde kadın işgücü kullanım durumu, kadın işgücü kullanımını etkileyen sosyal ve ekonomik kriterler, araştırma bölgesinde kadın istihdamına yönelik alternatif faaliyetler ve kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler, kadınların eğitim almak istedikleri faaliyet alanları ve sosyal güvence durumları gibi sorulara yer verilmiştir. Anketlerle toplanan verilerin dökümü Excel Bilgisayar Programında yapılarak, değerlendirmelerde ortalamalarla çalışılmıştır.

Aile işgücü varlığı, erkek işgücü birimi (EİB) cinsinden hesaplanmıştır. İşgücü birimine çevirmede, nüfusun cinsiyet ve yaş grupları itibariyle işgücü başarıları dikkate alınmıştır.

Çizelge 3.2 Nüfusun erkek işgücü birimine çevrilmesinde kullanılan katsayılar

Yaş Grupları	Katsayılar	
	Erkek	Kadın
0-6	-	-
7-14	0,50	0,50
15-49	1,00	0,75
50-+	0,75	0,50

Kaynak : Erkuş vd. 1995

İşletme sahibi ve ailesinin işgücü ücret karşılığı, bunların işletmede çalıştıkları süre ile yörede aynı işi yapan yabancı işçiye ödenen ortalama ücretin çarpılması sonucu bulunmuştur. Bir dekar için gerekli ortalama işgücü miktarının belirlenmesinde bir işgünü sekiz saat olarak alınmış, kadın, çocuk ve yaşlıların işgüçleri EİB'ne çevrilerek hesaplanmıştır (Açıl 1977). İşletmelerin iş gücü potansiyelinin hesaplanmasında erkek iş günü kullanılmıştır. Yörede tarımda çalışılabilir gün sayısı 280 olarak alınmıştır (Oğuz ve Mülayim 1997). İşletmelerde iş hayvanlarına rastlanılmamıştır. İşletmelerdeki mevcut irat hayvanları ise çizelge 2.4'deki emsaller kullanılarak büyükbaş hayvan birimine (BBHB) çevrilmiştir. Burada 500 kg. canlı ağırlığına sahip olan bir baş sığır bir BBHB olarak kabul edilmektedir (Erkuş ve ark.1990).

Çizelge 3.3 Büyükbaş hayvan birimine çevirmede kullanılan katsayılar

Hayvan cinsi	Katsayı
Boğa	1,40
İnek	1,00
Düve	0,70
Tosun	0,40
Dana	0,40
Buzağı	0,16
Öküz	1,20
Koyun	0,10
Kuzu	0,05

4. ARAŞTIRMA BÖLGESİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

4.1. Tarihçesi

Seydişehir ve çevresi, M.Ö.5000 yıllarına kadar uzanan bir yerleşim merkezidir. Seydişehir'in güneyinde Tekke Köyü Kuzeyinde bulunan Ilıca mevkii yakınındaki Vervelit Şehri harabeleri, ilk çağlarda buralarda bulunan yerleşim kalıntılarıdır. Hitit'ler döneminde bölgeye Suğla Köyünün Kuzeyinde Homunatlar isimli bir kabile yerleşmiştir. Romalılar döneminde yörede birçok yerleşim olmuştur. Asarte Yenice Köyleri, bu yerleşimin arkeolojik sahalarıdır. M.S. 767 ve M.S. 1217 tarihleri arasında bir Türkmen kabilesinin elinde kalan kentin Selçuklu hakimiyetinden sonra geçen süre ile ilgili tarihçesi pek açık değildir.

Selçuklular zamanında Aleaddin oğlu Keyhüsrev 1238 yılında Seydişehir'e gelerek Araplık Camii'ni yaptırmıştır. Selçuklular yıkıldıktan sonra, Seydişehir Eşrefoğlu Beyliği'ne bağlı kalmıştır. Eşrefoğlu Beyliği zamanında Seydişehir'in bulunduğu yere gelen Seyyid Harun Veli Hazretleri (1301), Ilıca'nın Kuzeyinde Velvelit Harabelerinden de yararlanarak Seydişehir'i inşa ve imar ettirmiştir. Eşrefoğlu Mehmet Beyde Seyyid Harun Veli Hazretleri'ne izafeten kurulan şehre Seydişehir ismini vermiştir. Bölge de Selçuklu egemenliğine son veren Timur, 1326 yılında Eşrefoğlu egemenliğine de son vermiş ve 1328 yılında sonra Seydişehir Hamidoğulları egemenliğine geçmiştir. Sultan I. Murad zamanında Osmanlılara geçmiş ve Cumhuriyete kadar Osmanlı idaresinde kalmıştır. Konya Sancağına bağlı Seydişehir, 1871 yılında Belediye, 1915 yılında da İlçe Merkezi olmuştur.

4.2. Coğrafik Konumu ve İklim Koşulları

Seydişehir, İç Anadolu Bölgesi'nde Konya iline bağlı bir ilçedir. Konya'ya 85 km. uzaklıkta olup, 37.7 Kuzey enlemi, 31.57 Doğu Boylam derecelerindedir. Denizden yüksekliği 1123 m. dir. Seydişehir Türkiye'nin güneybatısında yer alır. Seydişehir Doğu'da Konya ve Çumra, Güney'de Bozkır ve Akseki, Kuzey'de Beyşehir ile çevrilidir. Kuzeybatı'dan Güneydoğu'ya, Suğla Gölü'ne kadar olan arazi ovalıktır. Eskiden Beyşehir üzerinden Konya'ya ulaşım varken, yeni açılan Konya-Antalya karayolu ile, Türkiye'nin her yerine bağlantı sağlanmıştır. Şu anda ilçe, Konya'ya 85

km. Antalya'ya 208 km. Manavgat'a 135 km. mesafededir. İlçenin tüm kasaba ve köy yolları asfalttır. Seydişehir'in 7 kasabası, bucağı ve 31 köyü vardır. En yakın bucak 7 km. uzaklık ile Kesecik, en uzak bucak 30 km. uzaklık ile Ketenli'dir. En uzak köy 48 km. ile Bükçe, en yakın köy ise 6 km. ile Gökçehüyük ve Karabulaktır.

Seydişehir ve çevresinin iklimi, Akdeniz iklimi ile İç Anadolu İklimi (karasal iklim) arasında bir geçiş özelliği gösterir. İlçeni batısı ile doğusu arasında görülen bitki örtüsündeki farklılık bu özelliği ortaya koyar. Buna göre yazlar sıcak ve kurak, kışlar çok soğuk ve yağışlı geçer. Yörede yıllık ısı ortalaması 11-12 °C dir. En düşük ısı Aralık ayında -18.4°C dir. En yüksek ısı Ağustos'ta 36.5°C dir. Ortalama nem %61 dir. Ortalama yağış miktarı ise 750 mm civarındadır. Rüzgarlar genellikle güneyden ve kuzey-batıdan eser. Seydişehir'e hemen her kış kar yağar. Karla örtülü günlerin sayısı ortalama 35 gündür. Kar kalınlığı 5-40 cm arasında değişir. Kar, Küpe ve Yünlü dağların zirvelerinde Ağustosa kadar görülmektedir.

4.3. Nüfus

Seydişehir'in 1927 yılındaki merkez ilçe nüfusu 3.779 köy ve kasabaların nüfusu 25.620 olmak üzere toplam: 29.399 dur. 1990 yılında ise, ilçe merkezinin nüfusu 40.730, köy ve kasabaların nüfusu 40.142 olmak üzere toplam: 83.142 dir. Merkez ilçe nüfusu 1997 yılında 52.256 iken, 2000 yılında 48.372 olarak tespit edilmiştir. 2000 yılında ise, ilçe merkezinin nüfusu 48.372, köy ve kasabaların nüfusu 37.084 olmak üzere toplam 85.456' dır.

Çizelge 4.1 Seydişehir ilçesine bağlı köylerin nüfusları

Köyler	Nüfus	Köyler	Nüfus
Akçalar	1879	Irmaklı	204
Ortakaraören	6218	**İncesu**	732
Bostandere	1909	**Karabulak**	242
Gevrekli	2928	Kavak	545
Taraşçı	3763	Kızılca	360
Kesecik	2289	Kumluca	716
Ketenli	3726	Kuran	604
Çavuş	1844	Bükçe	32
Aşağıkaraören	508	Karacaören	465
Başkaraören	261	Kozlu	345
Boyalı	783	Oğlakçı	114
Çat	76	Saraycık	166
Çatmakaya	726	**Taşağıl**	374
Dikilitaş	728	Yaylacık	637
Madenli	203	Yenice	188
Mesudiye	343	**Gökçehüyük**	441
Muradiye	201	Tepecik	575
Susuz	359	Tol	429
Gökhüyük	799	Ufacık	49
Gölyüzü	323		

Kaynak: Anonim, 2006 b

4.4.Ulaşım

Önceleri Beyşehir üzerinden Konya'ya gitmek mümkün iken, yeni açılan Konya-Antalya karayolu (Turizm Yolu) ile Türkiye'nin her yerine bağlantı sağlanmıştır. Şu anda ilçe Konya'ya 85 km., Antalya'ya 208 km., Manavgat'a 135 km mesafededir. İlçenin tüm kasaba ve köy yolları asfalt kaplamadır.

4.5. Tarımsal Yapı
4.5.1. Arazi dağılımı

İlçedeki arazi varlığının %54,4'ü tarım alanı olarak değerlendirilmektedir. İlçedeki arazilerin kullanım durumlarına göre dağılımı Çizelge 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4.2 Seydişehir ilçesi arazi kullanım durumu

Niteliği	Alan (dekar)	Oran (%)
Tarım alanı	403.325	54,4
Çayır-Mera alanı	47.900	6,46
Kullanılmayan ve yerleşim alanı	289.515	39,0
Toplam	740.740	100,0

Kaynak: Anonim, 2006 b.

Çizelge 4.2'de görüldüğü gibi ilçede toplam arazinin yarısından fazlasını (%54,4) tarım alanları kaplamaktadır. Buna karşılık %6,46 oranında alan çayır-mera olarak değerlendirilmektedir.

Çizelge 4.3 Seydişehir ilçesinde tarımsal alanların sulama durumu

Tarım alanı	Alan (da)	Oran(%)
Sulanmayan tarım alanı	257.325	63,8
Sulanan tarım alanı	146.000	36,2
Toplam	403.325	100,00

Kaynak: Anonim, 2006 b

Çizelge 4.3'de görüldüğü gibi, ilçe arazilerinin %63,8'i sulanmayan, %36,2'si ise sulanabilen arazilerden oluşmaktadır.

4.5.2. Bitkisel üretim

Seydişehir ilçesinde 2005 yılı verilerine göre tahıl ekim alanının %77,8'inde buğday, %22,2'sinde arpa, baklagiller ekim alanının %72,9'unda nohut, %27,1'inde fasülye, yem bitkileri ekim alanının %72,4'ünde silajlık mısır, %16,4'ünde yonca, %11,2'sinde

fiğ, endüstri bitkileri ekim alanının %98,18'inde şeker pancarı, %1,8'inde ayçiçeği yetiştirilmektedir (2005).

Çizelge 4.4 Seydişehir ilçesinde tarla ürünlerinin ekiliş üretim ve verim durumu

Yıllar	2003		2004		2005			
Ürün	Alan (da)	Oran (%)	Alan (da)	Oran (%)	Alan (da)	Oran (%)	Verim (kg/da)	Üretim (ton)
TAHIL								
Buğday	241.000	79,5	220.000	79,1	210.000	77,8	290	60.900
Arpa	62.000	20,5	58.000	20,9	60.000	22,2	220	13.200
Toplam	303.000	100,00	278.000	100,00	270.000	100,00		74.100
BAKLAGİLLER								
Nohut	3.200	76,6	3.250	76,5	3.500	72,9	40	490
Fasülye	980	23,4	1.000	23,5	1.300	27,1	250	325
Toplam	4.180	100,00	4.250	100,00	4.800	100,00		815
YEM BİTKL.								
Yonca	1.750	14,3	2.300	16,7	2.500	16,4	400	1.000
Fiğ	1.000	8,2	1500	10,9	1.700	11,2	120	204
Silajlık mısır	9.500	77,5	10.000	72,4	11.000	72,4	4.500	49.500
Toplam	12.250	100,00	13.800	100,00	15.200	100,00		50.704
ENDÜSTRİ BİTKİLERİ								
Şeker Pancarı	43.000	98,7	41.000	98,3	40.500	98,18	6.000	243.000
Ayçiçeği	575	1,3	690	1,7	750	1,8	120	90
Toplam	43.575	100,00	41.690	100,00	41.250	100,00		
Genel Toplam	363.005		337.740		331.250			

Kaynak: Anonim, 2006 b

Toplam 20.813 da alanda sebze yetiştiriciliği yapılmaktadır. En fazla yetiştirilen sebze türleri arasında; karpuz, patates, domates, soğan, kavun, biber, bamya, patlıcan ve pırasa bulunmaktadır.

Çizelge 4.5 İlçede yıllar itibariyle sebze türlerinin ekilişi, üretim ve verim durumları

Yıllar	2003		2004		2005			
Sebzeler	Alan (da	Oran (%)	Alan (da)	Oran (%)	Alan (da)	Oran (%)	Verim (kg/da)	Üretim miktarı (ton)
Domates	2.150	12,9	2.200	11,8	2.350	11,3	3.500	8.225
Soğan	1.200	7,3	1.000	5,4	1.500	7,2	2.200	3.300
Biber	725	4,4	700	3,8	710	3,4	600	426
Patlıcan	300	1,8	250	1,3	250	1,2	800	200
Patates	3.500	21,1	5.600	30,0	6.000	28,8	3.000	18.000
Kavun	975	5,9	1.100	5,9	1.500	7,2	3.000	4.500
Karpuz	6.500	39,2	6.400	34,3	7.000	33,6	4.000	28.000
Bamya	350	2,1	500	2,7	550	2,6	500	275
Ispanak	400	2,4	470	2,5	550	2,6	1000	530
Pırasa	320	1,9	275	1,5	250	1,2	2.800	700
Diğer*	164	1,0	155	0,8	153	0,8		
Toplam	16.584	100,0	18.650	100,0	20.813	100,0		

*Marul, maydonoz, sarımsak, havuç, kabak, turp

Kaynak: Anonim, 2006 b

Seydişehir ilçesi'nde toplam 2.604 ton meyve üretimi gerçekleştirilmiştir. En fazla meyve ağacı sayısı 68.620 adet ile elma olup, bunu armut, erik, ceviz, kiraz, kayısı ve vişne izlemektedir (2005).

Çizelge 4.6. İlçede başlıca meyvelerin ağaç sayısı ve üretim durumu

Yıllar	2003		2004		2005	
Meyve adı	Meyve veren ağaç sayısı	Üretim (ton)	Meyve Veren ağaç sayısı	Üretim (ton)	Meyve veren ağaç sayısı	Üretim (ton)
Armut	29.150	210	31.200	250	31.800	318
Elma(Golden)	23.100	342	20.000	295	21.150	317
Elma(Starking)	26.700	385	27.900	412	28.300	425
Elma(Amasya	5.214	52	6.245	84	6.670	100
Elma(G.mith)	2.745	35	3200	46	3.500	53
Elma(Diğer)	6.300	90	7800	125	9.000	135
Erik	15.200	500	15.000	585	15.000	600
Kayısı	3.250	94	3.100	60	3.000	90
Kiraz	2.000	95	3600	115	5.750	230
Vişne	500	11	780	23	1.000	30
Ceviz	8.900	154	9.145	301	10.200	306

Kaynak: Anonim, 2006 b

4.5.3. Hayvan varlığı

Hayvan varlığı; büyükbaş, küçükbaş, kanatlı ve tek tırnaklılar olarak gruplandırılarak incelenmiştir. Toplam sığır varlığı 20.000 baş olup, bunun %35'i kültür ırk, %40'ı melez ve %25'i ise yerli ırktan oluşmaktadır. Küçükbaş hayvanlar içerisinde koyun varlığının oranı %68,2, keçinin payı %31,8 'dir. Kanatlı grubunun içerisinde en büyük payı %98,3 ile tavuk almaktadır. İlçede toplam 3.000 adet kovan bulunmaktadır (2005).

Çizelge 4.7 Seydişehir ilçesinde hayvan varlığı

Yıllar	2003		2004		2005	
Hayvan Cinsi	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)	Adet	Oran (%)
BÜYÜKBAŞ						
Kültür ırk sığır	5.900	32,4	6.200	31,7	7.000	35,0
Melez ırk sığır	6.010	33,0	7.125	36,5	8.000	40,0
Yerli ırk sığır	6.300	34,6	6.210	31,8	5.000	25,0
Toplam	18.210	100,0	19.535	100,0	20.000	100,0
KÜÇÜKBAŞ						
Koyun	23.000	62,2	21.000	70,0	15.000	68,2
Keçi	14.000	37,8	9.000	30,0	7.000	31,8
Toplam	37.000	100,0	30.000	100,0	22.000	100,0
Arıcılık	3.500 (kovan)		3.300 (kovan)		3.000 (kovan)	
KANATLI						
Tavuk	48.000	97,1	42.000	97,7	40.000	98,3
Hindi	1.100	2,2	750	1,7	500	1,2
Kaz	320	0,7	230	0,6	200	0,5
Toplam	49.420		42.980		40.700	100,0
TEKTIRNAKLI						
At	950	40,4	720	34,8	600	33,3
Eşek	1.400	59,6	1.350	65,2	1.200	66,7
Toplam	2.350	100,0	2.070	100,0	1.800	100,0

Kaynak: Anonim, 2006 b

5. ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. İncelenen İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Yapısı

İşletmelerin sosyo- ekonomik yapısı içerisinde; arazi mülkiyeti ve kullanma durumu, nüfus ve işgücü durumu, eğitim durumu, alet-ekipman varlığı, hayvan varlığı, ürün ekilişleri, kadın işgücünün çalışma alanları ve kadın işgücü kullanımı etkileyen faktörler incelenmiştir.

5.1.1. Arazi

5.1.1.1. Arazi mülkiyeti ve kullanma şekilleri

İncelenen işletmelerde arazi varlığı ile mülkiyet ve tasarruf durumu çizelge 5.1'de verilmiştir. Tüm işletmeler için işletme arazisi genişliği ortalama 64,67 dekar hesaplanmıştır. Bu rakam 1-50 dekar işletme genişlik grubunda 35,74 dekar, 51-100 dekar işletme genişlik grubunda 68,04 dekar, 101-150 dekar işletme grubunda 120,22 ve 151 dekardan büyük işletme genişlik grubunda 173,40 dekardır.

Çizelge 5.1 İncelenen işletmelerde arazi kullanım durumu

Arazi Kullanımı		İşletme Genişlik Grupları (da)				
		1-50	51-100	101-150	151-+	İşletmeler Ortalaması
Mülk arazi	(da)	33,95	62,24	120,22	153,40	60,63
	%	94,99	91,48	100,00	88,47	93,75
Kiraya tutulan arazi	(da)	1,79	5,80	-	-	2,76
	%	5,01	8,52	-	-	4,27
Ortakçılıkla işletilen arazi	(da)	-	-	-	20,00	1,28
	%	-	-	-	11,53	1,98
Toplam işletme arazisi	(da)	35,74	68,04	120,22	173,40	64,67
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Türkiye'de 1991 genel tarım sayımı sonuçlarına göre ortalama işletme genişliği 59,1 dekardır (Anonim 1991). Araştırma bölgesindeki ortalama işletme genişliği Türkiye ortalamasının üzerinde bulunmuştur. 1-50 dekar genişlikteki işletme grubunda, işletme

arazisinin %94,99'unu mülk arazi, %1,79'unu kiraya tutulan arazi ve 51-100 dekar genişlikteki işletme grubunda, işletme arazisinin %91,48'ini mülk arazi, %5,80'ini kiraya tutulan arazi ve %7,25'ini ortakçılıkla işletilen arazi, 51-100 dekar genişlikteki işletme grubunda işletme arazisinin %100'ünü mülk arazi oluştururken 151 ve daha yukarı genişlik grubunda ise işletme arazisinin %88,47'sini mülk arazi, %11,53'ünü ortakçılıkla işletilen araziler oluşturmaktadır. İşletme büyüklük gruplarına göre işletme arazisi içinde mülk arazinin payı %88,47 ile %94,99 arasında değişmektedir. Kiraya tutulan araziye 1-50 dekar ve 51-100 dekar genişlikteki işletme gruplarında rastlanırken 101-150 dekar ve 151 dekarın üzerindeki işletme gruplarında rastlanılmamıştır. Bu gruplarda, işletme arazisi içinde kiraya tutulan arazi genişliklerinin oranı sırasıyla %5,01 ve %8,52'dir. Bunun nedeni; birinci ve ikinci gruptaki işletmelerin mevcut alet ekipman varlığını daha iyi değerlendirerek tarımsal üretim ve dolayısıyla tarımsal gelirlerini artırmak istemelerinden kaynaklanmaktadır.

5.1.1.2. Ekilen ürün çeşitlerine göre arazi kullanım durumu

İncelenen işletmelerde ürün ekilişlerine göre arazi kullanım durumu Çizelge 5.2' de verilmiştir. Ürün ekilişlerine göre işletme büyüklükleri belirtilirken işletme arazisi esas alınmıştır. İncelenen işletmelerde toplam işletme arazisinin %87,50'sini tarla arazisi, %12,50'sini ise sebze ve meyve arazisi oluşturmaktadır. İşletme genişlik gruplarına göre değerlendirme yapıldığında, 1-50 dekar genişlikteki işletme grubunda tarla arazisi oranını %91,19, sebze ve meyve arazisinin oranının %8,81, 51-100 dekar genişlikteki işletme grubunda tarla arazisi oranının %88,42, sebze ve meyve arazisinin oranının %11,58, 101-150 dekar genişlikteki işletme grubunda tarla arazisi oranının %84,75, sebze ve meyve arazisinin oranının %15,25, 151 dekar ve üzeri genişlikteki işletme grubunda tarla arazisi oranının %83,05, sebze ve meyve arazinin oranının ise %16,95 olduğu görülmektedir. Burada tarla arazisinin oranının düşmesiyle sebze ve meyve arazisinin oranının arttığı söylenebilir. Türkiye'de işletme arazilerinin %73,59'u tarla arazisi, %14,93'ü nadas alanlar, %9,04'ü meyve ve diğer uzun ömürlü bitkiler, %2,41'i sebze ve çiçek bahçesi arazisi olarak kullanılmaktadır (Anonim 1991). Oğuz ve Mülayim (1997) tarafından Konya ilinde yapılan çalışmada toplam işletme arazisinin %88,76'sının tarla arazisi, %11,24'ünün ise sebze ve meyve arazisi olarak kullanıldığı bulunmuştur. Araştırma bölgesinde toplam işletme arazisinin

%44,39'unda,buğday tarımı yapılmaktadır. Buğday ekilişini sırasıyla %14,35 ile arpa, %12,37 ile şeker pancarı, %5,19 ile mercimek, ayçiçeği ve yonca, fiğ gibi yem bitkileri, %4,01 ile patates, %30,13 ile karpuz, %2,82 ile silajlık mısır, %2,72 ile nohut ve %1,45 ile fasülye izlemektedir. Nadasa bırakılan alanlar da toplam işletme arazisinin %5,65'ini teşkil etmektedir.

Çizelge 5.2 İncelenen işletmelerde ürün ekiliş alanları (dekar) ve oranları (%)

Ürün Çeşitleri	İşletme Genişlik Grupları									
	1-50		51-100		101-150		151-+		İşletmeler Ort.	
	(da)	%	(da)	%	(da)	%	(da)	%	(da)	%
Buğday	20,44	57,19	32,00	47,03	42,33	35,21	52,00	29,99	28,69	44,39
Arpa	3,85	10,77	10,40	15,29	21,60	17,97	23,80	13,73	9,28	14,35
Pancar	2,56	7,16	10,36	15,22	12,77	10,62	30,00	17,30	8,00	12,37
Nohut	1,10	3,08	1,68	2,47	4,22	3,51	2,80	1,61	1,76	2,72
SilajlıkMısır	1,28	3,58	1,96	2,88	2,11	1,76	4,80	2,77	1,82	2,82
Nadas	1,69	4,73	1,60	2,35	9,11	7,58	19,40	11,19	3,65	5,65
Diğer*	1,67	4,67	2,21	3,25	9,78	8,14	11,20	6,46	3,36	5,19
Toplam Tarla Arazisi	32,59	91,19	60,16	88,42	101,89	84,75	144,00	83,05	56,56	87,50
Patates	1,36	3,81	2,28	3,35	5,55	4,62	8,40	4,84	2,59	4,01
Fasülye	0,38	1,06	1,24	1,82	2,22	1,85	1,40	0,81	0,94	1,45
Karpuz	0,46	1,28	2,36	3,47	4,89	4,07	7,40	4,27	2,02	3,13
Diğer**	0,64	1,79	1,20	1,76	3,78	3,14	7,80	4,50	1,64	2,54
Meyve	0,31	0,87	0,76	1,12	1,88	1,56	4,40	2,54	0,89	1,38
Top. Sebze-Meyve Arazisi	3,15	8,81	7,88	11,58	18,33	15,25	29,40	16,95	8,08	12,50
Toplam İşletme Arazisi	35,74	100,0	68,04	100,0	120,22	100,0	173,40	100,0	64,67	100,0

*Yonca, mercimek, ayçiçeği, fiğ
**Kavun, kabak, soğan, bostan

5.1.1.3. İncelenen işletmelerde parsel sayısı ve parsel büyüklüğü

Tarım işletmeleri; artan nüfusun tarımda kalması, tarım topraklarının mirasçılar arasında eşit paylaşımını düzenleyen yasal sistem, tarım topraklarının alım satımında yasal bir denetimin olmayışı nedenleri ile ufalanmakta ve küçülmektedir. 2000 yılı verilerine göre toplam nüfusun %35.1'inin kırsal kesimde yer alması ve bu nüfusun tarım dışı iş olanaklarının azlığı nedeniyle toprak önemli bir geçim kaynağı olarak önemini korumaktadır. Toprak sahibi olmak ekonomik ve sosyal güvence olarak algılanmakta ve kuşaklar arası bölüşümde bu mirastan az da olsa pay almak geçimlik işletmeleri ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle büyük işletmeler ve büyük parçalar zamanla küçük işletmelere ve parçalara bölünmektedir (Gün, 2001).

İncelenen işletmelerde ortalama parsel sayısı ve büyüklükleri çizelge 5.3'de verilmiştir. Çizelgede de görüleceği gibi ortalama parsel sayısı 4,75 ve ortalama parsel büyüklüğü 13,66 dekar bulunmuştur. İşletme genişlik gruplarına göre yapılan değerlendirmede, 1-50 dekar arasındaki işletmelerde ortalama parsel sayısı 4,02, 51-100 dekar arasındaki işletmelerde 5,04, 101-150 dekar arsındaki işletmelerde 6,11 ve151 dekardan büyük işletmelerde 6,60'dır.

Çizelge 5.3 İncelenen işletmelerde ortalama parsel sayısı ve büyüklüğü

İşletme Genişlik Grupları (da)	İşletme Arazisi (da)	Ortalama Parsel Sayısı (adet)	Ortalama Parsel büyüklüğü (da)
1-50	35,74	4,02	8,92
51-100	68,04	5,04	13,57
101-150	120,22	6,11	19,71
151-+	173,40	6,60	26,29
İşletmeler ortalaması	64,63	4,75	13,66

Türkiye'de toplam tarım işletmelerinin %33,4 ünü oluşturan 1-20 dekarlık işletmelerin ortalama parça sayısı yaklaşık 3 olup, ortalama parça genişliği ise 3,8 dekardır. İşletme genişliği arttıkça işletmelerin parça sayısı ve doğal olarak parça genişliği de artmaktadır. Türkiye ortalamasına göre ortalama parça sayısı 4,1 ve ortalama parça genişliği 15 dekardır (Gün, 2001). Türkiye'de olduğu gibi yaptığımız araştırmada da parçalılığın fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

5.1.2. İşletmelerde hayvan varlığı

İncelenen işletmelerde işletme büyüklük gruplarına göre işletmelerin sahip olduğu irat hayvanı miktarı BBHB (büyükbaş hayvan birimi)'ne çevrilerek verilmiştir. Hayvan varlıkları 1-50 dekar genişlik grubunda 3,34 BBHB, 51-100 dekar genişlik grubunda 6,75 BBHB, 101-150 dekar genişlik grubunda 6,63 151 ve daha yukarı genişlik grubundaki işletmelerde 7,40 BBHB ve işletmeler ortalamasında ise 6,28 BBHB bulunmuştur. İşletmeler ortalamasında 6,04 BBHB olan hayvan varlığının %61,46' sını büyükbaş hayvanlar, %28,54'ünü ise küçükbaş hayvanlar teşkil etmektedir (Çizelge 5.4).

Çizelge 5.4 İncelenen işletmelerde hayvan varlığı ve oranları (BBHB)

İşletme Genişlik Grupları (da)	Büyükbaş Hayvan Varlığı		Küçükbaş Hayvan Varlığı		Toplam	
	BBHB	(%)	BBHB	(%)	BBHB	(%)
1-50	2,78	83,23	0,56	16,77	3,34	100,00
51-100	3,50	51,85	3,25	48,15	6,75	100,00
101-150	4,36	65,76	2,27	34,24	6,63	100,00
151-+	5,25	70,95	2,15	29,05	7,40	100,00
İşletmeler Ort.	3,86	61,46	2,42	28,54	6,28	100,00

5.1.3. İşletmelerde alet-ekipman varlığı

İncelenen işletmelerdeki alet-ekipman varlığı çizelge 5.5'de verilmiştir. Çizelgeden görüleceği üzere, işletmeler ortalamasına göre, işletme başına 0,67 traktör, 0,76 römork, 0,81 pulluk, 0,62 mibzer, 0,42 kazayağı, 0,29 motopomp, 0,31 merdane, 0,01 biçerdöver, 0,02 harman makinesi, 0,22 pülverizatör ve 0,38 pancar hasat makinesi, biçme makinesi gibi diğer alet-ekipman düşmektedir. İşletme başına düşen ortalama alet-ekipman sayıları işletme büyüklükleri ile doğru orantılı olarak artmaktadır.

Çizelge 5.5 İncelenen işletmelerde alet-ekipman varlığı (adet)

Alet Makine Çeşidi	İşletme Genişlik Grupları				
	1-50	51-100	101-150	150-+	İşletmeler Ortalaması
Traktör	1,62	0,64	0,77	1,00	0,67
Römork	0,59	0,80	0,89	1,60	0,76
Pulluk	0,67	0,88	0,89	1,40	0,81
Mibzer	0,62	0,68	0,33	0,80	0,62
Kazayağı	0,49	0,36	0,22	0,60	0,42
Motopomp	0,33	0,24	0,22	0,40	0,29
Merdane	0,38	0,20	0,22	0,40	0,31
Biçerdöver	-	-	-	0,02	0,01
Harman mak.	-	-	0,11	0,02	0,02
Pülverizatör	0,15	0,08	0,44	1,00	0,22
Diğer*	-	0,04	0,11	0,02	0,38

*pancar hasat makinesi, biçme makinesi

5.1.4. Nüfus ve işgücü

5.1.4.1. Nüfus

Her işletme bir aile kabul edilerek aile nüfusu, yaş gruplarına ve cinsiyete göre ayrı ayrı incelenmiştir. İncelenen işletmelerin nüfus durumu çizelge 5.6'da verilmiştir. Araştırma sonucunda, işletme başına düşen ortalama nüfus 4,35-4,54 arasında değişmektedir. İşletmeler ortalamasında ise bu rakam 4,40 olup, bunun %50,68'ini erkek nüfus, %49,32'sini ise kadın nüfus oluşturmaktadır. Yaş gruplarına göre incelediğimizde, işletmelerde esas iş gücü kaynağını oluşturan 15-49 yaş grubu %56,13 oranı ile başta gelmekte, bunu %18,64 ile 7-14 yaş grubunda olanlar, %16,37 ile 50 ve üzeri yaş grubu, %8,86 ile 0-6 yaş grubu izlemektedir (Çizelge 5.6). Bayaner (1995) tarafından Konya ilinde yapılmış bir çalışmada işletmelerin ortalama nüfusu 5,61 bulunmuştur. Bu nüfusun 2,84'ünü erkek, 2,77'sini de kadın nüfus oluşturmuştur.

Çizelge 5.6 İncelenen işletmelerde nüfusun yaş grupları ve cinsiyete göre dağılımı

Yaş Grupları ve Cinsiyetler		İşletme Genişlik Grupları (da)						
		1-50	51-100	101-150	151-+	İşl. Ort.	Toplam nüfusa oranı (%)	Toplam nüfusa oranı (%)
0-6	E	0,15	0,16	0,22	0,20	0,17	3,86	8,86
	K	0,23	0,24	0,22	-	0,22	5,00	
7-14	E	0,41	0,48	0,44	0,60	0,45	10,23	18,64
	K	0,28	0,52	0,56	-	0,37	8,41	
15-49	E	1,28	1,16	1,33	1,20	1,24	28,18	56,13
	K	1,26	1,08	1,44	1,40	1,23	27,95	
50-+	E	0,36	0,40	0,22	0,60	0,37	8,41	16,37
	K	0,38	0,36	0,11	0,40	0,35	7,96	
Toplam	E	2,20	2,20	2,21	2,60	2,23	50,68	100,00
	K	2,15	2,20	2,33	1,80	2,17	49,32	
	E+K	4,35	4,40	4,54	4,40	4,40	100,00	100,00

5.1.4.2. İşgücü

İncelenen işletmelerde, her bir çiftçi ailesinin işgücü varlığı işletme gruplarına göre 2,95 ile 3,20 Erkek İşgücü Birimi (EİB) arasında değişmektedir. Tüm işletmeler ortalamasında ise 3,02 EİB bulunmuştur (Çizelge 5.7). İşletmelerin işgücü varlığı, mevcut potansiyel içinde cinsiyet gruplarına göre incelenmiştir. İşgücü potansiyelinin %57,62'sini erkek, %42,38'ini ise kadın işgücü oluşturmaktadır.

Çizelge 5.7 İncelenen işletmelerde aile işgücü varlığı (EİB*)

Yaş Grupları ve Cinsiyetler		İşletme Genişlik Grupları (da)						
		1-50	51-100	101-150	151-+	İşl. Ort.	Yaş Gruplarının Toplam Aile İşgücüne Oranı (%)	
7-14	E	0,21	0,24	0,22	0,30	0,22	7,28	13,57
	K	0,14	0,26	0,28	-	0,19	6,29	
15-49	E	1,28	1,16	1,33	1,20	1,24	41,06	71,52
	K	0,94	0,81	1,08	1,05	0,92	30,46	
50-+	E	0,27	0,30	0,17	0,45	0,28	9,27	17,90
	K	0,19	0,18	0,05	0,20	0,17	5,63	
Toplam	E	1,76	1,70	1,72	1,95	1,74	57,62	
	K	1,27	1,25	1,41	1,25	1,28	42,38	
	E+K	3,03	2,95	3,13	3,20	3,02	100,00	

* EİB : Erkek İşgücü Birimi

İşgücü tarımsal üretimin devam ettirilebilmesi için gerekli olan en önemli ve zorunlu unsurlardan birisidir. Nüfusun yaş grupları ve cinsiyet bakımından iş başarma kudretleri yanında sürekli hastalık, eğitim ve askerlik görevi nedenleri ile işletme faaliyetine katılmadığı süreler de dikkate alınmalıdır (Erkuş 1979). Bu nedenler ile işgücünün işletme faaliyetine katılmadığı süreler dikkate alınmış ve işletmeler ortalamasında toplam ailenin çalışabilir işgücü varlığı 2,79 EİB olarak hesaplanmıştır (Çizelge 5.8). Araştırma bölgesindeki doğal koşullar, yağışlı günler, dini ve milli bayramlar dikkate alınarak bir yıl içerisinde çiftçi ve ailesinin çalışabileceği gün sayısı 280 gün olarak tespit edilmiştir. Bir yıl içerisinde çalışılabilir toplam gün sayısı 2,79 EİB ile çarpılarak ortalama aile işgücü 781,2 Erkek İşgünü bulunmuştur. İşletme genişlik grupları itibariyle, aile işgücü potansiyeli 1-50 dekar genişlikteki işletmelerde 798, 51-100 dekar büyüklük grubunda 736,4, 101-150 dekar büyüklük grubunda 814,8 ve 151 dekar ve daha büyük işletme genişlik grubunda 750,4 erkek işgünüdür.

İşletmeler ortalamasına göre, mevcut işgücünün %35,15'i işletmede, %0,50'si tarım dışında, %0,46'sı ise işletme dışı tarımda çalışmaktadır. İşletmeler ortalamasına göre kullanılan toplam 4,38 EİG yabancı işgücü; 3,17 EİG geçici işgücünden, 1,21 EİG daimi işgücünden karşılanmıştır. İncelenen işletmelerdeki toplam işgücü kullanımının işletmelerin işgücü varlığının %36,64 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre bölgedeki işletmelerde işgücü varlığının %63,36'sının atıl kullanıldığını söyleyebiliriz.

Çizelge 5.8 İncelenen işletmelerde işgücü varlığı ve kullanım durumu (EİG*)

İşgücü Varlığı ve Kullanım Durumu		İşletme Genişlik Grupları (da)						
		1-50	51-100	101-150	151-+	İşl. Ort.	Oran (%)	
Çalışabilir İşgücü Varlığı	EİB	2,85	2,63	2,91	2,68	2,79	100,00	
	EİG	798,00	736,40	814,80	750,40	781,20		
Aile İşgücü Kullanımı	İşletmede	278,9	261,4	283,4	270,5	274,60	35,15	36,11
	İşletme Dışı Tarımda	8,97	3,08	2,21	-	3,59	0,46	
	Tarım Dışında	5,41	3,13	7,35	-	3,94	0,50	
İşletmede Kullanılan Yabancı İşgücü	Daimi İşgücü	-	2,11	-	1,45	1,21	0,15	0,56
	Geçici İşgücü	2,95	3,70	4,10	2,10	3,17	0,41	
Toplam İşgücü Varlığı		296,23	273,42	297,06	274,05	286,23	36,64	

*EİG : Erkek İşgünü Birimi

5.1.5. İncelenen işletmelerde üretim değerleri

Gayrisafi üretim değerini oluşturan bitkisel üretim ve hayvansal üretim değerleri ayrı ayrı incelenmiştir. Çizelge 5.9'da bitkisel üretim değeri verilmiştir. İşletme başına ortalama bitkisel üretim değeri 11.362 YTL olup işletme büyüklük gruplarına göre 7.917 YTL ile 23.655 YTL arasında değişmektedir. İşletmeler ortalamasına göre, bitkisel üretim değeri içinde en büyük payı %43,92 ile buğday almaktadır. Buğdayı sırasıyla %23,19 ile şeker pancarı, %8,39 ile arpa, %7,97 ile silajlık mısır, %6,49 ile mısır, %5,61 ile patates ve %2,82 ile karpuz izlemektedir. Bitkisel üretim değeri içinden %0,682lik payı ise diğer ürün çeşitleri (Yonca, mercimek, ayçiçeği, kavun, kabak, soğan) almaktadır. Bitki sermayesi demirbaş artış değerinde işletmeler ortalamasına ait oran ise %0,93 olarak belirlenmiştir.

Çizelge 5.9 İncelenen işletmelerde bitkisel üretim değeri

Ürün Çeşidi	İşletme Genişlik Grupları									
	1-50		51-100		1001-150		151-+		İşletmeler ort.	
	Tutar (TL)	%	Tutar (TL)	%	Tutar (TL)	%	Tutar (TL)	%	Tutar (TL)	%
Buğday	3.354	42,36	5.600	48,49	8.343	44,06	8.670	36,65	4.990	43,92
Arpa	702	8,87	900	7,79	1.548	8,18	2.125	8,98	954	8,39
Pancar	1.482	18,72	2.225	19,26	5.166	27,28	9.120	38,56	2.635	23,19
Nohut	624	7,88	725	6,28	1.251	6,61	755	3,19	737	6,49
Patates	585	7,39	650	5,63	738	3,89	790	3,34	637	5,61
S.mısır	819	10,35	925	8,01	1.062	5,61	1.215	5,14	906	7,97
Karpuz	234	2,96	325	2,81	513	2,71	620	2,62	320	2,82
Diğer*	39	0,49	75	0,65	144	0,76	255	1,08	77	0,68
Bit.Ser. Demirbaş.Art.	78	0,98	125	1,08	171	0,90	105	0,44	106	0,93
Toplam	7.917	100	11.550	100	18.936	100	23.655	100	11.362	100

*Yonca, mercimek, ayçiçeği, kavun, kabak, soğan

İncelenen işletmelerin hayvansal üretim değerleri çizelge de verilmiştir. İşletme başına ortalama hayvansal üretim değeri 4.270 YTL olup, işletme büyüklük gruplarına göre 3.690 YTL ile 7.430 YTL arasında değişmektedir. İşletmeler ortalamasında 4.270 YTL olan hayvansal üretim değerinin %59,20'si sığırcılıktan, %5,06'sı koyunculuktan ve %35,74'ü hayvan sermayesi demirbaş artışından sağlanmaktadır (Çizelge 5.10).

Çizelge 5.10 İncelenen işletmelerde hayvansal üretim değeri

İşletme Genişlik Grupları (da)		Sığır	Koyun	Hayvan Sermayesi Demirbaş Artışı	Toplam
1-50	Tutar(TL)	2.262	180	1.248	3.690
	%	61,30	4,88	33,82	100,00
51-100	Tutar(TL)	2.525	175	1.450	4.150
	%	60,84	4,22	34,94	100,00
101-150	Tutar(TL)	2.682	360	2.322	5.364
	%	50,00	6,71	43,29	100,00
151-+	Tutar(TL)	4.345	445	2.640	7.430
	%	58,48	5,99	35,53	100,00
İşletmeler ort.	Tutar(TL)	2.528	216	1.526	4.270
	%	59,20	5,06	35,74	100,00

5.1.6. Eğitim

Nüfusun eğitim durumu 6 yaşından yukarı nüfusa göre incelenmiştir. İşletmeler ortalamasına göre nüfusun %93,26'sı okur-yazardır. 6 yaşından yukarı olan nüfus içinde okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %6,74'dür (Çizelge 5.11). İşletmelerdeki nüfusun %66,08'i ilköğretimde okuyan veya mezun, %22,69'u lisede okuyan veya mezun ve %4,49'u da yüksek okulda okuyan veya mezun bireylerden oluşmuştur. Erkan ve ark. (1989), Mardin yöresindeki çalışmalarında, işletmelerdeki ortalama nüfusun %26,66'sının okur-yazar olmayan, %61,70'inin okur-yazar, ilkokulda okuyan veya mezun, %10,96'sının lisede okuyan veya mezun, %0,68'inin de yüksekokulda okuyan veya mezun olan bireyler olduğunu belirtmişlerdir. Oğuz ve Mülayim (1997) tarafından Konya ilinde yapılan çalışmada, 6 yaşın üzerindeki ortalama işletme nüfusunun %3,96'sı okuma-yazma bilmeyenler, %72,87'si ilkokulda okuyan veya mezun, %20,53'ü ortaokul ve lisede okuyan veya mezun, %2,64'ü ise yüksekokulda okuyan veya mezun bireylerden oluştuğu ortaya konmuştur. Değişik bölgelerde yapılan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında, tarımsal nüfusun eğitim düzeyi bölgeler itibariyle farklılık göstermektedir. Araştırma bölgemiz olan Seydişehir ilçesinde okur-yazarlık oranı Konya ilinden düşük, Mardin ilinden yüksek bulunmuştur.

Çizelge 5.11 İncelenen işletmelerde 6 yaşından yukarı nüfusun eğitim durumu (kişi)

İşletme Genişlik Grupları		Okur-yazar olmayan	Okur-yazar ilköğretim	Okur-yazar Lise	Okur-yazar yüksek okul	Toplam
1-50	Kişi	0,30	2,56	0,92	0,18	3,96
	(%)	7,58	64,65	23,23	4,54	100,00
51-100	Kişi	0,28	2,72	0,88	0,12	4,00
	(%)	7,00	68,00	22,00	3,00	100,00
101-150	Kişi	0,11	2,78	1,00	0,22	4,11
	(%)	2,68	67,64	24,33	5,35	100,00
151-+	Kişi	0,20	2,80	0,80	0,40	4,20
	(%)	4,76	66,67	19,05	9,52	100,00
İşletmeler ortalaması	Kişi	0,27	2,65	0,91	0,18	4,01
	(%)	6,74	66,08	22,69	4,49	100,00

5.2. İncelenen işletmelerde kadının statüsü

Tarımın büyük ölçüde aile içi ücretsiz kadın emeği ile yürütülmesi, erkeklerin mevsimlik ya da sürekli tarım dışı işlerde çalışmalarını mümkün kılmaktadır. Bu durumda aileler yıllarca parçalanmış bir yaşam sürmekte, tarımsal faaliyetler kadınların çabaları ile devam etmektedir (Ertürk, 1992). Gelişmekte olan ülkelerin hem artan nüfuslarını besleyebilmek, hem de bu konuda dışa bağımlılıklarını azaltabilmek için, tarımsal üretime önem verilmesi gerekmektedir. Bu ülkelerin ortak başka özelliklerinden biri de, kadın nüfusunun tarımsal üretimde çok önemli bir yer oluşturduğudur. Kadınların en fazla katıldıkları ekonomik etkinlik tarımdır. Toplam tarımsal işgücünün önemli bir bölümünü de kadın işgücü oluşturmaktadır. Buna rağmen çok yakın zamana kadar birkaç örnek dışında tarımsal üretimi arttırmayı amaçlayan programlar sadece erkeklere yönelik olarak düzenlenmekteydi. Tarımsal bilgi ve teknolojinin son derece geliştiği ve geleneksel tarımdan farklı olarak belli bir bilgi ve beceri sahibi kişilerce uygulanmasının zorunlu olduğu bir dönemde kadınların bu programların dışında tutulmasının birçok yönden yanlış bir yaklaşımdır (Gökgöl-Kline 1985). Kadınlar tezek yapma, su taşıma, çalı-çırpı toplama vb işleri ev ve tarla işlerini aksatmayacak bir zamanlama içerisinde gerçekleştirirler. Sağım işleri ise kadının sabah ve akşam yaptığı ilk iştir. Kadınlar sağım, ahır temizliği, sulama, hasat vb zaman bağlı ve zamanla yakın ilişkisi olan işleri ürüne ve dolayısıyla ev ekonomisine zarar vermeyecek biçimde ayarlarlar (Yıldırak 1992). Tüm bunlar kırsal kesimde yaşayan kadınların tarımsal üretime çoğu zaman erkeklerden daha fazla katkı sağlayan önemli bir emek gücünü oluşturduklarını göstermektedir. Ancak kadınların üretim sürecindeki ve sosyo-ekonomik yaşamdaki rol ve katkıları göz ardı edilmekte ve gerçekleştirdikleri üretim resmi kaynaklara yansımamaktadır. Kırsal kesim kadınının tarımsal üretime, aile ve ülke ekonomisine katkısı dikkate alınmamakta, kadın sadece çocuk doğuran ve iş yapan bir birey olarak değerlendirilmekte, yeniliklerin kadınların yaşamını ne şekilde etkileyeceği önemsenmemektedir (Anonim, 1998).

Yıldırak'ın Köy Kadınlarının Sosyo-ekonomik ve Kültürel Konumları adlı Türkiye genelinde yaptığı araştırmasına göre; araştırma kapsamında incelenen kadınların uğraşı alanları açısından çoğunlukla tarım sektöründe ve kendi işletmelerinde

çalıştıkları görülmüştür. Ele alınan kadınların %19'u belirli bir ücret karşılığında ve bunlardan %1'lik bölümü ise tarım dışı alanlarda çalıştığını belirtmişlerdir. %20 'si ise, çalışacak tarımsal arazileri bulunmadığından, yalnızca evde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

5.2.1. Kadın işgücünün kullanım durumu

Kadınların tarımdaki rolü, mekanizasyonun boyutlarına, ailenin mülkiyet gelir durumuna ve ürün çeşidine bağlı olarak değişmektedir. Büyük topraklı ailelerde de kadınlar tarımsal üretimde rol üstlenmezken, az topraklı ailelerde mevsimlik işçi olarak çalışmakta, hayvan bakımı ve hayvansal üretim faaliyetlerinde istihdam edilmektedirler (Sirman, 1991). İncelenen işletmelerde kadın işgücünün kullanıldığı faaliyet alanları, bitkisel üretimde, hayvansal üretimde ve tarım dışında belirlenmiştir.

5.2.1.1. Bitkisel üretim faaliyetinde kadın işgücü kullanım durumu

Bitkisel üretimde kadın işgücünün kullanıldığı faaliyet alanları incelendiğinde; kadınların en fazla çapalamaya katıldıkları belirlenmiştir (%28,4). Çapalama işini %18,82 ile hasat, %16,97 ile toprak hazırlığı, %11,07 ile ekim, %10,70 ile pazarlama, % 8,86 ile sulama ve %5,54 ile gübreleme, zirai mücadele ve taşıma gibi diğer işler izlemektedir.

Çizelge 5.12 Bitkisel üretim faaliyetinde kadın işgücü kullanım durumu

İşletme Genişlik Grupları (da)	Çapa.	Toprak hazır.	Hasat	Ekim	Pazar.	Sula.	Diğer*	Toplam
1-50	0,79	0,46	0,51	0,36	0,28	0,23	0,20	2,83
51-100	0,76	0,48	0,52	0,28	0,40	0,24	0,12	2,80
101-150	0,67	0,44	0,44	0,22	0,22	0,33	0,11	2,21
150-+	0,60	0,40	0,60	0,20	-	0,20	-	2,00
İşletmeler ortalaması	0,76	0,46	0,51	0,30	0,29	0,24	0,15	2,71
Oran(%)	28,04	16,97	18,82	11,07	10,70	8,86	5,54	100,00

***** Gübreleme, zirai mücadele, taşıma

5.2.1.2. Hayvansal üretim faaliyetinde kadın işgücü kullanım durumu

Hayvansal üretimde kadın işgücünün kullanıldığı faaliyet alanları incelendiğinde ise; %37,84 ile en fazla hayvan bakımı faaliyetine katıldıkları belirlenmiştir. Bunu %29,05 ile ahır temizliği ve %28,37 ile süt sağımı faaliyetleri izlemektedir. Kadınlar otlatma faaliyetine ise çok fazla katılmamaktadır (%4,73).

Çizelge 5.13 Hayvansal üretim faaliyetinde kadın işgücü kullanım durumu

İşletme Genişlik Grupları (da)	Hayvan bakımı	Ahır temizliği	Süt sağımı	Otlatma	Toplam
1-50	0,62	0,56	0,49	0,10	1,77
51-100	0,60	0,36	0,40	0,08	1,44
101-150	0,44	0,22	0,33	-	0,99
150- +	0,40	0,20	0,20	-	0,80
İşl.Ort.	0,56	0,43	0,42	0,07	1,48
Oran(%)	37,84	29,05	28,37	4,73	100,00

Tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu toplumlarda, erkekler genellikle toprağı temizleme, işleme, kadınlar ise ürünleri dikme, çapalama, yabani otları ayıklama, hasat, depolama ve hayvan bakımı ile ilgili işlerden sorumludurlar (Rodda, 991). Buttel ve Gillespie (1984), kadınların tarımsal faaliyeti kırsal yaşamın bir gereği olarak algıladıklarını belirtirken, Webb ve Nickols (1984), kadınların tarımsal faaliyete katılmalarıyla birlikte ortaya çıkan rol sayısındaki artışın çatışmalara yol açtığını, ancak bu rollerin çoğu kez birbirini tamamladığını da açıklamışlardır. Yapılan araştırmalara göre; kadınların en fazla ürünlerin pazarlanması, hayvan bakımı, çapa ve hasat faaliyetlerine katıldıkları saptanmıştır (Berkes 1942, Ertürk 1987, Sarptürk 1990).

5.2.1.3. Tarım dışı faaliyetlerde kadın işgücü kullanım durumu

Kırsal kesimde kadın her ne kadar ikinci planda görülse de gerçekte evin ekonomik olarak yönetilmesi tamamen olmasa da kısmen onun elinde olmaktadır. Evin ihtiyaçları kadın tarafından belirlenmektedir. Evin hemen her türlü ihtiyacı kadın tarafından karşılanır ve yiyecekler tamamen kadının denetimi altındadır. Tarım dışında kadın işgücünün kullanıldığı faaliyet alanları incelendiğinde; kadınların en fazla

ekmek yapımı (%20,20), ev işleri (%18,45), yoğurt yapımı (%11,72) ve çocuk bakımı (%11,47) faaliyetlerinde yer aldıkları belirlenmiştir.

Çizelge 5.14 Tarım dışı faaliyetlerde kadın işgücü kullanım durumu

İşletme Grupları (da)	Ekmek	Yoğurt	Peynir	Tereyağı	Bulgur	Çocuk bakımı	Ev işi	Diğer *	Toplam
1-50	0,87	0,56	0,38	0,36	0,72	0,49	0,74	0,28	4,40
51-100	0,84	0,48	0,36	0,16	0,68	0,44	0,80	0,36	4,12
101-150	0,56	0,22	0,11	0,11	0,33	0,44	0,44	0,22	2,43
150-+	0,60	0,20	-	-	0,80	0,40	1,00	0,60	3,60
İşletm. Ortalam.	0,81	0,47	0,32	0,24	0,65	0,46	0,74	0,32	4,01
Oran(%)	20,20	11,72	7,98	5,99	16,21	11,47	18,45	7,98	100,00

*Salça, yaprak, erişte, turşu, kurutma

Ev ile ilgili işler, aileyi fonksiyonel durumda tutan ve aile bireylerinin refahını sağlamak için gerekli olan faaliyetlerdir. Bu faaliyetlerle aile için gerekli mal ve hizmetler üretilir. Gerek geleneksel, gerekse çağdaş görüşe bağlı olarak evle ilgili işlerin gerçekleştirilmesinde temel sorumluluğun kadına ait olduğu düşüncesi yaygındır. Kadın diğer aile üyelerinden yardım alsa da, yapılan işleri yönetme ve kontrol etme sorumluluğunu taşımayı sürdürür (Terzioğlu ve Şafak 1987).

5.2.2. Kadınların kararlara katılımı

Yaşamının her döneminde hep bir erkeğe göre ya da ona bağlı olarak tanımlanan kadın, kendi kişiliğini ortaya koyabilme ve birey olabilme uğraşında erkeğe oranla daha büyük sorunlar yaşamaktadır. Günümüzde hızla değişen dünya koşulları içerisinde kentleşme, eğitim, sağlık, göç, ulaşım ve teknolojideki gelişmelere koşut olarak, kadınların üretim süreçlerindeki rollerinde, aile içi ive dışı ilişkilerinde, kararlara katılımlarında olumlu yönde bir gelişme olmamaktadır. 2004 BM İnsani Gelişme Raporu'nda kadınların karar alma mekanizmalarında yer alma oranlarından yola çıkarak hesaplanan Toplumsal Cinsiyet Güçlendirme Ölçütü sıralamasında Türkiye kadını 73. sırada yer almaktadır. Erkek birçok konuda son sözü söyleyen konumunda olsa da, özellikle hane içi kararlarda kadının ciddi bir katkısı olduğu kabul edilmektedir. Kırsal kadının topluluk düzeyinde çok etkili olamaması temel olarak

geleneksel cinsiyete de dayalı tabakalaşmadan kaynaklanmaktadır. Ayrıca kadının eğitim düzeyinin düşüklüğü de bu süreci pekiştirmektedir. Karar vermede söz sahibi olamama her kesim kadın tarafından hissedilen, ancak kırsal alan kadınlarında daha belirgin olan bir gerçektir (Fazlıoğlu 2002). İncelenen işletmelerde kadınların kararlara katılma durumu, ekonomik ve sosyal kararlara katılım olarak iki gruba ayrılmıştır.

5.2.2.1.Kadınların ekonomik kararlara katılma durumu

Kadınların ekonomik kararlara katılım durumu incelendiğinde; kadınların en çok ev eşyalarının satın alınması konusunda (%48,88) karar sahibi oldukları belirlenmiştir. Kadınların en az karara sahip olduğu konular ise %4,49 ile arazi satın alma yada satma ve borç-kredi alımı olmuştur.

Çizelge 5.15 İncelenen işletmelerde kadının ekonomik kararlara katılma durumu

İşletme Grupları (da)	Temel Araç ve Gereçlerin Satın Alınması	Ev Eşyalarının Satın Alınması	Giyim Eşyalarının Satın Alınması	Aile Gelirinin Harcanması	Diğer*	Toplam
1-50	0,26	0,97	0,41	0,15	0,10	1,89
51-100	0,44	0,72	0,16	0,20	0,08	1,60
101-150	0,33	0,89	0,44	-	-	1,66
150-+	0,40	0,80	0,60	0,20	-	2,00
İşl. Ort.	0,33	0,87	0,35	0,15	0,08	1,78
Oran (%)	18,54	48,88	19,66	8,43	4,49	100,00

*Arazi satın alma ya da satma,borç ve kredi alımı

Buttel ve Gillespie (1984), kadınların tarım dışı işlere yöneldikçe, ailede alınan teknik ve işletmenin yönetimine ilişkin ekonomik kararlara katılımının artacağını belirtmektedirler.

5.2.2.2.Kadınların sosyal kararlara katılma durumu

İncelenen işletmelerde kadınların en fazla %50,30 ile ziyaret konusunda karara katıldığı belirlenmiştir. Kadınlar %28,99 ile çocukların evliliğinde, % 13,61 ile istenen çocuk sayısında ve %7,10 ile çocukların okumasında karar sahibi olabilmektedirler.

Çizelge 5.16 İncelenen işletmelerde kadının sosyal kararlara katılma durumu

İşletme Grupl. (da)	Ziyaret	Çocukların evliliği	İstenen çocuk sayısı	Çocukların okuması	Toplam
1-50	0,87	0,67	0,26	0,15	1,95
51-100	0,84	0,36	0,24	0,12	1,56
101-150	0,67	0,11	0,22	-	1,00
150-+	1,00	0,40	-	-	1,40
İşletmeler ort.	0,85	0,49	0,23	0,12	1,69
Oran (%)	50,30	28,99	13,61	7,10	100,00

5.2.3. Kadınların tarımsal faaliyetlerde çalışma süreleri

Kadınların tarımsal faaliyetlerde çalışma süreleri, kadının yaşına, sağlıklı olma durumuna, kabiliyetine, ailenin gelir düzeyine, ürünün desenine, işletme genişliğine bağlı olarak değişebilmektedir. Çizelge 17'de kadınların yaş gruplarına göre tarımsal faaliyetlerde çalışma süreleri incelenmiştir. Kadınların yarısının yani %50'sinin 4 ay, %20'sinin 3 ay, %15'inin 5 ay, %10'unun 2 ay ve %5'inin 1 ay süre ile tarımsal faaliyetlerde çalıştıkları belirlenmiştir.

Çizelge 5.17 Kadınların yaş gruplarına göre tarımsal faaliyetlerde çalışma süreleri

İşletme Grupları	Yaş Grupları	Çalışma süreleri					
		1 ay	2 ay	3 ay	4ay	5 ay -+	Toplam
1-50	18-25	-	0,05	0,03	0,03	-	0,11
	26-33	0,03	-	0,03	0,18	0,10	0,34
	36-41	-	-	0,08	0,28	0,10	0,46
	42 - +	-	-	0,05	0,08	-	0,13
51-100	26-33	-	-	0,08	0,08	-	0,16
	34-41	0,04	0,12	0,20	0,28	0,08	0,72
	42 - +	-	-	0,04	0,08	-	0,12
101-150	34-41	0,11	-	-	0,67	0,22	1,00
150-+	42 - +	0,20	0,60	0,20	-	-	1,00
İşletmeler ortalaması		0,05	0,10	0,20	0,50	0,15	1,00
Oran (%)		5,00	10,00	20,00	50,00	15,00	100,00

Yıldırak(1992)'ın bildirdiğine göre; köy kadınlarının %36,9'u gibi büyük bir kesimi her mevsim ortalama olarak 5-10 gün süre ile tarımsal işlerde çalışmaktadır. Bu grubu %22,12 oranıyla belirli bir süreye bağlı olmaksızın iş olduğunda çalışanlar izlemektedir. Araştırma bölgesinde kadınların tarımsal işlerde en yoğun çalıştığı aylar; nisan, mayıs, haziran ve temmuz aylarıdır.

5.2.4. Kadınların sosyal güvence durumu

İstihdamda yer alan 100 kadından 71'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmaksızın çalışmakta, bunların da %68,0'ini ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Ücretli veya maaşlı çalışan kadınların %18,0'i, yevmiyeli olarak çalışan kadınların %95,6'sı, işveren kadınların %24'ü, kendi hesabına çalışan kadınların %91,0'i herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmaksızın çalışmaktadır. Sosyal güvenlik kapsamında bulunan kadınların %60,5'i SSK, %33,4'ü Emekli Sandığı ve %5,7'si Bağ-Kur'a bağlı olarak çalışmaktadır (Anonim 2006). İncelenen işletmelerde kadınların % 37'sinin sosyal güvencesinin olduğu ve %63'ünün olmadığı belirlenmiştir. Sosyal güvencesi olan kadınların ise %23'ü eşinden dolayı SSK, %5'i eşinden dolayı BAĞ-KUR ve %9'u yeşil kart ile sosyal güvenceye sahiptir.

Çizelge 5.18 İncelenen işletmelerde kadınların sosyal güvence durumu

İşletme Grupları (da)	SSK (eşinden)	Bağ-Kur (eşinden)	Yeşil kart	Sosyal güvencesi olmayan	Toplam
1-50	0,26	0,08	0,10	0,56	1,00
51-100	0,16	0,04	0,08	0,72	1,00
101-150	0,22	-	0,11	0,67	1,00
151-+	0,40	-	-	0,60	1,00
İşletmeler ort.	0,23	0,05	0,09	0,63	1,00
Oran (%)	23,00	5,00	9,00	63,00	100,00

5.2.5. Kadınların Dünya'yı ve Türkiye'yi izleme kaynakları

Kırsal alanda bireylerin toplum dışında gerçekleşen olaylardan, gelişmelerden, yeniliklerden yararlanmaları kente oranla daha sınırlı olmaktadır. Toplumsal yapı içinde kırsal yapı modernleştikçe, geliştikçe, bireylerin kendi çevreleri ile ilişkileri artmakta, yeniliklerin topluma girmesi hızlanmaktadır. Radyo, televizyon, gazete, dergi gibi kitle haberleşme araçlarının etkinliği ve kullanımı ile kırsal bölgeler

arasında haberleşme ağı kurulmaktadır. Bu araçlar yoluyla büyük kentlerde görülen tutum ve davranışlar önceleri taklit edilmekte, bir süre sonra kırsal halk tarafından benimsenmektedir. Bundan dolayı, kitle iletişim araçlarına duyulan yakınlık, kırsal topluluk ile kent arasında dolaylı yoldan ilişkiyi sağlayan bağlantılardan biri olmaktadır (Gülçubuk, 1999).

İncelenen işletmelerde kadının Dünya'yı ve Türkiye'yi izleme kaynaklarının başında %46,00 ile televizyon gelmektedir. Bunu %21,33 ile radyo, %16 ile eş, %8,67 ile aile büyükleri, komşular, çocuklar ve %8 ile gazete izlemektedir.

Çizelge 5.19 Kadınların Dünya'yı ve Türkiye'yi izleme kaynakları

İşletme Grupları (da)	Televizyon	Radyo	Gazete	Eş	Diğer*	Toplam
1-50	0,69	0,26	0,08	0,41	0,10	1,54
51-100	0,76	0,36	0,16	0,08	0,12	1,48
101-150	0,67	0,44	0,22	0,11	-	1,44
151-+	0,40	0,40	-	-	0,60	1,40
İşletmeler ort.	0,69	0,32	0,12	0,24	0,13	1,50
Oran (%)	46,00	21,33	8,00	16,00	8,67	100,00

* Aile büyükleri, çocuklar, komşular

Günümüzde kitle iletişim araçları, toplumun kültürel düzeylerinin bir göstergesi olarak alınmaktadır. Kentte olsun köyde olsun kitle iletişim araçları, birey yaşamının önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu araçların toplumların bilgilendirilmesi, eğitilmesi gibi işlevlerin yerine getirilmesinde zaman zaman yoğun biçimde kullanıldığı görülmektedir (Altunpıçak 2001). Aziz (1982)'in de belirttiği gibi, radyo ve televizyonun kitle haberleşme araçları olarak toplumu etkilemesi, toplumlara bu araçlara tüm olarak açık olmaları ile olanaklıdır. Eğer toplumum tümü ya da bir kesimi bu araçlara kapalı ise, onların şu ya da bu nedenle izlemiyorsa, bu araçlardan etkilenmesi söz konusu olamaz. Bu nedenle kadınların tarımsal konuda bilgilerini arttırmaları ve bu konularla ilgili yeni tekniklerden haberdar olmaları ancak onların bu araçları dinleme ve izlemeleriyle olanaklıdır.

5.3. İncelenen işletmelerde aile yapısı ve kadının ailede üstlendiği rol

5.3.1. Aile yapısı

Aile ana, baba, çocuklardan ve tarafların akrabalarından meydana gelmiş ekonomik ve toplumsal bir birliktir (Gökçe,1976). Ailenin bir kurum olarak görülmesinin çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan birincisi, ailenin görevlerinden birinin insan neslini üretmek ve devam ettirmek olması, ikincisi ise ailenin başka kurumların da kaynağı olmasıdır. Aile kendine yeterli olmaktan çıkıp, yavaş yavaş genişleyen, toplum içinde özel görevleri olan bir birim haline gelmesiyle kurum özelliği kazanır (Kocacık,1986). Araştırmada, aile biçimleri hane halkı esasına göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma aile içerisindeki kuşak genişliği esas alınarak, çekirdek, ataerkil geniş ve geçici geniş aile olarak incelenebilir (Gökçe,1976). Çekirdek aile; anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşan, kuşak genişliği dar olan bir aile biçimidir (Merter,1990). Ataerkil geniş aile; aile reisinin eşi, evli oğulları, oğullarının eşleri ve çocuklarından ve aile reisinin evlenmemiş erkek ve kız çocuklarından oluşan aile biçimidir (Gökçe,1976). Geçici geniş aile; aile reisinin eşi, çocukları, aile reisinin annesi, babası, bekar kardeşlerinden oluşan aile biçimidir. İncelenen işletmelerde ailelerin %69'unun çekirdek ve %31'inin geniş aile oldukları belirlenmiştir. Geniş ailenin ise %23'ünü geçici geniş, %8 'ini ise ataerkil geniş aileler oluşturmaktadır. Arı (1985)'nın Yassıhüyük'te yaptığı araştırmasında ailelerin %69'3'ünün çekirdek, %14,7'sinin ise geçici geniş aile olduğunu belirlemiş iken Şahinkaya (1983) Diyarbakır ili merkez köylerinde ailelerin %56'sının çekirdek, %32'sinin küçük aile, %12'sinin ise büyük ataerkil ailelerden oluştuğunu belirlemiştir. Araştırma alanındaki ailelerin ise %69'u çekirdek aile, %31 ise geniş ailedir. Geniş ailenin %23'ünü geçici geniş, %8'ini ise ataerkil geniş aile tipi oluşturmaktadır.

Çizelge 5.20 İncelenen işletmelerde aile yapısı

İşletme Grupları (da)	Çekirdek aile	Geniş aile		Toplam
		Geçici geniş	Ataerkil	
1-50	0,72	0,23	0,05	1,00
51-100	0,72	0,20	0,08	1,00
101-150	0,67	0,22	0,11	1,00
150-+	0,40	0,40	0,20	1,00
İşletmeler ortl.	0,69	0,23	0,08	1,00
Oran (%)	69,00	23,00	8,00	100,00

5.3.2. Kadının ailede üstlendiği rol

Kadınların ailede üstlendiği rol incelendiğinde ; %66'sının hem çocuk bakımı, hem ev işleri hem de tarımsal işlerde rol aldıkları görülmektedir. Kadınların %15'i tarımsal işler ve ev işlerini üstlenirken, %9 'u çocuk bakımı ve ev işlerini üstlenmektedir. Kadınların %5'i sadece ev işlerinde yine %5'i sadece tarımsal işlerde rol almaktadırlar.

Çizelge 5.21. İncelenen işletmelerde kadının ailede üstlendiği rol

İşletme Grupları (da)	1	2	3	4	5	Toplam
1-50	0,08	0,05	0,64	0,20	0,03	1,00
51-100	0,04	0,12	0,64	0,12	0,08	1,00
101-150	-	0,22	0,78	-	-	1,00
150-+	-	-	0,60	0,20	0,20	1,00
İşletmeler ort.	0,05	0,09	0,66	0,15	0,05	1,00
Oran (%)	5,00	9,00	66,00	15,00	5,00	100,00

1.Ev işleri 2. Çocuk bakımı+ev işleri 3.Çocuk bakımı+ev işleri+tarımsal işler 4.Tarımsal işler+ev işleri 5.Tarımsal işler

5.4. İncelenen İşletmelerde Kadının Yardımlaşma Durumu

5.4.1. Kadının ailedeki bireylerle yardımlaşma durumu

İncelenen işletmelerde kadınların %54'ünün işlerde eşiyle yardımlaştığı, %31 'inin çocukları ile yardımlaştığı belirlenmiştir. Geniş aile tipi görülen işletmelerden ise, kadınların %10'unu gelini, %4'ü elti veya görümcesi,%1'i kayınvalidesi ile yardımlaşmaktadır.

Çizelge 5.22 Kadının aile tipine göre aile bireylerle yardımlaşma durumu

İşletme Grupları (da)	Aile tipi	Aile Bireyleri 1	2	3	4	5	Toplam
1-50	Çekirdek aile	0,44	0,28	-	-	-	1,00
	Geçici geniş	0,08	0,05	-	0,10	-	
	Ataerkil geniş	-	-	-	0,05	-	
51-100	Çekirdek aile	0,52	0,20	-	-	-	1,00
	Geçici geniş	0,08	0,08	-	0,04	-	
	Ataerkil geniş	0,04	-	-	-	0,04	
101-150	Çekirdek aile	0,45	0,22	-	-	-	1,00
	Geçici geniş	0,11	0,11	-	-	-	
	Ataerkil geniş	-	-	-	-	0,11	
150-+	Çekirdek aile	0,20	0,20	-	-	-	1,00
	Geçici geniş	-	-	0,20	0,20	-	
	Ataerkil geniş	-	-	-	-	0,20	
İşletmeler ortalaması		0,54	0,31	0,01	0,10	0,04	1,00
Oran (%)		54,00	31,00	1,00	10,00	4,00	100,00

1: Eş 2:Çocuk 3:Kayınvalide 4:Gelin 5:Diğer (görümce, elti)

Geest (1976), aile sistemi içinde işlerin paylaşılarak yapılmasının yeni nesil için giderek yaygın bir tutum haline gelebileceğini, ancak geleneksel ailelerde kadını pek çok işi yerine getirme sorumluluğunun sürdüğünü belirtmektedir. Kadınların, ev kadını, eş, anne, ev üreticisi gibi çoklu rollerinin, kadının aleyhine bir iş bölümüne yol açtığı (Arensberg and Kimbell (1977) vurgulanmakla birlikte bu bulguyu destekleyen bir başka saptama ise, geniş ailelerde kadınların çocuk bakımında yardım almalarından dolayı bu işe çok daha az zaman ayırdıklarını belirtmektedir.

5.4.2. Kadının eşi ile yardımlaşma durumu

İncelenen işletmelerde kadınların %54'ünün eşlerinden yardım aldıkları, %46'sının ise yardım almadıkları belirlenmiştir. Yardım alınan alanların ise;%17 hayvanların bakım ve beslenmesi, %13 çocuk bakımı, %11 hasat-harman, %9 ekim-dikim, %4 ise ev işleri olduğu görülmektedir (Çizelge 5.23). Ev işlerinde kadınların eşlerinden gördükleri yardım; kışın yakacak taşınmasında ve sobanın kurulmasında, evin boya ve badanasında, alışveriş konularında olmaktadır.

Çizelge 5.23 İncelenen işletmelerde kadının eşi ile yardımlaştığı alanlar

İşletme Genişlik Grupları (da)	Hayvanların Bakım ve Beslenmesi	Ekim/ Dikim	Hasat/ Harman	Ev İşleri	Çocuk Bakımı	Diğer	Toplam
1-50	0,18	0,08	0,10	0,05	0,10	0,49	1,00
51-100	0,20	0,08	0,08	0,04	0,24	0,36	1,00
101-150	0,11	0,22	0,22	-	-	0,45	1,00
150-+	-	-	0,20	-	-	0,80	1,00
İşletmeler ort.	0,17	0,09	0,11	0,04	0,13	0,46	1,00
Oran (%)	17,00	9,00	11,00	4,00	13,00	46,00	100,0

Reimer (1986), yaptığı bir çalışmada kadınların ev işlerinden en fazla bütçe yapmayı, konutun içinin ve dışının onarımı, yakıt temini, taşıma ve avlu temizliğini eşleriyle birlikte yaptıklarını saptamıştır. Araştırmacı burada, eşlerle paylaşılan işlerin daha çok geleneksel anlamda "erkek işi" olarak algılanan işler olmasına dikkati çekmektedir. Bu bağlamda Retting and Metzger (1986)'in erkeğin ev işlerine yardımcı olmasının kadının yaşam kalitesini algılamasını ve yaşamdan sağladığı tatmini olumlu etkilediğini belirtmeleri de tamamlayıcı bir sonuçtur. Gerçekte erkek fiziksel ve mental güç gerektiren işlere kendi sorumluluğu olarak katılırken, kadın bu katılımı yardım/paylaşım olarak algılamaktadır (Reimer 1986). Kırsal alanda ev işleri ile tarımsal faaliyetlerin birbirine yakın görünmesi ve bazı ev işlerinin tarımsal işletmeyi destekleyici olması kadın işini değersiz ve görünmez kılmaktadır (Hablemitoğlu 2001). Kadınlar ve erkekler farklı cinsiyet rollerini yerine getirmekte, farklı işler yapmakta, hizmetlere ve kaynaklara erişim dereceleri farklı ve kendi toplumsal kimlikleri ve rollerine bağlı olarak da farklı ihtiyaç ve çıkarlara sahiptirler (Fazlıoğlu 2002).

5.5. Kadınların Yaşamdan Beklentileri ve Karşılaştıkları Sorunlar

Kadınların yaşamdan beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar içerisinde; kadınların geleceğe yönelik beklentileri, kadının kendini güçlü hissetmesindeki unsurlar, kadınların tarımsal bilgi ihtiyaçları ve eğitim almak istedikleri kişilerden beklentileri, kooperatif ile ilgili düşünceleri ve köy yaşamında karşılaştıkları sorunlar incelenmiştir.

5.5.1. İncelenen işletmelerde kadınların geleceğe yönelik beklentileri

Kadınların geleceğe yönelik beklentileri incelendiğinde; ilk sırada%42,69 ile iyi bir yaşam beklentisi yer almaktadır. Bunu %23, 60 ile köy işlerinden uzaklaşma, % 20,79 ile çocuklarını iyi bir meslek sahibi yapma ve % 12,92 ile çocuklarını evlendirme beklentileri yer almaktadır (Çizelge 5.24).

Çizelge 5.24 İncelenen işletmelerde kadınların geleceğe yönelik beklentileri

İşletme Grupları	Geleceğe Yönelik Beklentiler				Toplam
	1	2	3	4	
1-50	0,79	0,26	0,46	0,21	1,72
51-100	0,80	0,24	0,44	0,64	2,12
101-150	0,67	0,22	-	0,56	1,45
151-+	0,40	-	-	0,80	1,20
İşletmeler Ort.	0,76	0,23	0,37	0,42	1,78
Oran	42,69	12,92	20,79	23,60	100,00

1.İyi bir yaşam 2.Çocuklarını evlendirmek 3.Çocuklarını iyi bir meslek sahibi yapmak 4.Köy işlerinden uzaklaşmak

5.5.2. Kadının kendini güçlü hissetmesindeki unsurlar

Kırsal kesimde yaşayan kadının aydınlanması ortalama yaşam kalitesine yükselebilmesi şehirde yaşayan kadına göre çok daha zordur. Dar bir çevrede yaşamakta ve sadece yakın çevresi ile iletişim içindedir. Aynı düşünceyi paylaştığı bilgi ve görgüsü kendinden farklı olmayan diğer kadınlarla bir aradadır. Gelenek ve göreneklerine sıkı sıkıya bağlıdır. Erkeğin üstünlüğü ataerkil yapının bir gereği olarak kabullenilmiştir. Kırsal kesim kadınının kendine güveni gelişmemiş, sorununun çözümünü erkekten bekleyen, çocukların eğitimi konusunda fazla fikri olmayan ve bulunduğu durumdan hiç de şikayetçi olmayan bir konumdadır (Sekin, 1998). Kırsal kesimde kadınların erkeklerde eşit konumda olması ve üretim faktörleri üzerinde erkeklerle eşit bir şekilde katılımları için kendilerini güçlü hissetmesi oldukça önemlidir. Kadınlar kendi yaşamları ile ilgili kararları verebilmeli ve verdikleri kararları da uygulama yeteneğine sahip olmalıdırlar. Bu nedenle araştırma bölgesinde

kadının kendini güçlü hissetmesindeki unsurlar çizelge 5.27'de belirlenmeye çalışılmıştır. Kadınların %44'ünün karar verme süreçlerine katılımlarının sağlandığında, %32'sinin gelirin eşit paylaşımı söz konusu olduğunda, %15'inin eşiyle iş paylaşımında bulunduğunda ve %9'unun ise gerekli konularda bilinçlendiğinde kendini güçlü hissedeceği belirlenmiştir.

Çizelge 5.25 Kadının kendini güçlü hissetmesindeki önemli unsurlar

İşletme Genişlik Grupları (da)	Karar verme süreçlerine katılımda	Eşiyle iş paylamışında bulunma	Gelirin eşit paylaşımında	Gerekli konularda bilinçlendiğinde	Toplam
1-50	0,41	0,23	0,23	0,13	1,00
51-100	0,60	0,12	0,24	0,04	1,00
101-150	0,22	-	0,78	-	1,00
150 - +	0,20	-	0,60	0,20	1,00
İşlet. Ort.	0,44	0,15	0,32	0,09	1,00
Oran(%)	44,00	15,00	32,00	9,00	100,00

5.5.3. Kadınların tarımsal bilgi ihtiyaçları

Tarımsal verimliliğin arttırılması, kırsal hane halkının gelirinin yükseltilmesi, teknoloji transferi ile tarımın modernizasyonu ve mevcut kırsal alt yapının geliştirilmesi tarımsal bilgi ihtiyaçlarının giderilmesi ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle araştırma bölgesinde uygulanacak olan yayım çalışmalarının, demonstrasyonların, uzun ve kısa süreli kursların önemi de büyüktür. Bu tür projelere ise kadınların katılımı söz konusu olduğunda projeler daha iyi sonuçlar verebilecektir. Bunun nedeni kadının tarımdaki rolünün oldukça önemli olmasındadır. Çizelge 5.26'de kadınların eğitim almak istedikleri faaliyet alanları belirlenmiştir. Kadınların eğitim almak istedikleri faaliyet alanları içerisinde ilk sırayı %37,32 ile bitkisel üretim sebze ve meyve yetiştiriciliği eğitimi yer almaktadır. Bunu %28,71 ile hayvancılık,

%13,39 ile ev ekonomisi, %11,48 ile örtü altı üretim ve %9,10 ile organik tarım, pazarlama gibi diğer eğitim konuları izlemektedir.

Çizelge 5.26 İncelenen işletmelerde kadınların eğitim almak istedikleri konular

İşletme Grupları (da)	Bitkisel üretim	Hayvancılık	Örtü Altı	Ev ekonomisi	Diğer	Toplam
1-50	0,82	0,62	0,28	0,23	0,18	2,13
51-100	0,76	0,64	0,28	0,40	0,24	2,32
101-150	0,56	0,45	0,11	0,11	0,22	1,45
151-+	1,00	0,60	-	0,40	-	2,00
İşletmeler ort.	0,78	0,60	0,24	0,28	0,19	2,09
Oran (%)	37,32	28,71	11,48	13,39	9,10	100,00

Pilot Kadın Çiftçi Yayım Projesi (PKÇYP) kapsamında seçilmiş kadın çiftçilerle görüşülerek projenin Tokat ilindeki mevcut durumun ortaya konulması amacıyla yapılmış olan araştırmada; seçilmiş kadın çiftçilerden %78,69'u herhangi bir kursa katılmış iken, %21,31'inin herhangi bir kursa katılmadıkları, katılan deneklerin ise; %41,67'sinin örtüaltı sebzeciliği, %31,25'inin sebzecilik, %28,13'ünün bağcılık, %25'inin hayvancılık, %17,71'inin tarla tarımı, %8,33'ünün beslenme, %4,17'sinin meyvecilik ve %3,13'ünün arıcılıkla ilgili kurslara katıldıkları belirlenmiştir (Kızılaslan ve Çelik 1998).

5.5.4. Kadınların eğitim almak istedikleri kişilerden beklentileri

Kadınların tarımsal üretimdeki rollerinden dolayı kırsal kesime yönelik hizmetlerin planlanması, yürütülmesi ve bu hizmetlerin yerine getirilmesinde eğitim veren kişilerin önemi büyüktür. Bu nedenle çizelge 5.27'de kadınların eğitim almak istedikleri kişilerden beklentileri incelenmiştir. Kadınların eğitim almak istedikleri kişilerin başında %39,50 ile yayımcının çiftçi veya köy çocuğu olması yer almaktadır. Bunu %29 ile kadın olması, %22 ile iletişim kurmada etkili olması ve %9,50 ile genç olması izlemektedir.

Çizelge 5.27 Kadınların eğitim almak istedikleri kişilerden beklentileri

İşletme Grupları (da)	Kadın olması	Çiftçi veya köy çocuğu olması	İletişim kurmada etkili olması	Genç olması	Toplam
1-50	0,67	0,82	0,49	0,18	2,16
51-100	0,56	0,80	0,36	0,16	1,88
101-150	0,33	0,67	0,56	0,22	1,78
151-+	0,40	0,80	0,20	-	1,40
İşletmeler ort.	0,58	0,79	0,44	0,19	2,00
Oran (%)	29,00	39,50	22,00	9,50	100,00

Taluğ (1982)'un da bildirdiği üzere, tarımsal faaliyet yalnızca bir uğraşı veya bir meslek değil, bir yaşam biçimidir. Bu nedenle, yayım elemanlarının çiftçi ve köy çocuğu olarak bu yaşam biçiminin içinden gelmiş olmaları istenilen bir özelliktir sözü araştırmamızı destekler niteliktedir. Ceylan (2002)'ın tarımsal araştırma ve yayım ilişkisini ortaya koyduğu araştırmasında ailesi çiftçi olan yayım elemanlarının oranını %53,3 olarak belirlemiştir. Ayrıca kadınlara yönelik yayım çalışmalarında bireysel yöntemleri kullanabilmek amacıyla erkek yayım elemanından ziyade kadın yayım elemanına ihtiyaç olduğunu bildirmiştir.

5.5.5. Kadınların kooperatif ile ilgili düşünceleri

Kooperatifler, ekonomik açıdan darda ve zorda olan kadınların ekonomik gelişmeleri için oldukça önemli araçlardır. Kooperatiflerin kurulmasında dikkat edilmesi gereken nokta, tabandan gelen gönüllü bir hareketle kurulmalarıdır. Kadınlar gerçekten ihtiyaç duyarak bu harekete başlamalıdır. Türkiye'de tarımda yer alan bazı kooperatif örneklerine bakılacak olursa, yıllarca devlet güdümlü ve ortakların sahiplenmediği kooperatifler olarak varlıklarını sürdürdükleri görülmektedir. Bunlar olumsuz birer örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bunların yanında bağımsız, tıpkı kadın kooperatiflerinde olduğu gibi tabandan gelen örgütlenme ile kurulmuş kooperatifler de ekonomik olarak güçsüz ve dağınık bir yapıda gelişmelerini sürdürmektedirler. Bu sebeplerden dolayı kadın kooperatiflerinin aynı duruma düşmemeleri için, kooperatifleşmeyi bilinçli bir yaklaşımla örgütlemek ve yönetmek gerekmektedir. Çizelge 5.28'de kadınların destek verildiğinde kendi aralarında kurmayı düşündükleri kooperatif çeşitleri incelendiğinde; kadınların %52,56'sı yani yarısından fazlasının tarımsal pazarlama kooperatifi kurmak istedikleri belirlenmiştir.

Araştırma alanındaki kadınların %23'ü tarımsal kooperatiflere üyedir. Kooperatiflere üye olma oranı Ermetin (1999)'in belirttiği %19 oranından büyük ve Demirtaş ve ark.(1994)'nın belirttiği %32 oranından ise düşük bulunmuştur. Bu kadınların %7'si Tarımsal Kalkınma Kooperatifine %16'sı ise Pancar Kooperatifine üyedirler.

Çizelge 5.28 Kadınların kendi aralarında kurmayı düşündükleri kooperatif çeşitleri

Kurmayı düşündükleri kooperatif çeşitleri	Oran (%)
Tarımsal pazarlama kooperatifi	52,56
Süt kooperatifi	24,36
Tarımsal kalkınma kooperatifi	3,85
Hayvancılık kooperatifi	7,69
El sanatları kooperatifi	11,54
Toplam	100,00

Doğanay (1993)'ın da bildirdiği gibi kooperatif politikasının amacı, tarımsal üretimin ulusal kalkınmaya olan dolaylı ve dolaysız katkılarını en yüksek düzeye ulaştırma ve bu gereklere uygun nicelik ve niteliklerde tarımsal ürün türlerinin üretilmesini gerçekleştirmektir. Bunun anlamı ise tarım kesiminin planlanmasında kooperatifçiliğin etkin bir araç olarak kullanılabileceğidir. Kooperatifçilik uygulamaları, tarımsal üretimi planlamanın etkin araçlarından birisi olarak kullanılabilirse, tarımsal gelir ve üretimdeki artış hızları hem istenilen büyüklüğe ulaştırılabilir hem de tarımsal üretimde yıldan yıla görülen değişiklikler ortadan kaldırılabilir. Türkiye'de tarım küçük üreticiler tarafından yapılmakta ve küçük üreticiler fiyatların oluşmasında tek başına yeterli olamamaktadırlar. Bu nedenle kırsal kesimde Çakmak 1994'ün bildirdiği gibi gerekli örgütlenme sağlanmalıdır.

Kadınların kooperatif kurdukları takdirde kooperatiften beklentileri incelendiğinde; ilk sırayı %36,40 ile gelir elde etmek almaktadır. Bunu %33,20 ile bilgilerini artırmak, %17,60 ile tecrübelerini paylaşmak ve %12,80 ile ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmak şeklinde tespit edilmiştir.

Çizelge 5.29 Kooperatif kurulduğunda kooperatiften beklentileri

İşletme Genişlik Grupları (da)	Gelir elde etmek	Tecrübeleri paylaşmak	Bilgilerini artırmak	İhtiyaç sahiplerine yardımcı olmak	Toplam
1-50	1,00	0,44	0,92	0,15	2,51
51-100	0,80	0,56	0,88	0,48	2,72
101-150	0,78	0,22	0,56	0,45	2,01
151-+	1,00	0,20	0,40	0,60	2,20
İşletmeler ort.	0,91	0,44	0,83	0,32	2,50
Oran (%)	36,40	17,60	33,20	12,80	100,00

Nepal'de süt üreten kadınların kurduğu kooperatif, Hindistan'da ise tıbbi bitki üreten kadınların kooperatifi bulunmaktadır. İran'da ise kadınların kooperatif ortaklıkları teşvik edilmekte ve halı dokuma gibi geleneksel alanlarda çalışmalar yapılmaktadır. Hindistan'da 1992 yılından beri gelişen kadın kooperatifleri yaklaşık 100 kooperatif ve 8 birlik içerisinde 32 bin kırsal kadının üye olduğu kooperatifler haline gelmişlerdir. Hatta bu kooperatifler aynı bölgede erkeklerin kurduğu kooperatiflere oranla ve sosyal değişim getirmesi açısından daha etkilidirler (Anonim,2005 b).

5.5.6. Kadınların köy yaşamında karşılaştıkları sorunlar

Kırsal kesimde yaşayan kadınlarımız birçok sorunla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu sorunlar ağır iş yükü, sağlık hizmetlerinden yoksun olma, sık ve erken gebelikler ve sosyal aktivitelerin olmamasıdır. Bu nedenle kadınların köy yaşamında karşılaştıkları sorunlar çizelge 5.30'da incelenmiştir. İncelenen işletmelerde kadınların; %51'i sosyal aktivite eksikliği, %19'u doğum kontrol yöntemlerini uygulayamama, %16'sı köyde hastane bulunmaması ve %14'ünün de eczane bulunmamasının yarattığı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. İncelenen işletmelerde sosyal aktivite eksikliğinin giderilmesi için, yörede kadınlar yönelik yarışmalar düzenlenmesi, kadınlara tarım ve tarım dışı faaliyetler ile ilgili eğitim verilmesi ve kadının köy dışında başka yerleri de görmesi ve ziyaret etmesinin sağlanması gerektiği belirlenmiştir.

Çizelge 5.30 Kadınların köy yaşamında karşılaştıkları sorunlar

İşletme Genişlik Grupları (da)	Köyde eczane bulunmaması	Hastane bulunmaması	Sosyal aktivite eksikliği	Doğum kontrol yönt. uygulanamaması	Toplam
1-50	0,15	0,10	0,54	0,21	1,00
51-100	0,20	0,28	0,40	0,12	1,00
101-150	-	0,11	0,56	0,33	1,00
151-+	-	-	4	0,20	1,00
İşletme orta.	0,14	0,16	0,51	0,19	1,00
Oran (%)	14,00	16,00	51,00	19,00	100,00

Doğum kontrol yöntemlerini uygulayamayan kadınların uygulayamama nedenleri incelendiğinde; %11,12'sinin sağlık merkezinin bulunmamasından ve köydeki işlerin yoğunluğundan, %33,33'ünün eşin istememesinden ve % 55,55'inin de toplumsal yargılardan dolayı uygulayamadığı belirlenmiştir.

5.6. Kadın Yaşamını Kolaylaştırıcı Faaliyetler

5.6.1. Yörede kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler

Kırsal alanda yaşayan kadınların düşük yaşam standartlarının yükseltilmesi için yöreye uygun ve kadınların yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik faaliyetler çizelge 5.33'de verilmiştir. Kadınların %60'ı yöreye merkezi ısıtma sisteminin kurulması ile, %17'si güneş enerjisi panelleri kurulması ile, %13 fırın açılması ile ve %10'u da yemekhane-lokanta açılması ile yaşamlarının kolaylaşacağına inanmaktadırlar. Ayrıca kadınlar yörede merkezi ısıtma sisteminin kurulması ile yakacak temini, tezek yapma ve soba ile ısınmanın verdiği tüm zorluklardan da kurtulacaklarına inanmaktadırlar.

Çizelge 5.31 İncelenen işletmelerde yörede kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler

İşletme Genişlik Grupları (da)	Merkezi ısıtma sistemi kurulması	Güneş enerjisi panelleri kurulması	Fırın açılması	Yemekhane-lokanta açılması	Toplam
1-50	0,72	0,15	0,08	0,05	1,00
51-100	0,44	0,20	0,16	0,20	1,00
101-150	0,67	0,22	-	0,11	1,00
151-+	0,40	-	0,60	-	1,00
İşletmeler ort.	0,60	0,17	0,13	0,10	1,00
Oran (%)	60,00	17,00	13,00	10,00	100,00

5.6.2. Bitkisel ve hayvansal üretimde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler

Bitkisel ve hayvansal üretimde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler; tarımsal faaliyetlere yönelik iş kurulması (tarımsal ürünlerin işlenmesi, depolanması, pazarlanması), makineli sağıma geçilmesi, süt inekçiliği tesisi kurulması ve tarımsal faaliyetlerde yardımlaşma konularında (komşular, kooperatif, dernek vs) incelenmiştir. İncelenen işletmelerde kadınların %44'ünün tarımsal faaliyetlerde yardımlaşma sağlandığında, %28'i tarımsal faaliyetlere yönelik iş kurulması halinde, %17'si makineli sağıma geçildiğinde ve %11'i ise süt inekçiliği tesisi kurulmasıyla bitkisel ve hayvansal üretimde iş yüklerinin azalacağı belirlenmiştir. Tarımsal ürünlerin işlenmesi (kurutma, konserve vs), köyde ortak kullanılabilecek soğuk hava deposu, ürünlerin pazarlanması, paketleme tesisi gibi alanlarda tarımsal faaliyetlere yönelik kurulması gereken iş alanlarının başında gelmektedir.

Çizelge 5.32 Bitkisel ve hayvansal üretimde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler

İşletme Genişlik Grupları (da)	Makineli sağıma geçilmesi	Tarımsal faaliyetlerde yardımlaşma	Süt inekçiliği tesisi kurulması	Tarımsal faaliyetlere yönelik iş kurulması	Toplam
1-50	0,10	0,54	0,08	0,28	1,00
51-100	0,28	0,40	0,16	0,16	1,00
101-150	0,22	0,11	0,11	0,56	1,00
151-+	-	0,40	0,20	0,40	1,00
İşletmeler ort.	0,17	0,44	0,11	0,28	1,00
Oran (%)	17,00	44,00	11,00	28,00	100,00

Yücer (1997)'in bildirdiği üzere, yardımlaşma genellikle toplumda iki şekilde görülebilir. Birincisi, komşunun gereksinim duyduğu anda yapılan basit yardım

şeklidir. Ürün hasadında bireysel çalışmaktansa birlikte çalışmanın daha yararlı olduğu zamanlar ile yangın ve sel gibi olağan üstü olaylarda herkesin mal ve can kurtarılmasına yardım etmesidir. Bu tür yardımlaşma geleneksel yapıdan kaynaklanan informal işbirliğidir. Gönüllü katılım olan bu yardımlaşma biçimi "imece" olarak da adlandırılır. Diğeri ise, kooperatif, dernek, vakıf vb. olarak da tanımlanabilen yasal olarak üyelerin bizzat yer aldığı ve yapısal olarak işbirliğinin kurumsallaşmış şeklidir. Araştırmada da komşu ve kooperatif gibi kuruluşların kadınların yaşamlarında önemli derecede bir kolaylaştırıcı etki yaratacağı belirlenmiştir.

5.6.3. Hane içinde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler

Kırsal alanda tarımsal işlerin yanında ev işleri kadının oldukça fazla zamanını almaktadır. Bu nedenle ev işlerinin kolaylaştırılmasına yardımcı olması için yeni teknolojilerin benimsenmesi önem taşımaktadır. İncelenen işletmelerde evlerin durumuna bakıldığında; evlerin %91,03'ünün müstakil ve %8,97'sinin 2-3 katlı olduğu, %69,23'ünün beton, %30,77'sinin kerpiç olduğu belirlenmiştir. %66,67'sinin mutfağı, banyosu ve tuvaleti evin içindedir. %26,92'sinde tuvalet dışarıda ve %6,41'inde ise ayrı bir banyo bulunmamaktadır. Ayrıca evlerin %61,54'ünde mutfakta, banyoda ve tuvalette su tesisatı bulunurken, %10,26'sının sadece mutfakta su tesisatı bulunmaktadır. Evlerin %28,20'sinde ise avludaki çeşmeden içme ve kullanma suyu temin edilebilmektedir. İşletmelerde kullanılan elektrikli ev aletleri incelendiğinde; evlerin tümünde buzdolabı olduğu görülmektedir. Evlerin %84,62'sinde çamaşır makinesi, %55,13'ünde fırın, %52,56'ında ütü, %35,90'nında mutfak robotu ve %26,92'sinde elektrik süpürgesi, dikiş makinesi, saç kurutma makinesi gibi diğer küçük ev aletleri bulunmaktadır.

Çizelge 5.33 İşletmelerde kullanılan elektrikli ev aletleri varlığı

Elektrikli ev aletleri	Oran (%)
Buzdolabı	100,00
Çamaşır makinesi	84,62
Ütü	52,56
Fırın	55,13
Mutfak robotu	35,90
Diğer*	26,92

*Elektrikli süpürge, dikiş makinesi, saç kurutma makinesi

İşletmelerde pişirmede ve sıcak su temininde kullanılan malzemeler incelendiğinde; %51'inin bütangazı, %26'sının odun-kömür, %21'inin odun-çalı-çırpı, tezek ve %2'sinin ise termosifon kullandığı belirlenmiştir.

Çizelge 5.34 İşletmelerde pişirmede ve sıcak su temininde kullanılan malzeme

İşletme Grupları (da)	Odun-kömür	Bütangazı	Odun-tezek-çırpı	Termosifon	Toplam
1-50	0,71	0,33	0,36	-	1,00
51-100	0,20	0,68	0,08	0,04	1,00
101-150	0,33	0,67	-	-	1,00
151-+	-	0,80	-	0,20	1,00
İşletmeler ort.	0,26	0,51	0,21	0,02	1,00
Oran (%)	26,00	51,00	21,00	2,00	100,0

Kadınların %37'si elektrikli ev aletlerinin kullanılması ile, %26'sı ev işlerinde yardımlaşma, %23'ü ev ekonomisi konularının öğretilmesi ve %14'ü beceri kazanmalarının sağlanması ile hane içinde yaşamlarının kolaylaşacağına inanmaktadırlar.

Çizelge 5.35 Hane içinde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler

Kadın Yaşamını Kolaylaştırıcı Faaliyetler	Oran (%)
Ev işlerinde beceri kazanmalarının sağlanması	14,00
İşlerde yardımlaşma	26,00
Ev ekonomisi konularının öğretilmesi	23,00
Elektrikli ev aletlerinin kullanılması	37,00
Toplam	100,00

5.7. Yörede Kadın İstihdamına Yönelik Alternatif Faaliyetler

Kırsal kadını için tarım ve tarım dışı gelir olanaklarının geliştirilmesi ve istihdam olanaklarının artırılması için işletmelerde kadınların istihdamına yönelik alternatif faaliyetler ile ilgili düşünceleri çizelge 5.36'da incelenmiştir. İncelenen işletmelerde kadınların %52'si yani yarısından fazlası kadınlar için kooperatif kurulması ve kredi verilmesi , %35'i el sanatları kurslarının açılması ve %13'ü de tarıma dayalı sanayi kuruluşlarının kurulması ile alternatif istihdam olanaklarına kavuşacaklarını düşünmektedirler.

Çizelge 5.36 İncelenen İşletmelerde Kadınların İstihdamına Yönelik Alternatif Faaliyetler İle İlgili Düşünceleri

Kadın İstihdamına Yönelik Alternatif Faaliyetler	Oran (%)
Kadınlar için kooperatif kurulması ve kredi verilmesi	52,00
El sanatları kurslarının açılması	35,00
Tarıma dayalı sanayi kurulması	13,00
Toplam	100,00

Kırsal yöre kadını için kooperatifçilik hareketleri, kadınların ekonomik, sosyal ve politik faaliyetlere erkeklerle eşit düzeyde katılımını sağlamada ve kadın örgütlerinin geliştirilmesini, yaygınlaştırılmasını teşvik etmesi açısından da önem taşımaktadır. Bu sayede kadınların aile iş yükü hafifleyecektir. Ayrıca kadınların başta hayvancılık ve bitkisel üretim ile el sanatları kooperatiflerine etkin katılımı, kırsal kesim kadınına etkin destek ve kredi hizmetlerinin sunulmasına ilişkin projelerin planlanmasında dayanak noktası olacaktır. Kırsal kesimde kadınlara gelir sağlayacak ve onların becerilerini geliştirecek unsurlar arasında kooperatiflerin, yerel koşullara uyum sağlama yönünden elverişli girişimler olduğu ifade edilebilir. Böylece, kadınlar tarafından gerçekleştirilen yerel üretimler değerlendirilebilecek, paraya çevrilebilecektir. Yönetimlerin, bu kooperatifleri kredi ve danışmanlık hizmetleri yönünden desteklemeleri durumunda, daha başarılı sonuçlar alınacağı kesindir (Brydon,1989).

5.8. Kadının İşgücüne Katılımını Etkileyen Faktörler

Kırsal kesimde kadınların işgücüne katılımını etkileyen faktörler ekonomik, ve sosyal olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Ekonomik faktörler içerisinde işletmede yabancı

daimi işçi çalıştırma durumu, yabancı geçici işçi çalıştırma durumu, işletme genişliği, alet-ekipman varlığı ve kadının ailenin ekonomik sorumluluğunu üstlenmesi hususları incelenmiştir. Kadının işgücüne katılımını etkileyen ekonomik faktörler incelendiğinde; kadınların %48'inin gelir seviyesinin, %19'unun işletme genişliğinin, %14'ünün alet-ekipman varlığının, %9'unun ailenin ekonomik sorumluluğunun üstlenilmesinin, %6'sının yabancı daimi işçi çalıştırılma durumunun ve %4'ünün de yabancı geçici işçi çalıştırma durumunun kadının işgücüne katılımında etkili faktörler olarak belirlenmiştir.

Çizelge 5.37 Kadının işgücüne katılımını etkileyen ekonomik faktörler

İşletme Genişlik Grupları (da)	Daimi işçi çalıştırma durumu	Geçici işçi çalıştırma durumu	İşleme genişliği	Alet-ekipman varlığı	Gelir seviyesi	Kadının ekonomik sorumluk üstlenmesi	Toplam
1-50	-	-	0,23	0,16	0,51	0,10	1,00
51-100	0,12	0,08	0,16	0,16	0,40	0,08	1,00
101-150	0,11	-	0,22	-	0,56	0,11	1,00
151-+	0,20	0,20	-	0,20	0,40	-	1,00
İşl. Ort.	0,06	0,04	0,19	0,14	0,48	0,09	1,00
Oran(%)	6,00	4,00	19,00	14,00	48,00	9,00	100,0

İncelenen işletmelerde kadının işgücüne katılımında etkili olan sosyal faktörlere bakıldığında; %36 ile eğitimin en fazla etkilediği görülmektedir. Bunu sırasıyla %24 ile ailedeki nüfus, %15 ile eşin eğitimi, %14 ile kadının yaşı ve %11 ile çocuk sayısı izlemektedir (Çizelge 5.38).

Çizelge 5.38 Kadının işgücüne katılımını etkileyen sosyal faktörler

İşletme Grupları (da)	Ailedeki Nüfus	Eğitim	Eşin eğitimi	Çocuk sayısı	Yaş	Toplam
1-50	0,28	0,36	0,21	0,05	0,10	1,00
51-100	0,24	0,36	0,12	0,08	0,20	1,00
101-150	0,22	0,11	-	0,45	0,22	1,00
151-+	-	0,80	0,20	-	-	1,00
İşletmeler ort.	0,24	0,36	0,15	0,11	0,14	1,00
Oran (%)	24,00	36,00	15,00	11,00	14,00	100,00

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇ

Seydişehir ilçesine bağlı 5 köy (Boyalı, İncesu, Gökçehüyük, Karabulak, Taşağıl)"gayeli örnekleme" yoluyla seçilmiştir. Örnek hacmi 78 olarak belirlenmiştir. Araştırma bölgesindeki işletmelerin, işletme arazisi genişliği ortalama 64,67 dekar olarak bulunmuştur. Bu rakam 1-50 dekar işletme genişlik grubunda 35,74 dekar, 51-100 dekar işletme genişlik grubunda 68,04 dekar, 101-150 dekar işletme grubunda 120,22 ve 151 dekardan büyük işletme genişlik grubunda 173,40 dekar hesaplanmıştır. Araştırma bölgesindeki işletmelerin ortalama genişliği, 59,1 dekar olan Türkiye ortalamasının üstünde bulunmuştur. İşletmeler ortalamasına göre 64,67 dekar olan ortalama işletme arazisinin %93,75'i mülk arazi, %4,27'si kiraya tutulan arazi ve %1,98'i ortakçılıkla işletilen arazidir. İncelenen işletmelerde toplam işletme arazisinin %87,50'sini tarla arazisi, %12,50'sini ise sebze ve meyve arazisi oluşturmaktadır. İşletme genişlik gruplarına göre değerlendirme yapıldığında, 1-50 dekar genişlikteki işletme grubunda tarla arazisi oranı %91,19, sebze ve meyve arazisinin oranı %8,81, 51-100 dekar genişlikteki işletme grubunda tarla arazisi oranı %88,42, sebze ve meyve arazisinin oranı %11,58, 101-150 dekar genişlikteki işletme grubunda tarla arazisi oranı %84,75, sebze ve meyve arazisinin oranı %15,25, 151 dekar ve üzeri genişlikteki işletme grubunda tarla arazisi oranı %83,05, sebze ve meyve arazinin oranı ise %16,95 olarak belirlenmiştir. Araştırma bölgesinde toplam işletme arazisinin %44,39'unda,buğday tarımı yapılmaktadır. Buğday ekilişini sırasıyla %14,35 ile arpa, %12,37 ile şeker pancarı, %5,19 ile mercimek, ayçiçeği ve yonca, fiğ gibi yem bitkileri, %4,01 ile patates, %30,13 ile karpuz, %2,82 ile silajlık mısır, %2,72 ile nohut ve %1,45 ile fasulye izlemektedir. Nadasa bırakılan alanlar da toplam işletme arazisinin %5,65'ini teşkil etmektedir. İncelenen işletmelerde ortalama parsel sayısı 4,75 ve ortalama parsel büyüklüğü 13,66 dekar bulunmuştur. İncelenen işletmelerde kümes hayvanının oranı diğerlerinden fazladır (%37,37). Bunu sırasıyla %27,24 ile koyun, %21,16 ile inek, %13,92 ile dana, düve, boğa, tosun gibi diğer büyükbaş hayvanlar ve % 0,50 ile iş hayvanı (at, eşek vb) izlemektedir. İncelenen işletmelerde işletmeler ortalamasına göre, işletme başına 0,67 traktör, 0,76 römork, 0,81 pulluk, 0,62 mibzer, 0,42 kazayağı, 0,29 motopomp, 0,31 merdane, 0,01 biçerdöver, 0,02 harman makinesi, 0,22 pülverizatör ve 0,38 pancar hasat makinesi, biçme makinesi

gibi diğer alet-ekipman düşmektedir. İşletme başına düşen ortalama alet-ekipman sayıları işletme büyüklükleri ile doğru orantılı olarak artmaktadır.

İncelenen işletmelerde işletme başına düşen ortalama nüfus 4,35-4,54 arasında değişmektedir. İşletmeler ortalamasında ise bu rakam 4,40 olup, bunun %50,68'ini erkek nüfus, %49,32'sini ise kadın nüfus oluşturmaktadır. Yaş gruplarına göre incelediğimizde ise işletmelerde esas iş gücü kaynağını oluşturan 15-49 yaş grubu %56,13 oranı ile başta gelmekte, bunu %18,64 ile 7-14 yaş grubunda olanlar, %16,37 ile 50 ve üzeri yaş grubu, %8,86 ile 0-6 yaş grubu izlemektedir. Nüfusun eğitim durumu 6 yaşından yukarı nüfusa göre incelenmiştir. İşletmeler ortalamasına göre nüfusun %93,26'sı okur-yazardır. 6 yaşından yukarı olan nüfus içinde okuma-yazma bilmeyenlerin oranı %6,74'dür. İşletmelerdeki nüfusun %66,08'i ilköğretimde okuyan veya mezun, %22,69'u lisede okuyan veya mezun ve %4,49'u da yüksek okulda okuyan veya mezun bireylerden oluşmuştur. İncelenen işletmelerde, her bir çiftçi ailesinin işgücü varlığı işletme gruplarına göre 2,95 ile 3,20 Erkek İşgücü Birimi arasında değişmektedir. Tüm işletmeler ortalamasında ise 3,02 EİB bulunmuştur. İşletmelerin işgücü varlığı, mevcut potansiyel içinde cinsiyet gruplarına göre incelenmiştir. İşgücü potansiyelinin %57,62'sini erkek %42,38'ini ise kadın işgücü oluşturmaktadır. İşletmeler ortalamasına göre, mevcut işgücünün %35,15'i işletmede, %0,50'si tarım dışında, %0,46'sı ise işletme dışı tarımda çalışmaktadır. İşletmeler ortalamasına göre kullanılan toplam 4,38 EİG yabancı işgücü; 3,17 EİG geçici işgücünden, 1,21 EİG daimi işgücünden karşılanmıştır. İncelenen işletmelerdeki toplam işgücü kullanımının işletmelerin işgücü varlığının %36,64 olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre bölgedeki işletmelerde işgücü varlığının %63,36'sının atıl kullanıldığını söyleyebiliriz.

İşletme başına ortalama bitkisel üretim değeri 11.362 YTL olup işletme büyüklük gruplarına göre 7.917 YTL ile 23.655 YTL arasında değişmektedir. İşletmeler ortalamasına göre, bitkisel üretim değeri içinde en büyük payı %43,92 ile buğday almaktadır. İşletme başına ortalama hayvansal üretim değeri 4.270 YTL olup, işletme büyüklük gruplarına göre 3.690 YTL ile 7.430 YTL arasında değişmektedir. İşletmeler ortalamasında 4.270 YTL olan hayvansal üretim değerinin %59,20'si sığırcılıktan, %5,06'sı koyunculuktan ve %35,74'ü hayvan sermayesi demirbaş artışından sağlanmaktadır.

Bitkisel üretimde kadın işgücünün kullanıldığı faaliyet alanları incelendiğinde; kadınların en fazla çapalamaya katıldıkları belirlenmiştir (%28,4). Çapalama işini %18,82 ile hasat, %16,97 ile toprak hazırlığı, %11,07 ile ekim, %10,70 ile pazarlama, % 8,86 ile sulama ve %5,54 ile gübreleme, zirai mücadele ve taşıma gibi diğer işler izlemektedir. Hayvansal üretimde kadın işgücünün kullanıldığı faaliyet alanları incelendiğinde ise; %37,84 ile en fazla hayvan bakımı faaliyetine katıldıkları belirlenmiştir. Bunu %29,05 ile ahır temizliği ve %28,37 ile süt sağımı faaliyetleri izlemektedir. Kadınlar otlatma faaliyetine ise çok fazla katılmamaktadır (%4,73). Araştırma bölgesindeki kadınların emek yoğunluğu; sadece tarımsal üretimde değil, aynı zamanda hane içinde de çok yüksektir. Kadınlar ev işleri, ekmek yapımı, tarla-bahçe işleri, su taşıma, hayvan bakımı gibi günlük rutin işler dışında kışlık yiyecek hazırlığı, yakacak temini işlerini de aksatmadan yapmaktadırlar. Tarım dışında kadın işgücünün kullanıldığı faaliyet alanları incelendiğinde; kadınların en fazla ekmek yapımı (%20,20), ev işleri (%18,45), yoğurt yapımı (%11,72) ve çocuk bakımı (%11,47) faaliyetlerinde yer aldıkları belirlenmiştir. Kadınların ekonomik kararlara katılım durumu incelendiğinde; kadınların en çok ev eşyalarının satın alınması konusunda (%48,88) karar sahibi oldukları belirlenmiştir. Kadınların en az karara sahip olduğu konular ise %4,49 ile arazi satın alma yada satma ve borç-kredi alımı olmuştur.

İncelenen işletmelerde kadınların en fazla %50,30 ile ziyaret konusunda karar katılımında bulunduğu belirlenmiştir. Kadınlar %28,99 ile çocukların evliliğinde, % 13,61 ile istenen çocuk sayısında ve %7,10 ile çocukların okumasında karar sahibi olabilmektedirler. Kadınların yaş gruplarına göre tarımsal faaliyetlerde çalışma süreleri incelendiğinde, a yarısının yani %50'sinin 4 ay, %20'sinin 3 ay, %15'inin 5 ay, %10'unun 2 ay ve %5'inin 1 ay süre ile tarımsal faaliyetlerde çalıştıkları belirlenmiştir. İncelenen işletmelerde kadınların % 37'sinin sosyal güvencesinin olduğu ve %63'ünün olmadığı belirlenmiştir. Sosyal güvencesi olan kadınların ise %23'ü eşinden dolayı SSK, %5'i eşinden dolayı BAĞ-KUR ve %9'u yeşil kart ile sosyal güvenceye sahiptir. İncelenen işletmelerde kadının Dünya'da ve Türkiye'de olup bitenleri öğrenmedeki kaynakların başında %46,00 ile televizyon gelmektedir. Bunu %21,33 ile radyo, %16 ile eş, %8,67 ile aile büyükleri, komşular, çocuklar ve %8 ile gazete izlemektedir. Araştırma alanındaki ailelerin %69'u çekirdek aile, %31

ise geniş ailedir. Geniş ailenin %23'ünü geçici geniş, %8'ini ise ataerkil geniş aile tipi oluşturmaktadır. Kadınların ailede üstlendiği rol incelendiğinde ; %66'sının hem çocuk bakımı, hem ev işleri hem de tarımsal işlerde rol aldıkları görülmektedir. Kadınların %15'i tarımsal işler ve ev işlerini üstlenirken, %9 'u çocuk bakımı ve ev işlerini üstlenmektedir. Kadınların %5'i sadece ev işlerinde yine %5'i sadece tarımsal işlerde rol almaktadırlar. İncelenen işletmelerde kadınların %54'ünün işlerde eşiyle yardımlaştığı, %31 'inin çocukları ile yardımlaştığı belirlenmiştir. Geniş aile tipi görülen işletmelerden ise, kadınların %10'unu gelini, %4'ü elti veya görümcesi,%1'i kayınvalidesi ile yardımlaşmaktadır. İncelenen işletmelerde kadınların %54'ünün eşlerinden yardım aldıkları, %46'sının ise yardım almadıkları belirlenmiştir. Yardım alınan alanların ise;%17 hayvanların bakım ve beslenmesi, %13 çocuk bakımı, %11 hasat-harman, %9 ekim-dikim, %4 ise ev işleri olduğu görülmektedir (Çizelge 5.25). Ev işlerinde kadınların eşlerinden gördükleri yardım; kışın yakacak taşınmasında ve sobanın kurulmasında, evin boya ve badanasında, alışveriş konularında olmaktadır. Kadınların geleceğe yönelik beklentileri incelendiğinde; ilk sırada%42,69 ile iyi bir yaşam beklentisi yer almaktadır. Bunu %23, 60 ile köy işlerinden uzaklaşma, % 20,79 ile çocuklarını iyi bir meslek sahibi yapma ve % 12,92 ile çocuklarını evlendirme beklentileri yer almaktadır. Kadınların %44'ünün karar verme süreçlerine katılımlarının sağlandığında, %32'sinin gelirin eşit paylaşımı söz konusu olduğunda, %15'inin eşiyle iş paylaşımında bulunduğunda ve %9'unun ise gerekli konularda bilinçlendiğinde kendini güçlü hissedeceği belirlenmiştir. Kadınların eğitim almak istedikleri faaliyet alanları incelendiğinde; ilk sırayı %37,32 ile bitkisel üretim sebze ve meyve yetiştiriciliği eğitimi yer almaktadır. Bunu %28,71 ile hayvancılık, %13,39 ile ev ekonomisi, %11,48 ile örtü altı üretim ve %9,10 ile organik tarım, pazarlama gibi diğer eğitim konuları izlemektedir. Kadınların eğitim almak istedikleri kişilerin başında %39,50 ile yayımcının çiftçi veya köy çocuğu olması yer almaktadır. Bunu %29 ile kadın olması, %22 ile iletişim kurmada etkili olması ve %9,50 ile genç olması izlemektedir. Araştırma alanındaki kadınların %23 tarımsal kooperatiflere üyedir. Kadınların destek verildiğinde kendi aralarında kurmayı düşündükleri kooperatif çeşitleri incelendiğinde; kadınların %52,56 'sı yani yarısından fazlasının tarımsal pazarlama kooperatifi kurmak istedikleri belirlenmiştir. Kadınların kooperatif kurdukları takdirde kooperatiften beklentileri incelendiğinde; ilk sırayı %36,40 ile

gelir elde etmek almaktadır. Bunu %33,20 ile bilgilerini artırmak istemeleri, %17,60 ile deneyimlerini paylaşmak ve %12,80 ile ihtiyaç sahiplerine yardımcı olmak izlemektedir.

İncelenen işletmelerde kadınların; %51'i sosyal aktivite eksikliği, %19'u doğum kontrol yöntemlerini uygulayamama, %16'sı köyde hastane bulunmaması ve %14'ünün de eczane bulunmamasının yarattığı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. İncelenen işletmelerde sosyal aktivite eksikliğinin giderilmesi için, yörede kadınlar yönelik yarışmalar düzenlenmesi, kadınlara tarım ve tarım dışı faaliyetler ile ilgili eğitim verilmesi ve kadının köy dışında başka yerleri de görmesi ve ziyaret etmesinin sağlanması gerektiği belirlenmiştir. Doğum kontrol yöntemlerini uygulayamayan kadınların uygulayamama nedenleri incelendiğinde; %11,12'sinin sağlık merkezinin bulunmamasından ve köydeki işlerin yoğunluğundan, %33,33'ünün eşin istememesinden ve % 55,55'inin de toplumsal yargılardan dolayı uygulayamadığı belirlenmiştir.

Kadınların %60'ı yöreye merkezi ısıtma sisteminin kurulması ile %17'si güneş enerjisi panelleri kurulması ile, %13 fırın açılması ile ve %10'u da yemekhane-lokanta açılması ile yaşamlarının kolaylaşacağına inanmaktadırlar. İncelenen işletmelerde kadınların %44'ünün tarımsal faaliyetlerde yardımlaşma sağlandığında, %28'i tarımsal faaliyetlere yönelik iş kurulması halinde, %17'si makineli sağıma geçildiğinde ve %11'i ise süt inekçiliği tesisi kurulmasıyla bitkisel ve hayvansal üretimde iş yüklerinin azalacağı belirlenmiştir. İncelenen işletmelerde evlerin durumuna bakıldığında; evlerin %91,03'ünün müstakil ve %8,97 'sinin 2-3 katlı olduğu, %69,23'ünün beton, %30,77'sinin kerpiç olduğu belirlenmiştir. %66,67'sinin mutfağı, banyosu ve tuvaleti evin içindedir. %26,92'sinde tuvalet dışarıda ve %6,41'inde ise ayrı bir banyo bulunmamaktadır. Ayrıca evlerin %61,54'ünde mutfakta, banyoda ve tuvalette su tesisatı bulunurken, %10,26'sının sadece mutfakta su tesisatı bulunmaktadır. Evlerin %28,20'sinde ise avludaki çeşmeden içme ve kullanma suyu temin edilebilmektedir. İşletmelerde kullanılan elektrikli ev aletleri incelendiğinde; evlerin tümünde buzdolabı olduğu görülmektedir. Evlerin %84,62'sinde çamaşır makinesi, %55,13'ünde fırın, %52,56'ında ütü, %35,90'nında mutfak robotu ve %26,92'sinde elektrik süpürgesi, dikiş makinesi, saç kurutma makinesi gibi diğer küçük ev aletleri bulunmaktadır. İşletmelerde pişirmede ve sıcak

su temininde kullanılan malzemeler incelendiğinde; %51'inin bütangazı, %26'sının odun-kömür, %21'inin odun-çalı-çırpı, tezek ve %2'sinin ise termosifon kullandığı belirlenmiştir. Kadınların %37'si elektrikli ev aletlerinin kullanılması ile, %26'sı ev işlerinde yardımlaşma, %23'ü ev ekonomisi konularının öğretilmesi ve %14'ü beceri kazanmalarının sağlanması ile hane içinde yaşamlarının kolaylaşacağına inanmaktadırlar. İncelenen işletmelerde kadınların %52'si yani yarısından fazlası kadınlar için kooperatif kurulması ve kredi verilmesi , %35'i el sanatları kurslarının açılması ve %13'ü de tarıma dayalı sanayi kuruluşlarının kurulması ile alternatif istihdam olanaklarına kavuşacaklarını düşünmektedirler. Kadının işgücüne katılımını etkileyen faktörler ekonomik ve sosyal olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Ekonomik faktörler incelendiğinde; kadınların %48'inin gelir seviyesinin, %19'unun işletme genişliğinin, %14'ünün alet-ekipman varlığının, %9'unun ailenin ekonomik sorumluluğunun üstlenilmesinin, %6'sının yabancı daimi işçi çalıştırılma durumunun ve %4'ünün de yabancı geçici işçi çalıştırma durumunun kadının işgücüne katılımında etkili faktörler olarak belirlenmiştir. İncelenen işletmelerde kadının işgücüne katılımında etkili olan sosyal faktörlere bakıldığında; %36 ile eğitimin en fazla etkilediği görülmektedir. Bunu sırasıyla %24 ile ailedeki nüfus, %15 ile eşin eğitimi, %14 ile kadının yaşı ve %11 ile çocuk sayısı izlemektedir. İşletmelerde kadının işgücüne katılımını etkileyen teknik faktörler incelendiğinde; kadınların %37'sinin elektrikli ev araçlarını kullanmaması en önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu %28 ile evde su tesisatının bulunmaması, %26 ile evin kerpiç olması ve %9 ile tezek yapma izlemektedir.

6.2. ÖNERİLER

Yaşam kolaylaştırıcı faaliyetler genellikle tarım ve sanayi sektörlerinden çok hizmetler sektöründe yoğunlaşmaktadır. Araştırma kapsamındaki kadınların gelir bağımsızlığı kazanmaları, işgücüne katılımlarının sağlanması, ağır işlerde çalışmalarının azaltılması, statü sorunlarını çözmeleri, küçük yaşlardan itibaren tarla ve çiftlik işlerinde çalışmalarının azalması ve küçük yaşlarda evlendirilme zorunluluğunun olmaması, politik, sosyal, ekonomik ve sağlık konularında durumlarının düzelmesi için kırsalda Yaşam Kolaylaştırırcı İşlerin kurulması önerilebilir. Köyde merkezi ısıtma sisteminin kurulması, güneş enerjisi panellerinin kurulması ve fırın açılması yaşam kolaylaştırıcı faaliyetlerin başında gelmektedir. Ayrıca, tarımsal ürünlerin işlenmesi (kurutma, konserve, mandıra), depolanması (köyde ortak kullanılabilecek soğuk hava deposu, silo), pazarlanması (paketleme tesisi, çiftçi organizasyonları) faaliyetlerine yönelik konularda iş kurulması Kadın Yaşamını Kolaylaştıracak, kadınların işgücüne katılımını arttıracak, istihdam ve gelir bağımsızlığı sağlayacak faaliyetlerdir. Örneğin, hayvancılık kooperatifleri ve/veya üretici birlikleri tarafından kurulacak ortak süt inekçiliği tesisi ve makineli sağım araştırma yöresinde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetlerin başında yer almaktadır. Bu tesisten çıkacak hayvan gübresinin biyoyakıt olarak ısıtmada kullanılması ilave katma değer sağlayacaktır. Köy muhtarlıklarındaki ortak bilgisayarların değerlendirilmesi, ortak dokuma tezgahlarının kurulması, çinicilik atölyelerinin açılması, alçı, ahşap, seramik, cam süslemesi gibi kursların açılması ve kadınların katılımının sağlanması gerekmektedir. Böylelikle bölgede kadınlara alternatif istihdam yaratılacak ve gelir sağlamaları da mümkün olacaktır.

Kırsal kesimde süresi çok uzun olmamak koşuluyla, örneğin iki ay boyunca düzenlenecek kurslarla kadınların hem yetiştiricilik konusunda bilgilendirilmeleri hem de gelir elde etmeleri mümkündür. Ayrıca ekonomik faaliyetlerde üretim ve verim artışı sağlama ya da potansiyel kaynakları harekete geçirme yoluyla gelir kazanma amacıyla; bitkisel üretim, hayvansal üretim, tarımsal ürün işleme, el sanatları, satış-pazarlama vb. konularında geliştirilen projeler bu doğrultuda desteklenerek hayata geçirilmelidir. Türkiye'de Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü fırın, lokanta, çamaşırhane gibi konularda iş kuracaklara finansman desteği sağlarken, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarımsal faaliyetlerde yaşamı kolaylaştıracak

işleme, depolama, pazarlama ve alet-makine desteği konularında finansman kullandırmaktadır.

Talep ve arz cephesinin buluşamamasının temel nedeni, kırsal kesimde bilgilendirme eksikliği ve beceri kazandırma eğitimlerinin yürütülmemesidir. Kurs konuları genellikle tarımsal konularda yoğunlaşmaktadır. Özellikle merkezi yerleşim birimlerine yakın köylerde yürütülecek kursların Yaşam Kolaylaştırıcı Faaliyetler kapsamındaki hizmet sektörüne yönelik olması önerilebilir. Kırsal kesimdeki hizmet sektörünün kadınlar tarafından oluşturulması köy kadınları için, kocasının aile ve akrabalarının baskısından, köyün ağır işlerinden, hem evde hem tarlada çalışma gibi koşullardan kurtulma, çocukların eğitimleri, ailenin sağlık ve sosyal hizmetlerden yararlanması açısından önemli bir etken olacaktır. Geçimlerini büyük ölçüde tarımsal faaliyetlerden sağlayan ve kırsal kesimde yaşayan kadınların sosyal ve ekonomik durumlarını kentlerde yaşayan kadınların durumlarına yaklaştırmaları ancak ve ancak işgücüne katılımlarının artması, yaşam kolaylaştırıcı faaliyetlerde iş kurmaları ve gelir bağımsızlığı kazanmaları ile mümkün olabilecektir.

Kırsal kesimde yaşayan sosyal ve ekonomik düzeyi oldukça düşük kadınların yaşamlarını kolaylaştırıcı ve güçlendirici yeni beceriler kazanmaları ve bilinçlenmeleri gerekmektedir. Örneğin bir ev ekonomisi konusu olan pastörize peynir yapımının öğretilmesiyle 5 kg sütten elde edilen 900 gr peynirle normal yöntemle yapılan peyniri kıyasladığımızda ekonomiye sağladığı faydalar göz önüne alındığında eğitimin rolünün ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bunun sağlanmasında kuşkusuz eğitimin rolü büyüktür. Kadının toplumu geliştirici güç haline gelmesi, kimlik mücadelesini kazanması ve yaşama müdahale edebilmesinin yolunu eğitim göstermektedir.

Kırsal kesimde yaşayan kadınların tarımın dışında sağlık, çocuk gelişimi, okul öncesi eğitim, nüfus planlaması, el işi ve becerileri ve bunların yanı sıra hayvansal üretim ve bitkisel üretim konusunda bilgilenmeleri yanında tarım ve tarım dışında yaşam kolaylaştırıcı faaliyetler konusunda eğitilmelerine önem verilmelidir.

Kırsal kesimde yaşayan kadınlar için kooperatifleşme alanında önemli adımlar atılmalı ve bu sayede kadınların gelir getiren faaliyetlere ve kadınların köy ekonomisine katılımı sağlanmalıdır.

Kırsal kadını tarımsal üretimin her safhasında, üretimden pazarlamaya, sofraya ulaşıncaya kadar bütün safhalarda, çok fazla emeği bulunmaktadır. Bu unsurları ön plana çıkarmak, kadınlarımızın diğer işlenmiş ürünlerdeki katkılarını ortaya koymak, onların bu sektördeki katkılarını artırmak amacıyla yarışmalar düzenlenebilir. BM kadınların konumlarının güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. BM Kadınlar için Kalkınma Fonu (UNIFEM) ve Kadınların İlerlemesi için Uluslararası Araştırma ve Çalışma Enstitüsü (INSTRAW) 100'den fazla ülkede, kadınların yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve kadın haklarının geliştirilmesine yardım etmektedir. INSTRAW araştırma ve çalışma projelerini yürütürken, UNIFEM yönelik kadınların ekonomik özgürlüklerinin sağlanmasına yönelik projelere -iş bulma, arazi ve miras haklarına sahip çıkmalarına - destek vermektedir. Bu nedenle bu kapsamda uluslar arası projeler hazırlanmalı, dolayısıyla kadınların haklarının korunması ve ekonomik bağımsızlıklarının kazandırılması gerekmektedir.

Kırsal kesim kadını hayatlarından şikayetçi olmanın yarar getirmeyeceğinin farkında olup, mevcut aile otoritesine başkaldıracak ne bir desteğe ne de haklı gerekçelerlini anlatabilecekleri bir özgüvene sahiptirler. Bu nedenle kırsal kesimde hayat standardının gelişmesi gerekmektedir. Kırsal kesimde hayat standartları geliştiği zaman geleneksel yolla yapılan her türlü uygulama yavaş yavaş değişikliğe uğrayacaktır. Çünkü ekonomik kaygıyla kadının çalıştırılması ya da kadının çalışmayı kendine görev bilme düşüncesi değişecektir. O zaman kadın ekonomik boyuta farklı açılardan yaklaşma eğilimi gösterecektir. Eğitim olanaklarının iyileşmesi sonucu, fiziksel güce dayanan ekonomiye katkı, ekonomik özgürlüğün kazanılmasıyla farklı alanlarda ve tabi ki farklı biçimde olacaktır.

Kırsal kesimde yaşayan kadınlara yönelik projeler hazırlayıp, AB'den de kredi almak mümkün olmaktadır. Bu nedenle hazırlayacağımız projeler örnek proje kapsamına alınacak şekilde iyi olarak hazırlanmalı, AB'den de destek alınarak kadınlara bitkisel ve hayvansal üretim konularında eğitim verilmeli böylelikle kadınların hem meslek sahibi olmaları, hem de kendi işlerini kurmaları sağlanmalıdır. T.C. Hükümeti ile Dünya Bankası arasında 14 Eylül 2001 tarihinde imzalanan ve 28 Kasım 2001 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren, Sosyal Riski Azaltma Projesi İkraz Anlaşmasıyla, Türkiye'de kısa ve uzun dönemde yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Türkiye'nin yoksul kesimlerinin

gelir elde etme ve istihdam fırsatlarını artırmaya yönelik çabalarının desteklenmesini öngören Yerel Girişimler kapsamında, yoksul insanlarımızın gelir ve hayat standardını yükseltebilmek amacı ile hazırlanıp uygulanabilecek proje konuları arasında Gelir Getirici Projeler de bulunmaktadır. Gelir getirici küçük ölçekli projelerin amacı, yoksul birey veya hanelerin kendi geçimlerini sağlayacak işleri kurmaları, gelir elde etmeleri ve başlattıkları çalışmaları uzun süre devam ettirebilmeleridir. Uygulanacak projelerin teknik ve ekonomik olarak yerel koşullara uygunluğu yanında, üretilecek ürün veya hizmetin yöresel satış ve pazarlama olanaklarının bulunması gerekmektedir. Gelir getirici projeler için kırsal kesimde yoksul birey ya da hane başına en fazla 3.000 ABD Dolarına eşit YTL tutarına kadar destek sağlamaktadır. Bu nedenle SRAP kapsamında hazırlanan projeler ile kırsal kesimde yaşayan kadınların gelir getirici işlerde istihdamının sağlanması gerekmektedir.

Kırsal kesimde kadınların, eğitim fırsatları arttırılarak tarım dışında alternatif istihdam olanakları yaratılmaya çalışılmalıdır. Bunun için de kapsamlı bir program hazırlanmalı, eğitim, finansman, Ar-Ge çalışmalarına hız verilmelidir. Tarım sektörünün yeniden yapılanması sürecinin kolaylaştırılması, kırsal alanda iş ve istihdam imkanlarının artırılması ve çeşitlendirilmesi, kırsal alanını imajının güçlenmesi, kadınların gelir imkanına kavuşturulması açısından tarım dışı ekonomik faaliyetlerin gelişimi, kırsal ekonominin canlılığını sürdürmesi ve gelişmesi açısından zorunludur. Bu nedenle yerel koşul ve imkanlara dayalı olarak kadın girişimciliği desteklenmeli, geleneksel zanaat ve el sanatlarında kadınların kendilerini geliştirebilmelerine olanak verilmelidir.

7. KAYNAKLAR

Abay C., Atış, E. ve Saner, G., 1999. "İzmir'de Kırsal Kadına Yönelik Eğitimin İstihdama Etkisi" T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Açıl, A.F. ve Demirci, R. 1984. "Tarım Ekonomisi Ders Kitabı" Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No: 880, Ankara.

Altunpıçak, F.T. 2001. "Polatlı İlçesine Gelen Gezici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ile Sorunları Üzerine Bir Araştırma" Yüksek lisans tezi. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim Dalı, Ankara.

Anonim, 1991, "1991 Genel Tarım Sayımı Tarımsal İşletmeler (Hane halkı) Araştırma Sonuçları", DİE Yayınları, No: 1691, Ankara.

Anonim, 1992. "Kadınların İşsizliği ve İstihdamı" İş ve İşçi Bulma Kurumu İstihdam Seminerleri 1, Yayın No:272, Ünal Ofset Matbaacılık, Ankara.

Anonim, 1995. Women Agriculture and Rural Developmen: A Synthesis Report of the Near East Region FAO.

Anonim, 1998. Cumhuriyet'in 75. Yılında Türkiye'de Kadının Durumu. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, TAKAV Matbaacılık Yayıncılık A.Ş., Ankara.

Anonim, 2000. Kırsal Alan Kadınının İstihdama Katılımı, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Şubat, Ankara.

Anonim, 2004. TUİK 1988-2004 HİA; 1988-99, HİA Nisan ve Ekim Ortalamaları, Ankara.

Anonim, 2005 a. DPT, İşgücü Piyasası, Özel İhtisas Komisyon Raporu, TUİK İşgücü İstatistikleri, Ankara.

Anonim, 2005 b. Kadın Kooperatiflerinin Buluşması, Kadın Emeğini Değerlendirme ve Friedrich Ebert Vakfı Haber Bülteni (22 Temmuz, 2005), İstanbul.

Anonim, 2007. TUİK 2004-2005-2006 Yılları İşgücü İstatistikleri, Ankara.

Anonim, 2006 a. Seydişehir Tarım İlçe Müdürlüğü Kayıtları, Konya.

Anonim, 2006 b. Kadın İstihdamı "Türkiye'de Kadınların Çalışma Yaşamına Katılımı ve Avrupa Birliği'ne Uyum Süresince Gerçekleştirilen Çalışmalar, Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

Anonim, 2007. DPT, İşgücü Piyasası, Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara.

Anonymus, 2007. ILO, Global Employment Report.

Anonymous, 2008a. Bureau of Labor Statistics, Office of Occupational Statistics and Employment Projections, 2 Massachusetts Ave. NE., Room 2135, Washington, DC 20212-0001. http://www.bls.gov/oes

Anonymous, 2008b. Department of Labor, Women's Bureau, 200 Constitution Ave. NW., Washington, DC 20210. Internet: http://www.dol.gov/wb

Arensberg, C.M. and Kımball, S.T., 1977. The Smal Farm Family in Rural Ireland. In: M. Anderson (Editor), Sosiology of The Family, Penguin Books, Middlesex.

Balamir, N., 1982. kırsal Türkiye'de Eğitim ve Toplum Yapısı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ara-Yayınları, Ankara.

Bayaner, A., 1995, "Konya İli Buğday Yetiştiren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Bu İşletmelerde Buğday Üretiminde Gübre Kullanımının Fonksiyonel Olarak Araştırılması", A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Berkes, N., 1942. Bazı Ankara Köyleri Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi, DTCF Yayını, Ankara.

Bircan, İ. 1992. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Kadınların Beceri ve Gelir Düzeylerinin Yükseltilmesi. Unicef, Türkiye.

Brydon, Lynne 1989. "Gender and Rural Development Policy", In Women In The Third World: Gender Issues in Rural and Urban Areas, Eds.by, Lynne Brydon and Sylvia Chant, Edward Elgar, Pub. London.

Buttel, F.H. and Gıllespie, G.W., 1984. The sexual division of farm household labor; an expoloratory study of the structure of on-farm and of-farm labor allocation among farm and farm men and farm women. Rural Sociology, 49 (2): 183-209.

Ceylan, C.İ., 2002. Tarımsal Araştırma ve Yayım İlşkisi Yüksek Lisans Ders Notları, Basılmamış Yayın.

Çaha, Ö. 1996. Sivil Kadın, Vadi Yayınları, Ankara.

Çakmak, M. 1994 "GAP'ta Kadın"İktisat Dergisi, Sayı:377, sayfa:68-74, İstanbul.

Çiçek, A. , Erkan, O., 1996, "Tarım Ekonomisinde Araştırma ve Örnekleme Yöntemleri", Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 12, Ders Notları Serisi No : 6, Tokat.

Doğanay, F. 1993. "Türkiye'de Kadın Girişimciliğini Özendirme ve Destekleme Konusunda Görüşler ve Öneriler" Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli (Bildiriler ve Tartışmalar), sf:84-86. T.C. Başbakanlık KSSGM Eğitim Serisi, Yayın No: 74. Ankara

Doss, C, R., 2002. Men's Crops? Women's Crops? The Gender Patterns of Cropping in Ghana. Word Development, 30 (11):1987-2000.

Eldrege, E.A., 1991. Women in production: the economic role of women in nineteenth-century Lsotho. Journal of Women in Culture and Society, 16 (4): 707-731.

Erdentuğ, N., 1977. Sosyal Adet ve Gelenekler. Kültür Bakanlığı Yayınları: 254, Halk Kitapları: 4, Ankara.

Erkuş, A., 1979, "Ankara İli Yenimahalle İlçesinde Kontrollü Kredi Uygulaması Yapılan Tarım İşletmelerinin Planlanması Üzerine Bir Araştırma", Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No : 709, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler: 415, Ankara.

Erkuş, A., Bülbül, M., Kral, T., Açıl, A.F., Demirci, R.1995. "Tarım Ekonomisi" A.Ü.Z.F. Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları, No:5, Ankara.

Ermetin, A.Ü., 1999. "Konya Bölgesinde Kırsal Alanda Tarımsal Üretimde Kadının Yeri ve Önemi" Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Ertürk, Y., 1987. Erzurum Bölgesinde Kadının Tarımsal Üretime Katılımı Konusunda Bir Araştırma. Kadının Tarımsal Üretime Katılımı Sempozyumu, 28-29 Eylül 1987, Erzurum, (Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı, Erzurum Valiliği, FAO).

Ertürk, Y. 1990, "Türkiye'de Sosyo- Ekonomik Gelişme ve Kırsal Kadının Konumu" Kadın ve Sosyo- Eko ILO- TKV Danışma Toplantısı Raporları, Aralık 1990, Ankara, s:16-29.

Ertürk, Y. 1992. Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Gelişme ve Kırsal Kadının Konumu. Kadın ve Sosyo-Ekonomik Gelişme Konferansı, 20-21 Mayıs 1991, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayını, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Fazlıoğlu, A.,2002. Kadının Kırsal Kalkınmadaki Yeri:GAP Örneği, V. Tarım Ekonomisi Kongresi 18-20 Eylül, Erzurum.

Fremont,JM. 2001. Frauen in der europaeischen Landwirstschaft, Statistik kurz gefasst, Landwirstschaft und Fischerei, Thema 5-7/2001, Eurostat.

Geest, S.V.D., 1976. Role relationships between husband and wife in rural Ghana. Journal of Marriage and The Family, 38(8): 572-578.

Girarakou, I., 1999. Young Women's Attitudes Towards Arriculture and Women's New Roles in the Greek Countryside: A First Approach. Journal Of Rural Studies, 15 (2): 155.

Gökgöl-Kline, T.1985. Kalkınmada kadın ve nüfus faktörlerinin yeri. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü, Nüfus ve Kırsal Kalkınma semineri, İzmir.

Gökçe, B., 1976. "Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme". H.Ü., Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:1-2, Ankara.

Gökçe, O., 1996. Tarımsal Faaliyetler Açısından Kemalpaşa Örneği İle Köy Kadını. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4-6 Eylül, Cilt:2, s: 288-293.

Gülçubuk, B., Gün, S. 1994. "Tarımsal ve Kırsal Kalkınmada İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi" Türkiye I.Tarım Ekonomisi Kongresi (8-9 Eylül 1994), Cilt:2, Sf: 351-358, İzmir.

Gün, S. 2001, Türkiye'de Tarım Topraklarının Mülkiyet Durumu ve Uygulanan Politikalar, Cumhuriyetin 100. Yılına Türk Tarımının Hedefleri Sempozyumu, Ankara, S: 325-336.

Güneş, T., 1985. Tarım Ekonomisi İstatistiği, A.Ü.Z.F. Yayınları, 924, Ankara.

Güneş, T. ve Arıkan, R., 1988, "Tarım Ekonomisi İstatistiği", Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları : 1049, Ders Kitabı : 305, Ankara.

Hablemitoğlu, Ş., 2001. "Kırsal Alanda İşgücü Değeri İle Kadınlar: Bir Toplumsal Cinsiyet Analizi Örneği" Türkiye Ziraat Odalar Birliği Yayınları, Yayın No:225, Ankara.

Harry, I.S., and Thorpe, T.A., 1990. Agricultura in Trinidad: a comparison of male and female participants, Social and Economic Studies, 39(2):79-103

Kocacık, F., 1986. "Sivas'ta Kentsel Aile". Cum.Üniv.Fen.Ed.Fak.,Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:7, Sivas.

Nazik, M.H., ve Gönen, E, E., 1993. "Kadınların Mevsimlik Tarım İşlerinde Çalışmalarının Ailenin Ekonomik Durumu ve Yaşam Biçimine Etkisi" Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:1309, Bilimsel Araştırma ve İncelemeler, Ankara, 93s.

Oğuz, C. 1995. "Konya İli Kır Toplum Yapısı İçinde Hayvancılığın Gelişmesinde Kadının Rolü" S.Ü. Ziraat Fak. Dergisi, 6(8), Sayfa : 59-73, Konya.

Oğuz, C., Mülayim, A.Ü.1997. "Konya'da Sözleşmeli Şekerpancarı Yetiştiren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Durumu" S.S.Konya Pancar Ekicileri Eğitim ve Sağlık Vakfı Yayınları No:4. Konya.

Oğuz, C., 2000. "Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçinde Kadınların Yeri ve Önemi" Türkiye IV. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tekirdağ.

Olgun, A., Kızıloğlu, S., 2005. The Role of Women Labor in Agriculture and Their Information Needs: A Case Study of Some Field Crops Production in Erzurum Province. 17th

European Seminar on Extension Education, 29 Ağustos-4 Eylül, İzmir. OECD Economic Outlook, No. 77, May 2005.

Özbay, L. 1995. "Ankara ili Elmadağ İlçesi Köylerinde Yaşayan Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma" Yüksek lisans tezi. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarı Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.

Özdamar, S. ve Ark. 2000. "Kırsal Alanda Kadının İstihdama Katılımı" TC. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.

Özgen, Ö., Ufuk, H., 2000. "Kırsal Kesimde Kadın Eğitimi" Türkiye Ziraat Mühendisliği V.Teknik Kongresi, 17-21 Ocak, Ankara.

Özkan, B., 2000. "Antalya İli Sera Sebzeciliğinde Kadın Üreticilerin Rolü" Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. Sayı:6, s.14-26.

Petersen,A.E.S. 1985. Das Verhaeltnis der Geschlechter in der Türkei, Berlin.

Reimer, B., 1986. Women as farm labor. Rural Sociology, 51 (2): 143-155.

Retting, K.D. and Metzger, N.M., 1986. Father's involvement in household activities. Journal of Consumer Studies and Home Economics, 10, 195-207.

Rickson, S.T., and Daniels, P.L., 1999. Rural Women and Decision Making: Womens Role in Resource Management During Rural Restructuring, Rural Sociology, 64 (2): 234-250 Jun, Rural Socıologıcal Soc.,Bellingham.

Rodda, A., 1991. Women and The Environment. Zed Books Ltd., London.

Rogers, E.M., and Shoemaker, R., 1971. Communication of Innovations, The Free Pres, New Yorks.

Sanik, M., M. And Stafford, K., 1986. Boy/girl differences in household work. Journal of Consumer Studies and Home Economics, 10, 209.

Sarptürk, İ. 1990. Adana İli Kır Toplum Yapısı İçinde Kadının Yeri. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış) Adana, 48 s.

Saxena, D. and Bhatnagar, S.R., 1985. A Comparative Study Of Time Utilization Pattern of Tribal and Non-Tribal Women in Rajasthan. Indian Journal of Extension Education, 21 (1-2): 83-85.

Sekin, S. 1998. " Kırsal ve Kentsel Alanda Kadın" . Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye'de Kadının Durumu. Ankara: T.C Başbakanlık Kadını Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Takav Matbaacılık Yayıncılık A.Ş.

Singal, S., Srinivasan K., Jindal R., 1993. Women's Work Status and Their Time Use Pattern in Rural Households of Haryana, 17, 99-1004, Jorunal of Consumer Studies and Home Economics, Bangladesh.

Shoremi,O.I.A.;Oyegade,A.;Odıaka,N. 1997. A rewiew of the status of rural women in farm animal production: the Nigeria experience. Journal of Rural Development and Administration, 29(1),83-90, (Rural Development Abst.No:277, Vol:21 No:1.1998).

Taluğ, C. 1974. "Tarımda Teknolojik Yeniliklerin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma"Doktora Tezi (basılmamış). Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ankara.

Taluğ, C., 1982. Meyseb Tarımsal Yayım Çalışmalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. AÜ Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Doçentlik Tezi, 1982, Ankara.

Taluğ, C., 1986. "Kırsal Alanın Unutulan Üreticileri: Köylü Kadınlarımız" Verimlilik M.P.M. Yayınları, Cilt 15, Sayı 2, Ankara.

Taluğ, C., Tatlıdil, H., 1993. "Tarımsal Yayım ve Haberleşme" Ders Kitabı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Baskı Ofset Ünitesi, Ankara.

Terzioğlu, G., Şafak, S., 1988. "Ailelerin Sahip Olduğu İş Kolaylaştırıcı Araçların İncelenmesi" Ev Ekonomisi Dergisi. 2 (2-3): 21-23.

Türktan, G. 2006. "AB Uyum Sürecinde Kırsal Kesimde İstihdam Sorunu" Buğdat Dergisi.

Yamane, T., 1967, "Elementery Sampling Theory Prentice", Hall Inc,,Englewood Cliffs, N.J. , USA.

Yıldırak, N., 1982. Köy Sosyolojisi-1. A.Ü.Z.F. Teksir No:90, Ankara.

Yıldırak, N., 1992. "Köy Kadınlarının Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Konumları" Friedrich Ebert Vakfı, İstanbul, 93s.

Yıldırak, N. Gülçubuk, B., Gün, S., Olhan, E. ve Kılıç, M. 2003. "Türkiye'de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları. Tarım-İş Sendikası Yayınları" Ankara.

Yücer, A. 1997. "Niksar Ovasında Tarımsal Üretim Yapan Ailelerde Yardımlaşma Düzeyleri ve Bunu Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma" Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Doktora Tezi (Basılmamış), Ankara.

KIRSALDA KADIN İSTİHDAMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER ve YAŞAM KOLAYLAŞTIRICI FAALİYETLER ANKET FORMU

İlçe: Köy:

Bir hanede kaç kişi yaşıyorsunuz: Aile Biçimi:

1. Nüfus ve İşgücü Durumu

No	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Durumu	İşletme Dışında Çalışıyorsa			İşletmede İktisaden Faal Nüfus			
				Yapılan İş	Çalışılan Süre (gün)	Gelir (TL)	1	2	3	4
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										

1:Ev İşl. 2:Ev İşl.+Ücretsiz aile işçisi 3:1+2+mevs.tarım işçisi 4:1+2+Köy el sanat.

1.1 İşletmede işgücü yeterlimi? a)Yeterli b) Az c) Fazla

1.1.1 Yabancı işgücü çalıştırıyor musunuz? a) Evet b) Hayır

Yılda kaç kişi …… Yılda kaç gün……

2.Hayvan varlığı

Büyük baş;…….. Küçük baş;…… Sağılan hayvan sayısı

3. Alet ekipman varlığı

Cinsi	Adedi	Cinsi	Adedi

4. Arazi varlığı ve bitkisel üretim sonucu elde edilen gelir kaynakları

Ürün çeşidi	Alan (da)	Tasarruf şekli (M,K,O)	Kira ise bedeli	Sulu Kuru	Verim (KG/da)

5. Hayvansal Üretim Miktarı

Tür	Toplam Süt Üretimi	Yapağı Kıl vs.(kg)	Yumurta sayısı	Gübre Üretimi (ton)	Et Üretimi

6. Hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi;

Evde tüketilen miktar;

Satılan miktar;

Ürünlerine işlenen miktar;

Gübrenin değerlendirilmesi;

7. Bitkisel üretimde kadın işgücünün kullanıldığı faaliyet alanları

Yapılan iş	Saat/yıl	Yapılan iş	Saat/yıl	Yaş
Ekim/dikim		Sulama		
Ot yolma		Pazarlama		
Çapalama		Gübreleme		
Hasat		Diğer		

8. Hayvansal üretimde kadın işgücünün kullanıldığı faaliyet alanları

Yapılan iş	Çalışanın yaşı	Eğitim durumu	Aile.üst.rol	Saat/yıl
Yemleme				
Sulama				
Hayvan bakımı				
Ahır temizliği				
Otlatma				
Süt sağımı				
Diğer				

9. Tarım dışı faaliyetlerde kadın işgücü kullanım durumu

Faaliyet	h/yıl		h/yıl
Ekmek yapımı		Bulgur	
Yoğurt yapımı		Salça	
Peynir yapımı		Çocuk bakımı	
Bulgur		Ev işleri	
Tereyağı		Diğer	

10.Yörede kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler

Köyde fırın açılması	
Merkezi ısıtma sistemlerinin kurulması	
Yemekhane-lokanta açılması	
Güneş enerjisi panellerinin kurulması	
Diğer	

11. Bitkisel ve hayvansal üretimde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler

Faaliyetler	
Tarımsal faaliyetlere yönelik iş kurulması	
Makineli sağıma geçilmesi	
Tarımsal faaliyetlerde yardımlaşma	
Diğer	

12. Hane içinde kadın yaşamını kolaylaştırıcı faaliyetler

Faaliyetler	
Ev ekonomisi konularının öğretilmesi	
Ev işlerinde beceri kazanmalarının sağlanması	
Kaynaklara ulaşılabilirliğin sağlanması	
Hane içi işlerde yardımlaşma	
Toplam	

13.Kooperatiflere üye olma durumu ve üye olunan kooperatifler

Kooperatifler	Üye	Üye değil
Tarım Kredi Kooperatifi		
Tarımsal Kalkınma Koop.		
Pancar Kooperatifi		

14. Kadınların destek verildiğinde kendi aralarında kurmayı düşündükleri kooperatif

Tarımsal kalkınma kooperatifi	
Süt kooperatifi	
Hayvancılık kooperatifi	
Tarımsal pazarlama kooperatifi	
Diğer	

15. Kooperatif kurulduğunda kooperatiften beklentileri (birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Gelir elde etmek	
Tecrübeleri paylaşmak	
Bilgilerini artırmak	
İhtiyaç sahiplerine yardımcı olmak	
Diğer	

16. Hane içerisinde kadının üstlendiği rol

Kadının üstlendiği rol	
Ev işleri	
Çocuk bakımı+ev işleri	
Çocuk bakımı+ev işleri+tarımsal işler	
Tarımsal işler+ev işleri	
Tarımsal işler	
Diğer	

17.Kadının aile içindeki diğer bireylerle yardımlaşma durumu

Yardımlaştığı kişiler	Yardımlaşma alanları
Eş	
Çocuk	
Kayınvalide	
Kayınpeder	
Gelin	
Diğer	

18.Kadının eşi ile yardımlaşma alanları

Hayvanların bakım ve beslenmesi	
Hasat/ Harman	
Ekim/Dikim	
Çocuk bakımı	
Ev işleri	
Diğer	

19.Kadınların ekonomik kararlara katılımı (birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Ekonomik kararlar	Eğitim Durumu (……)
Temel araç ve gereçlerin satın alınması	
Aile gelirinin harcanması	
Ev eşyalarının satın alınması	
Giyim eşyalarının satın alınması	
Diğer	

20.Kadınların sosyal kararlara katılımı (birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Sosyal kararlar	Kadının Eğitim Durumu (……..)
Çocukların evliliği	
Ziyaret	
Çocukların okuması	
İstenen çocuk sayısı	
Diğer	

21.Kadınların köy yaşamında karşılaştıkları sorunlar

Köyde eczane bulunmaması	
Köyde hastane/sağlık ocağı bulunmaması	
Doğum kontrol yöntemlerinin uygulanamaması	
Sosyal aktivite eksikliği	
Köy işlerinin zorluğu	
Diğer	

22.Kadınların geleceğe yönelik beklentileri

Çocuklarını iyi bir meslek sahibi yapmak	
Çocuklarını evlendirmek	
İyi bir yaşam	
Köy işlerinden uzaklaşmak	
Diğer	

23. Kadınların Dünyada ve Türkiye'de Olup Bitenleri Öğrenme Kaynakları

(birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Televizyon	
Radyo	
Gazete	
Eş	
Diğer	

24. Yörede kadın istihdamına yönelik alternatif faaliyetler

Kooperatif kurulması ve kredi verilmesi	
Tarıma dayalı sanayinin kurulması	……
El sanatları kurslarının açılması	
Diğer	

25.Kadınların eğitim almak istedikleri faaliyet alanları

(birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Ev ekonomisi	
Hayvancılık	
Organik tarım konusunda	
Bitkisel üretim, sebze-meyve yetiştiriciliği	
Örtü altı üretimi geliştirme	
Pazarlama konusunda	
Diğer	

26.Kadınların eğitim almak istedikleri kişilerden beklentileri

(birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Genç olması	
İletişim kurmada etkili olması	
Kadın olması	
Çiftçi veya köy çocuğu olması	

27.Kadınların Sosyal Güvence Durumu

Sosyal Güvence	
SSK	
Bağ-Kur	
Emekli Sandığı	
Yeşil kart	
Diğer	

28.Kadının kendini güçlü hissetmesindeki önemli unsurlar

Karar verme süreçlerine katılımda	
Eşiyle iş paylamışında bulunma	
Gelirin eşit paylaşımında	
Gerekli konularda bilinçlendiğinde	
Diğer	

29.Kadın işgücü kullanımını etkileyen faktörler

Sosyal faktörler		Ekonomik faktörler	
Ailedeki nüfus sayısı		Yabancı daimi işçi çalıştırma durumu	
Çocuk sayısı		Yabancı geçici işçi çalıştırma	
Eğitim düzeyi		Alet ekipman varlığı	
Eşin eğitim düzeyi		İşletme genişliği	
Yaş		Gelir seviyesi	
Diğer		Ailenin ekonomik sorumluluğunun üstlenilmesi	

30. Evin yapısı

Oda sayısı		Banyo durumu (Evin içinde-dışında)	
Müstakil		Tuvalet durumu (Evin içinde-dışında)	
2-3 katlı		Mutfak durumu (Evin içinde-dışında)	
Kerpiç		Mutfakta su tesisatı (var-yok)	
Beton		Banyoda su tesisatı (var-yok)	
Diğer		Evin avlusunda çeşme (var-yok)	

31. Elektrikli ev araçları

Buzdolabı	
Çamaşır makinesi	
Ütü	
Fırın	
Elektrikli süpürge	
Diğer	

32. Pişirmede ve sıcak su temininde kullanılan malzeme

Odun-kömür	
Bütangazı	
Odun-tezek-çalı-çırpı	
Termosifon	
Diğer	

33.Bir kadının bir yıllık hayatı (her ay kaç günü hangi işlerde geçiyor? Yeme, içme ve uyuma dışında kalan süreler yazılacak. Ev işi, ahır işi, tarla işi, gezme-akraba ziyareti, eğitim, düğün, seyahat, boş zaman vb. için bir ayda ayrılan yaklaşık gün sayısı aylar itibariyle yazılacak);

Aylar	Yaş grubu (15-20)	Yaş grubu (20-30)	Yaş grubu (30-40)	Yaş grubu (40-….)
İlkbahar da	İşin adı gün sayısı	İşin adı gün sayısı	İşin adı gün sayısı	İşin adı gün sayısı
Mart				
Nisan				
Mayıs				
Yaz aylarında				
Haziran				
Temmuz				
Ağustos				
Sonbahar da				
Eylül				
Ekim				
Kasım				
Kış aylarında				
Aralık				
Ocak				
Şubat				

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Konya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Konya'da tamamladı. 2001 yılında Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Hayvansal Üretim Programına kaydoldu. 2005 yılında lisans öğrenimini tamamladı. 2005 yılında S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalında yüksek lisansa başladı. 2007 yılında evlendi.